

81 Ιούλης-Αύγουστος 2010

**#4 Κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ
Πολιορκημένη
από τις απεργίες**

**#6 Η Εργατική
Αντίσταση και
η παρέμβαση
της Αριστεράς**

Μαρία Στύλλου

**#10 Μπορεί να
γίνει στάση
πληρωμών
του χρέους;**

Σωτήρης Κοντογιάννης

**#15 Καλλικράτης,
ένας τρομοκράτης
με πριόνι**

Λέανδρος Μπόλαρης

**#18 Η Κομμουνιστική
Κοινωνία και η
Σοσιαλιστική
Επανάσταση**

Πάνος Γκαργκάνας

**#23 Στο πλευρό
της Γάζας**

Νίκος Λούντος

**#27 Ισλαμοφοβία
και ρατσισμός**

Θανάσης Καμπαγιάννης

#30 Αφρική

Γιώργος Πίπτας

#35 Ιουλιανά

Δημήτρης Λιβιεράτος

#38 Βιβλιοκριτική

Τόνι Κλιφ

Τρότσκι 1923-1927

Η πάλη ενάντια
στην ανερχόμενη
σταλινική γραφειοκρατία

Δημήτρης Ψαρράς

«Το κρυφό χέρι του
Καρατζαφέρη – Η τηλεοπτι-
κή αναγέννηση της ελληνι-
κής Ακροδεξιάς»

#41 Επισκόπηση

Το Σοσιαλισμός από τα Κάτω είναι το δίμηνο περιοδικό του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος

Ιδιοκτήτης: Εκδόσεις Μαξιστικό Βιβλιοπωλείο, Υπεύθυνη σύνταξης: Μαρία Στύλλου

Σύνταξη: Θανάσης Καμπαγιάννης, Σωτήρης Κοντογιάννης, Νίκος Λούντος, Λέανδρος Μπόλαρης

Εξώφυλλο, σελιδοποίηση: Παντελής Γαβριηλίδης, Κεντρική διάθεση: Μαξιστικό Βιβλιοπωλείο, Φειδίου 14-16, Τηλ. 210 5247584

Για συνδρομές και γράμματα: Περιοδικό «Σοσιαλισμός από τα Κάτω», Τ.Θ. 8161 - 100 10, Αθήνα e-mail: sak@sek-ist.gr www.sek-ist.gr/SAK

Η κυβέρνηση του Γιώργου Παπανδρέου και ο φιλικός της τύπος ισχυρίζονται ότι, μετά την ψήφιση του Ασφαλιστικού, ξεπέρασαν ένα μεγάλο κάβο και μπορούν να βαδίσουν προς το φθινόπωρο και τη δοκιμασία των τοπικών εκλογών με αισιοδοξία χάρη στις «επιτυχίες» τους τόσο στο οικονομικό όσο και στο πολιτικό επίπεδο.

Στο οικονομικό επίπεδο, ο Παπακωνσταντίνου δεν κουράζεται να επαναλαμβάνει ότι έχει περιορίσει το έλλειμμα κατά 40%. Στο πολιτικό, κυβέρνηση και ΜΜΕ αναδύουν ένα συλλογικό στεναγμό ανακούφισης επειδή η κοινοβουλευτική πλειοψηφία δεν παρουσίασε νέες διαρροές. Τι αξία έχουν όλα αυτά;

Ας αρχίσουμε από την οικονομία. Ακόμη και αν ξεχάσουμε ότι ο περιορισμός των ελλειμμάτων μεταφράζεται σε νοσοκομεία χωρίς γάzes και σε αδυναμία καταβολής των μισθών σε καίριους τομείς όπως π.χ. στους οδηγούς των λεωφορείων της Αθήνας, η πορεία της οικονομικής κρίσης προς το χειρότερο δεν ανακόπτεται από τους κομψασμούς του υπουργείου Οικονομικών. Το αντίθετο μάλιστα. Η συνολική εικόνα είναι ότι βρίσκεται σε εξέλιξη ένας νέος γύρος προβλημάτων στις τράπεζες διεθνώς και από απαιτεί ένα νέο γύρο πολυδάπανων κρατικών πακέτων διάσωσης την ώρα που πολλά κράτη αντιμετωπίζουν απειλές χρεοκοπίας. Ο κύκλος είναι φαύλος.

Οι ελληνικές τράπεζες έχουν αναγκαστεί να αντλήσουν από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) 90 δις ευρώ. Για να το πετύχουν αυτό χρειάστηκε να προσφέρουν ως εγγύηση τίτλους ονομαστικής αξίας 123 δις ευρώ. Με άλλα λόγια χρειάστηκε να υποστούν ένα «κούρεμα» (όπως έχει καθιερωθεί πλέον να ονομάζεται η απαξίωση χρηματιστικών τίτλων) περίπου 27%! Τα τοξικά χρεόγραφα που είχαν συγκεντρώσει οι τραπεζίτες στα χρόνια της φούσκας εξακολουθούν να είναι τεράστιο πρόβλημα για το τραπεζικό σύστημα. Σύμφωνα με την ΕΚΤ, οι ευρωπαϊκές τράπεζες θα χρειαστεί να διαγράψουν άλλα 195 δις ευρώ από τα χαρτοφυλάκια τους μέχρι το 2011.

Κάτω από αυτές τις πιέσεις, οι κυβερνήσεις είναι αναγκασμένες να προσφέρουν νέες επιδοτήσεις στις τράπεζες. Για την περίπτωση της Ελλάδας, τα 10 από τα 110 δις ευρώ που εξασφάλισε το Μνημόνιο με το ΔΝΤ και την ΕΕ προορίζονται για νέα έκτακτη ενίσχυση των τραπεζών. Σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, ένας αναλυτής της Σίτιγκρουπ υπολογίζει ότι

Κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ

Πολιορκημένη από τις απεργίες

τα 750 δις ευρώ του Μηχανισμού Στήριξης που συμφωνήθηκε το Μάη θα αποδειχθούν ανεπαρκή γιατί θα απαιτηθούν περίπου 2000 δις ευρώ!

Η κατάσταση θυμίζει ξανά το φθινόπωρο του 2008, όταν η τότε κυβέρνηση Μπους ανακοίνωσε το Πακέτο Πόλσον ύψους 700 δις δολαρίων για τη στήριξη των τραπεζών και τελικά οι κυβερνήσεις Ομπάμα, Γκόρντον Μπράουν και της ΕΕ έφτασαν να ρίξουν 14.000 δις για να αποτρέψουν, προσωρινά όπως αποδεικνύεται, την κατάρρευση. Μόνο που σήμερα τα κράτη είναι τόσο φορτωμένα από τα βάρη της προηγούμενης διάσωσης ώστε δυσκολεύονται να οργανώσουν αυτόν το δεύτερο γύρο.

Σύμφωνα με τους Φαϊνάνσιαλ Τάιμς της Τρίτης 6 Ιούλη, υπάρχουν Πολιτείες των ΗΠΑ όπου τα δημοσιονομικά προβλήματα παίρνουν διαστάσεις ανάλογες με της Ευρωζώνης. Οι κερδοσκόποι αντιμετωπίζουν τα ομόλογα τοπικών αυτοδιοικήσεων στο Μίσιγκαν και στη Νέα Υόρκη με τον ίδιο τρόπο που βλέπουν την Πορτογαλία και την Ισπανία, αν όχι ακόμη όπως την Ελλάδα.

Τα αδιέξοδα της ΕΕ

Όσο πιο κεντρικό των προβλημάτων βρίσκεται στην Ευρωζώνη. Παρά τις παρεμβάσεις της ΕΚΤ στην αγορά κρατικών ομολόγων, τα σπρεντ των χωρών που ονομάστηκαν PIGS συνεχίζουν να ανεβαίνουν. Για την περίπτωση της Ελλάδας κόντεψαν να φτάσουν στα τέλη Ιούνη ξανά στα επίπεδα της πρώτης βδομάδας του Μάη, τότε που πυροδότησαν την προσφυγή της κυβέρνησης στο μηχανισμό ΔΝΤ-ΕΕ.

Ένας νέος τέτοιος πανικός θα σημάει αυτή τη φορά τη χρεοκοπία. Αυτή είναι η πραγματική προοπτική που διαγράφεται πίσω από τις «επιτυχίες» Παπακωνσταντίνου.

Αντίστοιχα επίπλαση είναι η εικόνα

πολιτικής σταθερότητας που επιχειρεί να ζωγραφίσει ο φιλοκυβερνητικός τύπος. Το επιχείρημα που χρησιμοποιούν οι κυβερνητικοί απολογητές είναι ότι τις μέρες της ψήφισης του Ασφαλιστικού δεν είχαμε την επανάληψη της 5 Μάη: τότε τρεις βουλευτές, η Σοφία Σακοράφα, ο Γιάννης Δημαράς και ο Βασίλης Οικονόμου, αρνήθηκαν να ψηφίσουν το Μνημόνιο ενώ την ίδια ώρα οι δρόμοι της Αθήνας ήταν πλημμυρισμένοι από απεργούς διαδηλωτές που είχαν αποδοκιμάσει τον Πρόεδρο της ΓΣΕΕ στο Πεδίο Άρεως και συγκρούστηκαν με τα ΜΑΤ στα σκαλοπάτια της Βουλής.

Ουσιαστικά τα κυβερνητικά επιτελεία χαίρονται γιατί επιβίωσαν μετά τις 8 Ιούλη. Παριστάνουν ότι δεν βλέπουν πως μια κυβέρνηση που εκλέχτηκε με 44% πριν από εννιά μήνες έχει φτάσει να κρέμεται από μια κλωστή. Αν μερικοί ακόμη βουλευτές του ΠΑΣΟΚ ακολουθούσαν το παράδειγμα της Σοφίας, θα είχαμε την ανατροπή της κυβέρνησης από το κίνημα σε χρόνο ρεκόρ. Δεν έγινε αυτή τη φορά, αλλά ποιος μπορεί να ισχυριστεί ότι ο Παπανδρέου δεν έχει μπροστά του πολλούς τέτοιους «κάβους»; Ξανά και ξανά τους επόμενους μήνες η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ θα χρειάζεται να κινητοποιεί κάθε δυνατό συνδυασμό εκβιασμών και εξαγοράς για να εξασφαλίζει την πειθαρχία της κοινοβουλευτικής του πλειοψηφίας.

Πέρα όμως από την προφανή κοινοβουλευτική αδυναμία της κυβέρνησης, που βγαίνει πολιτικά εξασθενημένη από τη δοκιμασία της 8 Ιούλη, υπάρχει και η αλλαγή των συσχετισμών στους χώρους δουλειάς και στους δρόμους. Οι συνδικαλιστικές ηγεσίες του ΠΑΣΟΚ δυσκολεύονται όλο και περισσότερο να συγκρατήσουν τα εργατικά κομμάτια που ξεσηκώνονται ενάντια στην επιβολή των κυβερνητικών επιθέσεων σε βάρος τους.

Το κίνημα της εργατικής αντίστασης

Πανεργατική Απεργία 8 Ιουλίου.

που έχει ξεδιπλωθεί όλο αυτό το διάστημα δεν έχει να επιδείξει «μόνο» ξέι πανεργατικές απεργίες ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, μια πανεργατική με τη συμμετοχή μόνο της ΑΔΕΔΥ και μια (στις 17 Δεκέμβριο 2009) χωρίς ούτε τη ΓΣΕΕ ούτε την ΑΔΕΔΥ.

Έχει προχωρήσει να δίνει μάχες σώμα με σώμα παντού όπου η κυβέρνηση προχωράει σε συγκεκριμενοποίηση των μέτρων.

Όταν ο Παπακωνσταντίνου άφησε απλήρωτους τους εργαζόμενους της ΕΘΕΑ την 1 Ιούλη ούτε ένα λεωφορείο δεν βγήκε στους δρόμους της Αθήνας. Η κυβέρνηση αναγκάστηκε να βρει τα λεφτά της μισθοδοσίας μέσα σε πέντε ώρες για να ξαναλειτουργήσουν οι συγκοινωνίες. Με τον ίδιο τρόπο πληρώνονται τις εφημερίες τους οι νοσοκομειακοί γιατροί εδώ και μήνες. Το ίδιο παράδειγμα έδωσαν οι εκπαιδευτικοί όταν αρνήθηκαν να διορθώσουν τα γραπτά των εξετάσεων με μειωμένη αμοιβή. Αντίστοιχες μάχες έδωσαν και δίνουν οι εργαζόμενοι στο Μετρό ενάντια στην απόλυση των συμ-

βασισύχων. Στην ΕΡΤ, είδαμε αγώνες του Μουντιάλ χωρίς σχολιασμό ορισμένες μέρες γιατί οι σχολιαστές δημοσιογράφοι απεργούσαν σε αλληλεγγύη με τους απολυόμενους συμβασιούχους που έκαναν κατάληψη.

Εργατική ανταρσία

Τέτοιου αγώνες, παντού όπου ξεσπάνε, έχουν το χαρακτήρα ανταρσίας από τα κάτω που παίρνει μπάλα τις ηγεσίες. Αυτό είναι ένα φαινόμενο που έχει την τάση να γενικεύεται. Ο γραμματέας του ΠΑΣΟΚ πήρε μια γεύση όταν συγκάλεσε σύσκεψη συνδικαλιστών και αναγκάστηκε να αποχωρήσει αποδοκιμαζόμενος από πεντακόσια άτομα. Αν κάποιος απολογητής της κυβέρνησης νομίζουν ότι αυτό το ρεύμα θα υποχωρήσει μετά τις 8 Ιούλη, ζουν στο δικό τους κόσμο. Η Πανεργατική εκείνης της μέρας μαζικοποιήθηκε ιδιαίτερα από τέτοια κομμάτια, όπως οι εργαζόμενοι των Επιχειρήσεων Αμυντικών Συστημάτων (ΠΥΡΚΑΛ, ΕΒΟ κλπ). Το μήνυμα των απεργών ήταν

σαφές: μπορεί να μην καταφέραμε να κερδίσουμε περισσότερες Σοφίες μέσα στη Βουλή, αλλά όταν έρθετε στους χώρους μας να υλοποιήσετε τα μέτρα που ψηφίζετε, καλύτερα για σας να φοράτε κράνη.

Όσο για τις κάλπες του Νοέμβρη, ούτε συζήτηση. Οι πιο πολλοί απεργοί θα ψάχνουν το καλύτερο ψηφοδέλτιο της αριστεράς για να τιμωρήσουν την κυβέρνηση που συμμαχεί με την τρόικα και τους τραπεζίτες εναντίον τους. Και πολλοί θα το βρίσκουν στα αντικαπιταλιστικά ψηφοδέλτια της ΑΝΤΑΡΣΥΑ, γιατί εκεί βλέπουν την αριστερά που στηρίζει ολόπλευρα και ολόψυχα τις ανταρσίες τους.

Αυτή η αναζήτηση δεν περιορίζεται μέσα στην Ελλάδα. Η εργατική αντίσταση στην Ελλάδα έχει γίνει πηγή έμπνευσης για πολλούς εργαζόμενους σε όλη την Ευρώπη και όχι μόνο. Τώρα πια έχουμε δει Πανεργατικές και στην Πορτογαλία, στην Ισπανία, στη Γαλλία, στην Ιταλία. Πριν από ένα χρόνο, αμέσως μετά τις Ευρωεκλογές, κυριαρχούσαν οι αναλύσεις για τον συντηρητισμό της εργατικής τάξης πανευρωπαϊκά, καθώς στη μέση της μεγαλύτερης κρίσης του καπιταλισμού εδώ και δεκαετίες τα εκλογικά αποτελέσματα της αριστεράς δεν ήταν αντίστοιχα. Τώρα φαίνεται πόσο επιφανειακές ήταν εκείνες οι εκτιμήσεις. Ο ιός της εργατικής αντίστασης είναι μεταδοτικός και μαζί με τις απεργίες έρχεται και το άνοιγμα των συζητήσεων για το πώς μπορεί να οργανωθεί η αντίσταση και μέχρι πού μπορεί να φτάσει.

Οι ομιλητές από την Ελλάδα που μπορούν να μεταφέρουν παραδείγματα γίνονται δεκτοί με ενθουσιασμό παντού. Σύντροφοι του ΣΕΚ έχουν αυτή την εμπειρία συμμετέχοντας τους τελευταίους μήνες σε εκδηλώσεις στην Ιρλανδία, στη Βρετανία, στον Καναδά, στην Αυστρία, στην Τσεχία, στη Σερβία, στη Νότια Κορέα, καλεσμένοι από αδελφές οργανώσεις της Διεθνιστικής Σοσιαλιστικής Τάσης. Στο Λονδίνο, στις εκδηλώσεις Μαρξισμός 2010 τις πρώτες μέρες του Ιουλίου, οι ελληνικές εμπειρίες ήταν σημείο αναφοράς για τους πάνω από 4000 ακτιβιστές που συμμετείχαν. Και η υποδοχή για τον σύντροφο από το ΣΕΚ που μίλησε στο πανηγυρικό κλείσιμο των συζητήσεων ήταν μια μεγάλη υποσχεντική. Οι αντικαπιταλιστές παντού δίνουν τη μάχη για να επικρατήσει το «ελληνικό πνεύμα της αντίστασης». Αυτή είναι η καλύτερη πηγή δύναμης για να συνεχίσουμε. ■

Πώς διαμορφώνεται η κατάσταση σήμερα έξι μήνες μετά το ξεκίνημα της πιο παρατεταμένης εργατικής αντίστασης που έχουμε ζήσει στην Ελλάδα από την μεταπολίτευση και μετά;

Τι δυνατότητες έχει η αριστερά να επηρεάσει αυτό το κίνημα και στις καθημερινές μάχες και στις ιδέες του; Μπορεί η αριστερά σήμερα να καθορίσει όχι μόνο τις οικονομικές αλλά και τις πολιτικές μάχες και πώς;

Είναι φυσικό ότι και τα δύο αυτά ζητήματα έχουν ανοίξει διάπλατα τη συζήτηση και μέσα στο εργατικό κίνημα και την κοινωνική αριστερά αλλά και μέσα στα πολιτικά κόμματα της Αριστεράς, στο ΣΥΝ, στο ΚΚΕ, στις δυνάμεις της αντικαπιταλιστικής αριστεράς και της ΑΝΤΑΡΣΥΑ.

Αυτό το άρθρο θα προσπαθήσει να είναι παρέμβαση μέσα σ' αυτή τη συζήτηση.

Παρατεταμένη Εργατική Αντίσταση

Μέσα σ' αυτό το εξάμηνο που ξεκίνησε με την Πανεργατική στις 17 Δεκέμβρη, και «έκλεισε» με την Πανεργατική απεργία που κήρυξαν ΓΣΕΕ και ΑΔΕΔΥ για τις 8 Ιούλη, οργανώθηκαν 7 Γενικές Απεργίες, και τουλάχιστον 50 απεργίες χώρων, κλάδων και ομοσπονδιών.

Η πρώτη γενική απεργία στις 17 Δεκέμβρη οργανώθηκε από τα κάτω, με απόφαση κάποιων ΕΛΜΕ που κέρδισαν τις γενικές συνελεύσεις και στη συνέχεια απλώθηκε στους περισσότερους κλάδους που ανήκουν στην ΑΔΕΔΥ, παρά την απόφαση των δύο συνομοσπονδιών, ΓΣΕΕ και ΑΔΕΔΥ, να μην κηρύξουν απεργία ούτε καν συλλληθητήριο τις μέρες που ψηφίζοταν ο προϋπολογισμός στη Βουλή. Αναγκάστηκαν όμως να αλλάξουν γραμμή, πρώτα η ΑΔΕΔΥ τις 10 Φλεβάρη και στη συνέχεια να καλέσουν τις επόμενες 6 γενικές απεργίες, στις 24 Φλεβάρη, στις 11 Μάρτη, στις 5 Μάη, στις 20 Μάη, στις 29 Ιούνη, και στις 8 Ιούλη.

Είναι δύσκολο να βρει κανένας άλλη περίοδο μέσα στην ιστορία του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα που οι Πανεργατικές γενικές απεργίες να γίνονται με συχνότητα μια ή και δύο φορές τον ίδιο μήνα όπως τον Μάη. Δεν συνέβηκε ούτε το 1985, ούτε το 1991-93, ούτε το 2001 με τη μάχη ενάντια στο ασφαλιστικό του Γιαννίτση.

Το επιχείρημα ότι αυτή τη φορά η επί-

Η Εργατική Αντίσταση και η παρέμβαση της Αριστεράς

Η Μαρία Στύλλου παρεμβαίνει στη συζήτηση για το ρόλο και τα καθήκοντα της Αριστεράς σήμερα.

θεση στην εργατική τάξη είναι πιο βάρβαρη και πιο ολοκληρωτική, γκρεμίζοντας όλες τις κατακτήσεις που έχει κερδίσει τα τελευταία 50 χρόνια, είναι ένας σημαντικός παράγοντας και σίγουρα έχει παίξει ρόλο. Όμως αυτή η εξήγηση από μόνη της δεν φτάνει.

Μέσα σ' αυτούς τους έξι μήνες μια σειρά από εργατικά συνδικάτα αποφάσισαν να προχωρήσουν σε απεργιακή κλιμάκωση ακόμα και σε απεργίες διαρκείας. Με κέντρο το Μετρό που πήρε απόφαση για απεργία διαρκείας ενάντια στις περικοπές και τις απολύσεις των συμβασιούχων, οι εργαζόμενοι στις συγκοινωνίες συντονίστηκαν στην κήρυξη απεργιών για όλες τις συγκοινωνίες του λεκανοπεδίου. Στους δήμους, στα νοσοκομεία, στα σχολεία, στα ΜΜΕ, στη ΔΕΗ, στον ΟΣΕ, στα ΕΛΤΑ, παντού οι συνδικαλιστικές ηγεσίες αναγκάστηκαν να κηρύξουν απεργίες, κάτω από την πίεση της βάσης.

Τι έχει σημάει αυτό το απεργιακό κίνημα για τις επιθέσεις και την κυβέρνηση;

Στους εργατικούς χώρους έχει δημιουργηθεί ένα δίκτυο εργατών που όχι μόνο σπρώχνει τις ηγεσίες για να βγάλουν απεργίες, αλλά έχει μάθει το ίδιο να τις οργανώνει.

Οι Πανεργατικές απεργίες του 1985, του 1991-93 και του 2001, βγήκαν κάτω από την πίεση της βάσης, αλλά ήταν στο

χέρι της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας να τις σταματήσουν όποτε και όπως ήθελαν. Δεν ισχύει το ίδιο και τώρα. Το γιουχάισμα του Παναγόπουλου στην Πανεργατική στις 5 Μάη δεν ήταν μόνο αθόρομη αντίδραση των οργανωμένων εργατικών κομματιών της Κοινής Ωφέλειας και των συγκοινωνιών. Ήταν αρκετά οργανωμένο ώστε να ακολουθήσει στη συνέχεια ο συντονισμός σε όλες τις συγκοινωνίες, η απόφαση της ΔΕΗ να προχωρήσει σε 48ωρες επαναλαμβανόμενες, η απόφαση της ΕΑΣ (Πυρκάλ και ΕΒΟ) να κατέβουν σε απεργία και να αποκλείσουν το υπουργείο Εθνικής Άμυνας, η απόφαση της ΠΟΣΠΕΡΤ και της ΕΣΗΕΑ – κάτω από την πίεση των εργαζομένων – να καλέσουν σε απεργία στην ΕΡΤ τις μέρες του Μουντιάλ, η απόφαση της ΟΕΝΓΕ να προχωρήσει σε πενήνήμερες επαναλαμβανόμενες όταν η Ξενογιαννακοπούλου κατεβάσει το νομοσχέδιο για τα νοσοκομεία.

Πάνω απ' όλα χρειάζεται να έχουμε την εικόνα μιας παρατεταμένης οικονομικής κρίσης που δεν τελειώσει μέσα στο πρώτο εξάμηνο, που η κυρίαρχη τάξη και οι τραπεζίτες πιέζουν την κυβέρνηση για περισσότερα μέτρα, και που το φθινόπωρο θα συνεχιστεί η σύγκρουση ανάμεσα στην κυβέρνηση και το εργατικό κίνημα. Οι αντικειμενικές συνθήκες της κρίσης συνδυάζονται με τα προχωρήματα των εργατών μέσα από τις εμπειρίες των μα-

χών. Ο συνδυασμός είναι εκρηκτικός. Γι' αυτό είναι λάθος να μετράει κανείς την επιτυχία των πανεργατικών με μέτρο σύγκρισης τις 5 Μάη και να καταγράφει όπως κάνουν διάφοροι πληρωμένοι κονδυλοφόροι των ΜΜΕ και τα αφεντικά τους, την δήθεν κάμψη στη διάθεση και στη συμμετοχή του κόσμου.

Θα πρέπει όχι μόνο να δούμε ότι οι απεργίες των χώρων και των κλάδων πύκνωσαν το τελευταίο τρίμηνο, αλλά και πώς οργανώθηκαν οι τελευταίες πανεργατικές, ιδιαίτερα αυτές μετά τις 5 Μάη. Για πρώτη φορά άρχισαν να δημιουργούνται απεργιακές επιτροπές που εξασφάλιζαν την περιφρούρηση του χώρου την ημέρα της απεργίας, το συντονισμό με άλλους εργατικούς χώρους στη περιοχή και τη συμμετοχή όσο το δυνατόν περισσότερων εργαζομένων στην απεργία και στο συλλαλητήριο.

Η Πανεργατική στις 8 Ιούλη δεν θα μπορούσε να είχε αυτή τη πολύ μεγάλη συμμετοχή από μεριάς οργανωμένων εργατικών χώρων εάν δεν υπήρχε όλη αυτή η προετοιμασία. Παρά τη συμμετοχή στην 24ωρη όλων των εργαζομένων στα μέσα μαζικής μεταφοράς, γεγονός που ενίσχυσε τη συμμετοχή στην απεργία αλλά εμπόδισε τη συμμετοχή στο συλλαλητήριο, μια σειρά από δήμους συντονίστηκαν και οργάνωσαν με πούλμαν τη συμ-

μετοχή των απεργών. Το ίδιο ισχύει και για τους εργαζόμενους στην ΕΑΣ (Επιχειρήσεις Αμυντικών Συστημάτων), που ξεκινάνε άμεσα επίσκεψη εργασίας για να πληρωθούν τα δεδουλευμένα και για να κρατηθούν τα εργοστάσια ανοιχτά και να μη χάσουν τη δουλειά τους.

Δεν είναι μόνο η μεγάλη ή μικρή συμμετοχή που καθορίζει την επιτυχία μιας Πανεργατικής, είναι και το πώς μέσα στα συνδικάτα και στους χώρους διαμορφώνεται ένα κομμάτι πρωτοπόρων εργατών που οργανώνει τη μάχη, σε σύγκρουση και πολλές φορές σε αντιπαράθεση με τη συνδικαλιστική γραφειοκρατία.

Εάν δεν πάρει η αριστερά υπ' όψη της αυτές τις εξελίξεις, και αντιμετωπίσει την περίοδο γραμμικά, κινδυνεύει να μείνει στο περιθώριο της ιστορίας. Κι αυτό δεν θα επηρεάσει μόνο την ίδια αλλά όλο το εργατικό κίνημα.

Η παραδοσιακή κοινοβουλευτική λογική, που πολλές φορές κυριαρχεί στις ηγεσίες, λέει ότι τα απεργιακά κινήματα έχουν τα όρια τους και ότι κερδισμένος θα βγει όποιος καταφέρνει να εισπράξει εκλογικά τα αποτελέσματά τους. Μια τέτοια λογική σπρώχνει τμήματα της Αριστεράς να κηρύξουν το τέλος των απεργιών και το πέρας σε φάση «πολιτικών» (βλέπε εκλογικών) πρωτοβουλιών.

Τέτοιες συλλογιστικές αγνοούν και το

μέγεθος της σημερινής κρίσης και τη δυναμική του κινήματος. Η Αριστερά πρέπει να τις αποφεύγει.

Το μέγεθος και η παρουσία της Αριστεράς

Η διαφορά της Ελλάδας με την Ουγγαρία δεν είναι μόνο η μαχητικότητα του εργατικού κινήματος, αλλά και η παρουσία και η δύναμη της Αριστεράς. Στην Ουγγαρία υπήρξε αντίσταση, απεργίες και κινητοποιήσεις απέναντι στις επιθέσεις του ΔΝΤ και της σοσιαλδημοκρατικής κυβέρνησης, όμως την αγανάκτηση την κέρδισε η δεξιά και οι φασίστες γιατί δεν υπήρχε σχεδόν τίποτα στα αριστερά της σοσιαλδημοκρατίας.

Στην Ελλάδα υπάρχει οργανωμένη αριστερά, που με όλες τις αδυναμίες και προβλήματα, είναι κέντρο αναφοράς για τον κόσμο που αντιστέκεται.

Γι' αυτό και η κυρίαρχη τάξη και η κυβέρνηση έχουν εξαπολύσει επίθεση ενάντια στην αριστερά. Δεν είναι μόνο ο Πάγκαλος με τις χυδαιότητες του, είναι και ο Γιώργος Παπανδρέου με τη δήλωση στη Βουλή ότι η Αριστερά δεν μπορεί να γρρεμίσει τον καπιταλισμό κατεδαφίζοντας την Ελλάδα. Η κυβέρνηση που δεν έχει αφήσει τίποτα όρθιο έχει το θράσος να καταγγέλλει την Αριστερά ότι

δημιουργεί ανεργία με τις απεργίες που διώχνουν τον τουρισμό! Από δίπλα, είναι και το συγκρότημα Λαμπράκη, και το συγκρότημα του Αλαφούζου που προσπαθούν να πείσουν ότι τα κόμματα της Αριστεράς δεν έχουν απάντηση στην κρίση, ότι δεν έχουν πρόταση διεξόδου, και άρα ούτε λόγο ύπαρξης. Γι' αυτό άλλωστε από την ΕΡΤ μέχρι όλα τα ιδιωτικά κανάλια, η αποχώρηση της Ανανεωτικής πτέρυγας και του Κουβέλη από τον Συνασπισμό πήρε τέτοιες διαστάσεις. Είναι σαφές ότι η πίεση στην αριστερά για να μην λειτουργήσει σαν εναλλακτική λύση για τον κόσμο που αντιστέκεται, είναι ενορχηστρωμένη και θα συνεχίζεται.

«Η πάλη για την «ηγεμονία» είναι μια διπλή μάχη: να απελευθερώσει την εργατική τάξη από τις ιδέες που την δένουν με την σημερινή τάξη πραγμάτων, με το εκμεταλλευτικό σύστημα, και να δέσει διάφορες άλλες «υποδεέστερες» τάξεις και στρώματα σε ένα «μπλοκ» με την εργατική τάξη» (Γκράμσι, Τετράδια της Φυλακής).

Ο λόγος για να χρησιμοποιήσει κανένας τα γραπτά του Γκράμσι στην Φυλακή, για να περιγράψει τα καθήκοντα της αριστεράς σήμερα είναι διπλός.

Ο πρώτος γιατί ο Γκράμσι έγραφε αυτά τα κείμενα στην δεκαετία του '30, με κέντρο τις εξελίξεις στο διεθνές κίνημα, και την Αριστερά μέσα στην προηγούμενη μεγάλη κρίση του καπιταλισμού. Και ο δεύτερος, γιατί οι εξελίξεις σήμερα πιέζουν για να υπάρξει μια αριστερά που να καθορίζει τις ιδέες μέσα στην εργατική τάξη.

Η περίοδος της παρατεταμένης κρίσης, και της παρατεταμένης αντίστασης στην Ελλάδα, δίνει τη δυνατότητα να προχωρήσουν οι ιδέες μέσα στην τάξη. Κι αυτό έχει συμβεί. Το πιο πρόσφατο και συγκεκριμένο παράδειγμα είναι η συζήτηση για το πάγωμα του χρέους και η ανταπόκριση μέσα στους εργατικούς χώρους. Όταν ξεκίνησε η μάχη ενάντια στον προϋπολογισμό και τις περικοπές, οι ιδέες του ΠΑΣΟΚ που μόλις είχε κερδίσει τις εκλογές έμοιαζαν κυρίαρχες. Η ανάγκη των περικοπών των ελλειμμάτων και της μείωσης του χρέους, έμοιαζε ότι είχε την κοινή αποδοχή παρόλο που δεν ήταν ευχάριστο. Σήμερα η συζήτηση γιατί τα λεφτά δεν πρέπει να πάνε στους τραπεζίτες αλλά στους εργάτες έχει τεράστια αποδοχή. Είναι ένα παράδειγμα πώς αλλάζουν οι ιδέες και από την «κοινή λογική», τις κυρίαρχες ιδέες μέσα στην κοινωνία, υπάρχει μαζική μετατόπι-

ση προς την κριτική της κοινωνίας και του πώς λειτουργεί ο καπιταλισμός.

Αυτό είναι ένα καλό παράδειγμα για το πώς οι πολιτικές πρωτοβουλίες της Αριστεράς μπορούν να είναι πιο δυνατές όταν συμβαδίζουν με το απεργιακό κίνημα και όχι όταν προβάλλονται σαν εναλλακτική μορφή πάλης. Οι πρωτοβουλίες που άνοιξαν τη συζήτηση για τη στάση πληρωμών του χρέους και γενικότερα για ένα πρόγραμμα αντικαπιταλιστικής διεξόδου από την κρίση βοήθησαν και βοηθούν τόσο στην αγωνιστική ανάπτυξη του απεργιακού κινήματος όσο και στο πολιτικό του προχώρημα.

Η Αντικαπιταλιστική Αριστερά διεκδικεί ανυποχώρητα το πολιτικό προχώρημα του κινήματος στις ιδέες της ανατροπής, στις ιδέες της ηγεμονίας της εργατικής τάξης σαν αντίπαλο δέος στον καπιταλισμό σε κρίση

Όμως για να μπορέσει η αριστερά να ηγεμονεύσει πολιτικά και στις ιδέες χρειάζεται η σύνδεση της θεωρίας με την πράξη.

Δεν φτάνει μόνο να γενικεύει τους αγώνες προβάλλοντας την αντικαπιταλιστική προοπτική και τα αντικαπιταλιστικά αιτήματα, χρειάζεται ταυτόχρονα να στηρίζει, να οργανώνει και να σπρώχνει τις καθημερινές μάχες της εργατικής τάξης προς τη νίκη.

Φέτος συμπληρώνονται 45 χρόνια από τα Ιουλιανά, από μια εξέγερση που κράτησε 70 μέρες, που ξεκίνησε από τη μάχη ενάντια στα ανάκτορα και την «απόλυση» της εκλεγμένης κυβέρνησης της Ένωσης Κέντρου και έφτασε στη Γενική Απεργία με αιτήματα πολιτικά και οικονομικά. Η Αριστερά, το κόμμα της ΕΔΑ τότε, δεν μπόρεσε να δώσει προοπτική στην εξέγερση των 70 ημερών. Αντίθετα πάλεψε με νύχια και με δόντια να γυρίσει τους διαδηλωτές πίσω, και να σταματήσει το απεργιακό κίνημα. Θα μπορού-

σε να χρησιμοποιήσει κανείς και άλλα παραδείγματα από την μεταπολίτευση μέχρι τώρα που οι ηγεσίες της αριστεράς πέταξαν την ευκαιρία να καθορίσουν τις πολιτικές εξελίξεις. Σε όλες τις περιπτώσεις υποχώρησαν και συμβιβάστηκαν.

Ανάγκη για στροφή

Και τα δύο κόμματα της αριστεράς στην Ελλάδα έχουν μπει σε κρίση. Στο πρόσφατο συνέδριο του Συνασπισμού αποχώρησε η Ανανεωτική πτέρυγα και έφτιαξε ένα καινούριο κόμμα, τη Δημοκρατική Αριστερά. Η αποχώρηση της πιο δεξιάς πτέρυγας είναι θετική εξέλιξη, μόνο που υπάρχει ζήτημα κατά πόσο η ηγεσία του ΣΥΝ το έχει καταλάβει. Αμέσως μετά την αποχώρηση το Αριστερό Ρεύμα έκανε δήλωση που μιλούσε για «αρνητική εξέλιξη». Αυτή η διαπίστωση μπορεί να οδηγήσει σε τρία πράγματα.

Το πρώτο είναι να τρέξει η ηγεσία του ΣΥΝ να καλύψει το κενό του Κουβέλη, στηρίζοντας τα πιο δεξιά στοιχεία που παραμένουν στον ΣΥΝ.

Το δεύτερο, να επικρατήσει ο αγώνας δρόμου για τις εκλογές και ποιο από τα δυο κόμματα θα πάρει τις ψήφους του ΣΥΝ προβάλλοντας ότι είναι ο γνήσιος συνεχιστής της ανανεωτικής αριστεράς. Και αυτό μπορεί να οδηγήσει προς τα δεξιά.

Μια τρίτη εκδοχή είναι να κάνει στροφή αριστερά, εάν όχι όλος ο ΣΥΝ, τουλάχιστον το αριστερό ρεύμα και στις ιδέες και στην πρακτική. Να στηρίζει τις απεργίες και την κλιμάκωσή τους, προϋπόθεση για να συνεχίσει το εργατικό κίνημα να αντιστέκεται, να συγκρούεται με τα μέτρα και την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Παράλληλα θα χρειαστεί η στήριξη του αντικαπιταλιστικού προγράμματος, εάν θέλουμε οι αντιστάσεις και ο κόσμος που σπάει από το ΠΑΣΟΚ να κερδηθεί στην αντικαπιταλιστική προοπτική και να μην ξαναγυρίσει πίσω όπως έχει συμβεί τις προηγούμενες φορές.

Και για τον ΣΥΝ και για το ΠΑΜΕ ένα βασικό εμπόδιο είναι η αντίληψη τους για την εργατική τάξη. Και οι δύο πιστεύουν ότι η εργατική τάξη καθορίζεται από τις συνειδήσεις και άρα όσοι δεν ψηφίζουν αριστερά (ΚΚΕ και ΣΥΝ), δεν μπορούν να δώσουν και τις μάχες που επιβάλλει η περίοδος.

Το ΚΚΕ φτάνει στο σημείο να εμποδίζει τα μέλη του να διαδηλώνουν μαζί με τα συνδικάτα που ανήκουν. Τα ξεχωριστά συλλαλητήρια του ΠΑΜΕ τις μέρες

των πανεργατικών απεργιών, δεν διασπάνε απλά την εργατική τάξη σε δύο διαφορετικά κομμάτια, αλλά είναι ακόμα χειρότερα. Απαγορεύουν στα μέλη τους που ανήκουν στα συνδικάτα, να διαδηλώσουν με τα πανό των συνδικάτων τους. Γι' αυτό και στα μπλοκ του ΠΑΜΕ κυριαρχούν πανό τοπικών οργανώσεων και όχι συνδικαλιστικών οργανώσεων. Το ΠΑΜΕ ελέγχει ένα μικρό αριθμό συνδικάτων και αυτά στην πλειοψηφία τους είναι μικρά. Τα ναυτεργατικά σωματεία είναι η εξαίρεση, όχι ο κανόνας στο ΠΑΜΕ. Το συνδικάτο των οικοδόμων, που δεν είναι μικρό, συγκεντρώνει τις δυνάμεις του για να ελέγξουν μια πολυάριθμη πορεία όπου κυριαρχούν τα άτομα και όχι η οργανωμένη εργατική τάξη.

Ο Συνασπισμός τυπικά διαφωνεί με τον σεχταρισμό του ΚΚΕ και τις ξεχωριστές πορείες. Όμως στην πραγματικότητα η λύση που δίνει είναι μια «πολυσυνλεκτική» συγκόλληση των κομματιών της εργατικής τάξης: στα παραδοσιακά οργανωμένα κομμάτια συνεργάζεται με την ΠΑΣΚΕ στις κορυφές της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας και στα ανοργάνωτα κομμάτια, κύρια της νεολαίας, φλερτάρει με τις ιδέες της Αυτονομίας που στομαρπάει την οργανωμένη εργατική τάξη.

Έτσι έχουν φτάσει τα δύο κόμματα της αριστεράς, μέσα στη χειρότερη κρίση του ΠΑΣΟΚ, μέσα στη μεγαλύτερη έκρηξη και στις απανωτές ανταρσίες να μην προσφέρουν ούτε ηγεσία ούτε προοπτική. Να μιλάνε για την Αριστερά σαν «ηγεμονική» δύναμη, ενώ στην πραγματικότητα βρίσκονται στα μετόπισθεν.

Η Αντικαπιταλιστική Αριστερά

«Η ήττα του επαναστατικού προλεταριάτου σ' αυτήν την καθοριστική περίοδο, ήταν αποτέλεσμα των πολιτικών, οργανωτικών, τακτικών και στρατηγικών ελλείψεων του εργατικού κόμματος. Το προλεταριάτο δεν πέτυχε να μπει επικεφαλής της εξέγερσης της μεγάλης πλειοψηφίας του κόσμου, και να την οδηγήσει προς τη δημιουργία ενός εργατικού κράτους... Η νίκη του φασισμού το 1922 θα πρέπει λοιπόν να αντιμετωπιστεί όχι σαν μια νίκη που κερδήθηκε πάνω στην επανάσταση, αλλά σαν η συνέπεια της ήττας που υπέστησαν οι επαναστατικές δυνάμεις μέσα από τις δικές τους εσωτερικές αδυναμίες» (Αντόνιο Γκράμσι, Επιλογές από τα Πολιτικά Κείμενα 1921-1926, σελ.

Πηροάλ και ΕΒΟ, στην πρώτη γραμμή της Πανεργατικής.

349, αγγλική έκδοση).

Αυτή τη διαπίστωση την κάνει ο Γκράμσι το 1926, μετά την άνοδο του φασισμού στην Ιταλία, και ενώ δίνει τη μάχη να δημιουργήσει ένα νέο, ανοιχτό μαχητικό και επαναστατικό κόμμα στην Ιταλία. Πιο πριν είχε προηγηθεί η ήττα της κόκκινης διετίας 1919-1920, όπου οι εργάτες στην Ιταλία είχαν καταλάβει τα εργοστάσια, οι εργάτες είχαν εκλέξει παντού εργοστασιακές επιτροπές, και η εφημερίδα που έβγαζε τότε η Γκράμσι, το «Ordine Nuovo» εξηγήσει ότι το σύνθημα «όλη η εξουσία στα σοβιέτ» δεν ισχύει μόνο για τη Ρωσία αλλά για όλη την Ευρώπη.

Η ήττα της κόκκινης διετίας δεν οφείλεται στην υποχώρηση του κινήματος, αλλά στο ρόλο που έπαιξε το Ιταλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα. Ενώ η διετία ξεκίνησε με τους εργάτες να αφηρούν την προσπάθεια της ηγεσίας του Σοσιαλιστικού Κόμματος και των συνδικάτων να ελέγξουν τις απεργίες και τις καταλήψεις, στην κρίσιμη καμπή, ούτε το Ordine Nuovo του Γκράμσι ούτε η μαχητικότητα των εργατών ήταν αρκετή για να σταματήσουν την κυρίαρχη τάξη να βάλει φρένο. Σ' αυτό βρήκε πρόθυμο συνεργάτη την ηγεσία του Σοσιαλιστικού Κόμματος.

Αυτό το παράδειγμα δεν είναι για να πούμε ότι η κατάσταση είναι ίδια τότε και τώρα, αλλά για να τονίσουμε ότι και σήμερα το στοίχημα είναι πολύ μεγάλο. Βρισκόμαστε όπως την περίοδο που ο Μαρξ περιέγραφε σαν «διαρκή επανάσταση», όπου μπορεί να υπάρχει συνεχώς μετατόπιση των εξελίξεων προς την αριστερά, αλλά αυτό εξαρτάται και από

το ρόλο της Αριστεράς.

Η Αντικαπιταλιστική Αριστερά δεν είναι άλλη μια συνιστώσα του ευρύτερου αριστερού φάσματος. Η σημασία της βρίσκεται στο χαρακτήρα της σαν τη συνιστώσα που θα στρώσει τις εξελίξεις προς αυτή την κατεύθυνση. Υπάρχουν πολλές ιστορικές εμπειρίες για να θυμηθούμε και να διδαχτούμε πώς είναι δυνατόν η πιο προχωρημένη Αριστερά να είναι ταυτόχρονα και μαζί και χώρια με την υπόλοιπη Αριστερά.

Σ' αυτή τη μάχη η κοινή δράση με τα άλλα κόμματα της αριστεράς ΣΥΝ, ΚΚΕ αλλά και με τον κόσμο που οργανώνει τις ανταρσίες ενάντια στην κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ είναι απαραίτητη. Αυτό δεν σημαίνει υποχώρηση στους στόχους και στις ιδέες, τουναντίον. Όπως εξηγήσει ο Τρότσκι και ο Λένιν όταν τόνιζαν την ανάγκη για συνεργασία και ενιαία μέτωπα ανάμεσα στους επαναστάτες και τους ρεφορμιστές: οι επαναστάτες μέσα στο ενιαίο μέτωπο δίνουν τη μάχη για να κερδίσουν οι αγώνες και για να τραβήξουν πιο αριστερά τον κόσμο των ρεφορμιστικών κομμάτων.

Αυτά τα διδάγματα είναι πολύτιμα σήμερα. Οι αντικαπιταλιστές παλεύουν μαζί με όλα τα κομμάτια της εργατικής τάξης και της αριστεράς για να συνεχιστεί το απεργιακό κίνημα και να γράψει νίκες ενάντια στα μέτρα της κυβέρνησης και της Τρόικας. Ταυτόχρονα, όμως, διεκδικούν ανυποχώρητα το πολιτικό προχωρήμα του κινήματος στις ιδέες της ανατροπής, στις ιδέες της ηγεμονίας της εργατικής τάξης σαν αντίπαλο δέος στον καπιταλισμό σε κρίση. ■

Μπορεί να γίνει στάση πληρωμών του χρέους;

Μπορεί η Ελλάδα να αποφύγει την χρεοκοπία; Η απάντηση είναι αρνητική. Οι πιθανότητες να καταφέρει να συνεχίσει να εξυπηρετεί κανονικά το δημόσιο χρέος είναι, παρά τα 110 δισεκατομμύρια της “στήριξης” από την Ευρωπαϊκή Ένωση, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, πρακτικά μηδαμινές.

“Έχει έρθει η στιγμή να αναγνωρίσουμε ότι η Ελλάδα δεν πάσχει μόνο από μια κρίση ρευστότητας”, έγραφε στα τέλη του Ιούνη ο Νουριέλ Ρουμπίνι -ένας από τους ελάχιστους οικονομολόγους που προειδοποιούσε από πολύ νωρίς για την παγκόσμια κρίση που ερχόταν. “Είναι αντιμετώπιση επίσης με μια κρίση πτώχευσης. Οι οίκοι αξιολόγησης έχουν αρχίσει να υποβαθμίζουν το δημόσιο χρέος της σε επίπεδο σκουπιδιού ενώ τα σπρεντ των ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου έπιασαν την περασμένη βδομάδα νέο ρεκόρ. Το πακέτο διάσωσης των 110 δισεκατομμυρίων Ευρώ που συμφωνήθηκε με την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο τον Μάη το μόνο που μπορεί να καταφέρει είναι να καθυστερήσει το αναπόφευκτο και απειλεί να το κάνει με τρόπο εκρηκτικό”.¹

Τα ίδια τα νούμερα κατ’ αρχήν δεν βγαίνουν. Στο τέλος του προγράμματος σταθεροποίησης, όταν το ελληνικό δημόσιο θα προσπαθήσει να επιστρέψει για δανεισμό στις αγορές, το δημόσιο χρέος θα είναι, σύμφωνα με τους υπολογισμούς του ίδιου του Γιώργου Παπακωνσταντίνου, περίπου 150% του ΑΕΠ.² Άλλοι οικονομικοί αναλυτές

Η συζήτηση γι’ αυτό το πιο κρίσιμο ερώτημα έχει επιτέλους ανάψει. Ο Σωτήρης Κοντογιάννης εντοπίζει τα επίμαχα ζητήματα.

εκτιμούν ότι θα έχει φθάσει ακόμα ψηλότερα. Το πρόβλημα δεν είναι μόνο τα δυσβάστακτα επιτόκια (5% για τα δάνεια από την ΕΕ) με τα οποία δανείζεται το ελληνικό κράτος τα 110 δις: το πρόβλημα γίνεται όλο και πιο οξύ από την ύφεση στην οποία όλο και πιο βαθιά βυθίζεται η ελληνική (και όχι μόνο) οικονομία. Αν το ελληνικό δημόσιο δυσκολευόταν να δανειστεί από τις αγορές όταν το χρέος ήταν περίπου στο 115% του ΑΕΠ, είναι καθαρή ουτοπία να πιστεύει κανείς ότι οι επενδυτές θα κάνουν ουρά για να αγοράζουν τα ελληνικά ομόλογα όταν θα έχει φτάσει στο 150% ή ακόμα παραπάνω.

Αλλά και οι ίδιες οι “αγορές” αντιμετωπίζουν το ελληνικό δημόσιο σαν έτοιμο να καταρρεύσει. Στις αρχές Ιουλίου τα spread των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου βρισκόταν κοντά στο 8%: μέχρι τις 23 Απριλίου, την ημέρα που η Ελλάδα έκανε επίσημη αίτηση για την ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης δεν είχαν ξεπεράσει ποτέ το 6%.³ Τα σημερινά επίπεδα των spread αντιστοιχούν σε επιτόκια πάνω από 10%. Με απλή αριθμητική αυτό σημαίνει ότι ένα δεκαετές ομόλογο πουλιέται στη δευτερογενή αγορά με έκπτωση πάνω από 60%. Οι “αγορές”, με άλλα λόγια εκτιμούν ότι η Ελλάδα τελικά θα χρεοκοπήσει, είτε συντεταγμένα με μια γενναία αναδιάρθρωση, είτε άγρια και εκρηκτικά, όπως έκανε τελικά η Αργεντινή τον Δεκέμβριο του 2001.

Η χρεοκοπία της Αργεντινής άφησε πίσω της μια “μαύρη τρύπα” 132 δισεκατομμυρίων δολαρίων.⁴ Η Ελλάδα χρωστάει σήμερα κύρια στις ελληνικές και τις ευρωπαϊκές τράπεζες πάνω από 300 δισεκατομμύρια ευρώ. Μια ελληνική χρεοκοπία τύπου Αργεντινής το 2010, στη μέση της μεγαλύτερης κρίσης που έχει ζήσει ο παγκόσμιος καπιταλισμός εδώ και 70 χρόνια, θα είναι δίχως αμφιβολία μια βόμβα μεγατόνων στα θεμέλια του συστήματος. Γι’ αυτό έτρεξε η Τρόικα να “διασώσει” την Ελλάδα.

Παύση πληρωμών και Αριστερά

Οι αστοί οικονομολόγοι είναι διχασμένοι – για να το πούμε ευγενικά – για το τι θα πρέπει να γίνει. Για να το πούμε όχι και τόσο ευγενικά, κυριολεκτικά δεν ξέρουν τι τους γίνεται. Η σύνοδος κορυφής των G20 που έγινε στο Τορόντο του Καναδά δεν κατέληξε πρακτικά πουθενά, με τις ΗΠΑ να πιέζουν για την συνέχιση των μέτρων στήριξης έστω και αν

προκαλούν ελλείματα, και την Γερμανία και τις άλλες χώρες της Ευρωζώνης να προχωρούν, μονομερώς, σε δραστικά μέτρα περικοπών – που απειλούν να σπρώξουν την παγκόσμια οικονομία, για δεύτερη φορά μέσα στα τελευταία δυο χρόνια, στην ύφεση.

Πριν από μερικούς μήνες η αντικαπιταλιστική αριστερά ήταν η μόνη που μιλούσε για “παύση πληρωμών του δημοσίου χρέους”. Η συζήτηση άνοιξε με ένα άρθρο του Σπίρου Μαρκέτου στο Βήμα της Κυριακής στις 21 Φλεβάρη με τίτλο “Στάση πληρωμών τώρα”. Η πολιτική της σκληρής λιτότητας που έχει επιλέξει η κυβέρνηση, έλεγε ο Μαρκέτος, όχι μόνο δεν οδηγεί, οικονομικά πουθενά αλλά, ακόμα χειρότερα, είναι και επικίνδυνη κοινωνικά και πολιτικά:

“Βασική πολιτική πραγματικότητα είναι ότι ο ελληνικός λαός είδε το κράτος να δίνει δεκάδες δις. για να σώσει τις τράπεζες, ψήφισε την κυβέρνηση επειδή πληροφορήθηκε ότι «λεφτά υπάρχουν», και όμως καλείται τώρα σε θυσίες χωρίς ημερομηνία λήξης. Σε αυτές τις συνθήκες αποτελεί πράξη ύψιστης πολιτικής ανευθυνότητας να δοκιμαστούν ακόμη περισσότερο οι αντοχές του...”

Η ιστορία μάς δίνει ένα διδακτικό παράδειγμα. Το 1932, με τον ελληνικό λαό πολύ πιο αμόρφωτο και ανοργάνωτο – και λιγότερο απαιτητικό από σήμερα – ο χαρισματικός πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος, που είχε πρόσφατα επανεκλεγεί σαρώνοντας τους αντιπάλους του, εξανέμισε τη δημοτικότητά του αφαιμάσσοντας την οικονομία στη λεγόμενη *Μάχη της Δραχμής*. Όταν τελικά κήρυξε στάση πληρωμών, έπειτα από μερικούς μήνες αντίστασης δηλαδή, ήταν πια αργά. Το κόμμα του είχε διαλυθεί, η δημοκρατία εκτροχιαστεί, με τελικούς ωφελημένους τους Γλύξμπουργκ και τον Μεταξά...”

Η επίσημη αριστερά δεν συμφωνεί με την παύση πληρωμών. Για τον ΣΥΝ η στάση πληρωμών είναι απλά μια από τις επιλογές – αλλά όχι κατ’ ανάγκη και η καλύτερη. Ο Γιάννης Δραγασάκης, απαντώντας στον Μαρκέτο, χαρακτηριστικά στις αρχές του Μάρτη την στάση πληρωμών “όπλο ύστατης ανάγκης”⁵ που θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί μόνο αφού εξαντληθούν πρώτα όλα τα περιθώρια συντονισμού με τις άλλες χώρες που αντιμετωπίζουν αντίστοιχα προβλήματα. Πιο πρόσφατα, ο Γιάννης Τόλιος αφού εκθείασε την λύση της “μονομερούς παύσης πληρωμών” σαν “ριζοσπαστική” και

ταλήγει στο συμπέρασμα:

*“Κατά συνέπεια το πρόβλημα γίνεται πολιτικό. Δηλαδή αφορά τις προϋποθέσεις δημιουργίας μιας προοδευτικής κυβέρνησης που θα διεκδικήσει με αποφασιστικότητα και ενεργητική στήριξη του λαού μια ουσιαστική επαναδιαπραγμάτευση του χρέους, φτάνοντας έως τη μονομερή παύση πληρωμών, με παράλληλη προώθηση μέτρων οικονομικής και κοινωνικής ανόρθωσης και αναγέννησης της χώρας”.*⁶

Το ζητούμενο, με άλλα λόγια, είναι μια προοδευτική κυβέρνηση που θα αξιοποιήσει το “όπλο” της “μονομερούς στάσης πληρωμών” για μια ουσιαστική επαναδιαπραγμάτευση.

Το ΚΚΕ απορρίπτει απλά το αίτημα σαν “ρεφορμιστικό”. *“Η πρόταση των «αριστερών» οικονομολόγων”,* γράφει η ανακοίνωση του ΚΚΕ στις 27 Ιούνη για παύση πληρωμών και έξοδο από το ευρώ, *“περιορίζει το λαϊκό κίνημα στην απαίτηση μιας εναλλακτικής διαχείρισης μέσα στο πλαίσιο της ΕΕ και της «απελευθερωμένης» καπιταλιστικής αγοράς. Εγκλωβίζει το λαϊκό κίνημα στην ουτοπική αναζήτηση φιλολαϊκής αστικής διακυβέρνησης και στην ενδοαστική διαπάλη για το ποια μερίδα της αστικής τάξης και ποιο ιμπεριαλιστικό κέντρο θα κερδίσει περισσότερο από τη διαχείριση της υπερχρέωσης του κράτους”.*

Η προϋπόθεση, σύμφωνα με το ΚΚΕ, για να αξιοποιηθεί η άρνηση πληρωμών του δημοσίου χρέους “σε όφελος του λαού” είναι *“μια ανατροπή στο επίπεδο της εξουσίας”*. Μέχρι τότε η αριστερά δεν θα πρέπει να μολύνει τα χέρια της με τέτοιες προτάσεις.

Για εμάς η πρόταση της “παύσης πληρωμών του δημοσίου χρέους” δεν αποτελεί πρόγραμμα μιας “άλλης διακυβέρνησης” – είτε αυτή έχει προέλθει, όπως εννοεί ο ΣΥΝ την “προοδευτική κυβέρνηση” είτε με όποιον άλλο τρόπο εννοεί την “ανατροπή στο επίπεδο της εξουσίας” το ΚΚΕ. Το τι ακριβώς θα κάνει η εργατική τάξη όταν καταλάβει την εξουσία είναι μια διαφορετική συζήτηση – το βέβαιο πάντως είναι ότι δεν θα περιοριστεί στην επαναδιαπραγμάτευση των “υποχρεώσεων της χώρας” με τους εγχώριους και τους διεθνείς κερδοσκόπους.

Αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα

Η πρότασή μας για παύση πληρωμών απευθύνεται στο κίνημα. Απευθύνεται στους απεργούς που κατέκλυσαν την

16 Ιούνη: συζήτηση για τη στάση πληρωμών στο Εργατικό Κέντρο Θεσσαλονίκης

Αθήνα στις 5 Μάη – και θα συνεχίσουν να την κατακλύζουν με κάθε ευκαιρία, παρό τους δισταγμούς, τις υποχωρήσεις και τα εμπόδια που ορθώνουν οι ηγεσίες της ΓΣΕΕ και της ΑΔΕΔΥ. Αρνούμαστε να δεχτούμε οποιαδήποτε θυσία στους μισθούς, τις συντάξεις, την απασχόληση, την παιδεία, την υγεία και οποιαδήποτε αλλού. Η κυβέρνηση μπορεί να βρει λεφτά για να καλύψει όλες μας τις ανάγκες αν σταματήσει να πληρώνει, εδώ και τώρα, τόκους και χρεολύσια στους κερδοσκόπους-τραπεζίτες που λυμαινόνται, χρόνια τώρα, τα δημόσια ταμεία. Το κίνημα μπορεί να αναγκάσει την άρχουσα τάξη σε αναδίπλωση – όπως τους αναγκάσαμε να παραχωρήσουν το οχτώωρο ή να αναγνωρίσουν τα συνδικάτα. Όλες αυτές οι κατακτήσεις ήταν αποτέλεσμα του “εκβιασμού” της διαδήλωσης, της απεργίας, της κατάληψης. Κανένα δεν ήταν δωρεά κάποιας προοδευτικής κυβέρνησης. Ούτε, φυσικά, χρειάστηκε να περιμένει η εργατική τάξη την έλευση του σοσιαλισμού για να σταματήσει να δουλεύει 12 ώρες την ημέρα.

Προφανώς δεν τρέφουμε καμιά υπατάκη ότι μια στάση πληρωμών είναι πανάκεια. Ο Ρουμπίνι, που προτείνει “ελεγχόμενη χρεοκοπία” δεν προσπαθεί να σώσει την εργατική τάξη από την φτώχεια και την ανεργία. Ούτε τον απασχολούν ιδιαίτερα οι συντάξεις των ηλικιωμένων. Αυτό που θέλει να σώσει είναι το σύστημα – που πιστεύει ότι απειλείται από τους μισοποικίλους χειρισμούς των ηγετών της Ευρώπης.

Η πρότασή μας για παύση πληρωμών απευθύνεται στο κίνημα, δεν αποτελεί πρόγραμμα μιας “άλλης διακυβέρνησης”

Και ο Ρουμπίνι δεν είναι μόνος. Την άποψη της “συντεταγμένης χρεοκοπίας” υποστήριξε τον Απρίλη κιόλας ο Ανδρέας Ανδριανόπουλος – ο “μίστερ νεοφιλελευθερισμός” και πρώην υπουργός στην κυβέρνηση του Μητσοτάκη. Η πρώτη επιλογή του Ανδριανόπουλου, φυσικά, είναι η μαζική απόλυση των δημοσίων υπαλλήλων και η δραστηική συρρίκνωση του κράτους:

“Επειδή αμφιβάλω βαθιά για τα θάρρος και την ψυχική αντοχή των λεγόμενων πολιτικών μας ταγών, εκτιμώ πως την μείωση του κράτους οφείλουμε να την ξεχάσουμε... Τι μας μένει; Μια αποφασιστική κήρυξη στάσης πληρωμών... Μέσω μιας σκληρής αλλά σοβαρής διαπραγμάτευσης μπορούμε να εξασφαλίσουμε μείωση του χρέους μας στα μισά περίπου. Να ξεγυιανθεί ολόκληρο το δημοσιονομικό αλλά και το οικονομικό γενικότερα κύκλωμα κι ο τρόπος να μπει σε μια νέα πορεία ανάπτυξης...”⁷

Σε αντίθεση με τέτοιες απόψεις, για εμάς το αίτημα για στάση πληρωμών του δημόσιου χρέους πηγαίνει χέρι-χέρι με την κρατικοποίηση των τραπεζών και τον εργατικό έλεγχο. Οι ελληνικές τράπεζες θα είχαν χρεοκοπήσει σήμερα χωρίς τις ενισχύσεις του δημοσίου – χωρίς τα 28 δισεκατομμύρια του Καραμανλή και τα 15 δισεκατομμύρια που παίρνουν τώρα από το πακέτο στήριξης. Αν το δημόσιο είχε ανταλλάξει τα χρήματα αυτά με “απλές μετοχές” (με μετοχές που εξασφαλίζουν στον κάτοχό τους δικαίωμα ψήφου) και όχι με “προνομιούχες” (όπως ονομάζονται, στην διεστραμμένη αργκό του χρηματιστηρίου αυτές που δεν συνοδεύονται από ένα τέτοιο δικαίωμα) το δημόσιο θα ήταν σήμερα ο “βασικός μέτοχος” σε όλες σχεδόν τις ελληνικές τράπεζες. Στην ουσία οι τράπεζες ανήκουν ήδη στο δημόσιο. Αντί να τους πληρώνει τόκους και χρεολύσια θα έπρεπε απλά να τις απαλλοτριώσει – φυσικά χωρίς καμιά αποζημίωση στους τραπεζίτες.

Αλλά ακόμα και αν θεθούν πραγματικά κάτω από τον έλεγχο του δημοσίου και πάλι δεν θα μπορούμε να εξασφαλίσουμε ότι τα χρήματα που βρίσκονται στα “θησαυροφυλάκια” τους δεν θα εξαφανιστούν σε σκοτεινούς λογαριασμούς σε εταιρίες оф-σορ ή στην Ελβετία (και όχι μόνο την Ελβετία). Για αυτό μιλάμε για εργατικό έλεγχο. Το εργατικό κίνημα που θα αναγκάσει την άρχουσα τάξη να σταματήσει να πληρώνει τόκους και χρεολύσια για να συνεχίσει να πληρώνει τους μισθούς και τις συντάξεις μας, το κίνημα που θα αναγκάσει την κυβέρνηση να “σώσει” τις τράπεζες μέσα από μια κρατικοποίηση χωρίς αποζημίωση δεν θα καταθέσει τα όπλα: θα επιβάλει μια μόνιμη εργατική επιτήρηση στις τράπεζες που θα αποφασίζει ποια από τα εντάλματα πληρωμής πληρώνει και ποια μπλοκάρει.

Η ιστορία του ίδιου του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα δείχνει ότι αυτό δεν είναι ούτε ουτοπικό ούτε δύσκολο. Καμιά συναλλαγή, ακόμα και μέσω υπολογιστή, δεν γίνεται χωρίς την μεσολάβηση των τραπεζοϋπαλλήλων. Το 1998 στη μεγάλη μάχη ενάντια στην ιδιωτικοποίηση και την εξαγορά της Ιονικής Τράπεζας από τον Κωστόπουλο οι απεργοί έκλεισαν όχι μόνο τα καταστήματα και τα ταμεία αλλά και το υπολογιστικό κέντρο – παγώνοντας κάθε συναλλαγή.

Το ίδιο έγινε τον Μάρτη του 2008 με την απεργία στην Τράπεζα της Ελλάδας: οι εργαζόμενοι κατέλαβαν τα κεντρικά

γραφέα της Τράπεζας και το μηχανογραφικό κέντρο στον Χολαργό. Το αποτέλεσμα, γράφει το www.in.gr ήταν “να νεκρώσουν όλες οι συναλλαγές στη διατραπεζική αγορά, αλλά και στην αγορά ομολόγων, ενώ δεν πραγματοποιήθηκε καμία συναλλαγή που αφορούσε το Ελληνικό Δημόσιο”.

Κάποιοι ισχυρίζονται ότι το εργατικό κίνημα δεν έχει κατακτήσει ακόμα αυτό το επίπεδο ανάπτυξης και συνείδησης που απαιτείται για μια τέτοια αντιπαράθεση. Η άποψη αυτή, όμως, δεν απαντάει στο ερώτημα: Πώς θα ανέβει το κίνημα σε αυτό το επίπεδο; Η πρόταση για παύση πληρωμών, κρατικοποίηση των τραπεζών και εργατικό έλεγχο είναι εργαλείο για την ανάπτυξη ενός κινήματος που θα μπορεί να συνεχίσει να δίνει τις μάχες για τους μισθούς, τις συντάξεις, την απασχόληση – και να τις κερδίζει. Γιατί αυτό που βραίνει πάνω στο κίνημα είναι η έλλειψη κάποιας πειστικής εναλλακτικής πρότασης απέναντι στην λαίλαπα που προωθεί η κυβέρνηση.

Υποτίμηση του νομίσματος;

Για αυτό οι πρωτοβουλίες που έχουν πάρει οι αριστεροί οικονομολόγοι και ακαδημαϊκοί για «Παύση πληρωμών – Έξοδο από το ευρώ» έχουν τόσο μεγάλη σημασία. Αλλά, ταυτόχρονα, ανοίγουν και μια ολόκληρη σειρά από ερωτηματικά.

Μια μερίδα οικονομολόγων βλέπει σαν διέξοδο μια γενναία αναδιάρθρωση του χρέους, επιστροφή στη δραχμή και μια εξίσου γενναία υποτίμηση που θα δώσει ώθηση στην οικονομία.

“Αυτό που χρειάζεται είναι να γίνει παύση πληρωμών με λαϊκό και δημοκρατικό έλεγχο”, λέει ο Κώστας Λαπαβίτσας. “Να υπάρξει καταρχήν διαφάνεια στο ποιός κατέχει το χρέος, με ποιούς όρους έχει συναφθεί και ποιός φέρει το βάρος. Οι διαπραγματεύσεις με τους πιστωτές θα πρέπει να γίνουν συντεταγμένα, με ξεκάθαρους στόχους και αποβλέποντας σε σημαντική συρρίνωση του χρέους ώστε να ανασάνει η οικονομία. Στη βάση της ιστορικής εμπειρίας, το λεγόμενο “κούρεμα” θα πρέπει να είναι τουλάχιστον της τάξης του 50%-60%...”

Αμέσως θα τεθεί θέμα δημοσίου ελέγχου των τραπεζών και μεγάλων τομέων της οικονομίας, ώστε αφενός να προστατευτούν και αφετέρου, να λειτουργήσουν ως βάση για τη συνολική ανασυγκρότηση της οικονομίας. Η έξοδος από το ευρώ

Απεργοί λιμενεργάτες σε απεργιακή συγκέντρωση στη Θεσσαλονίκη.

θα φέρει υποτίμηση τονώνοντας έτσι την παραγωγή. Από την άλλη θα χτυπήσει το εργατικό εισόδημα και άρα θα χρειαστεί πολιτική αναδιανομής από τους πλούσιους στους φτωχούς ώστε να περιοριστεί το πρήγμα...”⁸

Ο Λαπαβίτσας πιστεύει ότι η ελληνική κρίση οφείλεται σε δυο, βασικά, παράγοντες: από τη μια τις ανισότητες ανάμεσα στις οικονομίες της κεντρικής Ευρώπης και του ευρωπαϊκού “νότου” και από την άλλη από την χρηματοπιστωτική κρίση που χτύπησε τον καπιταλισμό παγκόσμια πριν από δυο χρόνια. Με άλλα λόγια η κρίση, σύμφωνα με τον Λαπαβίτσα δεν είναι πραγματικά “συστημική” – παρόλο που ο ίδιος την ονομάζει έτσι: υπάρχει η δυνατότητα μιας ανάκαμψης και αυτή η ανάκαμψη είναι που θα βάλει και τις βάσεις έτσι ώστε να γίνει εφικτή “η σοσιαλιστική αλλαγή της χώρας”:

“Η εμπειρία από άλλες χώρες που έκαναν παύση πληρωμών με υποτίμηση είναι ότι η παραγωγή ανακάμπτει ταχέως, ενώ περιορίζεται πολύ η άνοδος της ανεργίας. Στη βάση αυτή θα μπορούσε να διαμορφωθεί βιομηχανική πολιτική η οποία θα τονώσει τις επενδύσεις και θα κατευθύνει την οικονομία προς νέους τομείς που θα δημιουργούν απασχόληση”.

Είναι αλήθεια ότι η Γερμανία έχει μετατραπεί στο εργοστάσιο και την τράπεζα της Ευρώπης – μια εξέλιξη που αναπόφευκτα καταλήγει σε μεγάλα ελλείμματα από τη μια και εξίσου μεγάλα πλεονάσματα από την άλλη. Η κρίση, όμως, δεν οφείλεται ούτε στις ανισότητες αυτές ούτε στις υπερβολές του χρηματοπιστωτικού τομέα.

Η κρίση είναι αποτέλεσμα της αδυνα-

μίας του καπιταλισμού, παγκόσμια, να παράγει κέρδη με ρυθμούς τέτοιους που να μπορούν να στηρίξουν έναν νέο γύρο επένδυσης. Είναι μια κλασική κρίση υπερσυσσώρευσης, όπως ακριβώς είχε προβλέψει ο Μαρξ όταν έγραφε το Κεφάλαιο.

Είναι καθαρή αυταπάτη να πιστεύει κανείς ότι μέσα σε συνθήκες σαν τις σημερινές υπάρχει η δυνατότητα να “διαμορφωθεί βιομηχανική πολιτική η οποία θα τονώσει τις επενδύσεις”. Και η αυταπάτη γίνεται ακόμα πιο προβληματική όταν αυτή στηρίζεται στην ιδέα μια “ανταγωνιστικής υποτίμησης”. Υποτίμηση σημαίνει θυσίες για την εργατική τάξη – “θα χτυπήσει το εργατικό εισόδημα” όπως παραδέχεται ο ίδιος ο Λαπαβίτσας. Ένα πρόγραμμα που ζητάει θυσίες, έστω λιγότερες από αυτές που απαιτεί ο Παπανδρέου, δεν μπορεί να αποτελέσει πηγή έμπνευσης για την εργατική τάξη.

Παλαιϊκό αίτημα;

Ο Δημήτρης Καζάκης, από την άλλη πλευρά, έχει στραμμένα τα μάτια του σταθερά στο κίνημα. Αλλά αυτό που πιστεύει είναι ότι το αίτημα της “παύσης πληρωμών” μπορεί να μετατραπεί στο κέντρο ενός παλλαϊκού κινήματος, ενός κινήματος που θα συσπειρώνει όχι μόνο την εργατική τάξη αλλά και άλλα στρώματα της ελληνικής κοινωνίας που χτυπιούνται από την κρίση με τον ίδιο τρόπο που η ναζιστική κατοχή γέννησε το ΕΑΜ τη δεκαετία του 1940.

“Τώρα είναι η ώρα για να οικοδομηθεί ένα νέο ΕΑΜ, μια νέα Φιλική Εταιρεία, μια νέα Επιτροπή Κοινής Σωτηρίας. Μόνο έτσι μπορεί να γεννηθεί μια

καινούργια μορφή διακυβέρνησης, μια νέα μορφή εξουσίας που θα βασίζεται απευθείας στους ίδιους τους εργαζομένους, τους νέους, τους μικρομεσαίους, τους αγρότες, δηλαδή στο σύνολο του λαού, και θα εκφράζει την πάλη του για μια άλλη, ριζικά διαφορετική πορεία αυτού του τόπου”⁹

Για τον Καζάκη, η αντίθεση βρίσκεται σήμερα ανάμεσα στον ελληνικό λαό από τη μια και τους διεθνείς πιστωτές-τοκογλύφους από την άλλη. Το δημόσιο χρέος δεν είναι προϊόν της παγκόσμια κρίσης:

“Το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η χώρα αυτή τη στιγμή δεν είναι τανπόσημο, ούτε προήλθε από την παγκόσμια κρίση... Είναι πρόβλημα συνολικού τρόπου ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας από πολύ παλιά... Και έχει να κάνει με το γεγονός ότι το δημόσιο χρέος συνολικά, να το πω απλά, χρησιμοποιήθηκε για να χρηματοδοτήσει μια άκρωσ παρασιτική, παραγωγικά ανααιμική και συνολικά ληστροική οικονομική ανάπτυξη της χώρας από τη μεταπολίτευση κι εδώ”¹⁰

Η Ελλάδα βρίσκεται εγκλωβισμένη σε έναν ατέρμονα κύκλο χρέους – όπως και η Αφρική και οι άλλες “εξααρτημένες” χώρες:

“Την τελευταία δεκαετία η χώρα δανείστηκε κοντά στα 490 δις. ευρώ από τα οποία το 97% πήγε στην εξυπηρέτηση παλιότερων δανείων, ενώ μόνο το 3% πήγε στην κάλυψη του δημοσιονομικού ελλείμματος. Με άλλα λόγια δανειζόμαστε για να ξεπληρώνουμε παλιότερα χρέη”¹¹

Στην πραγματικότητα όμως το ελληνικό δημόσιο χρέος είναι προϊόν της κρίσης που, παρά τις προσωρινές ανακαμψεις, ταλανίζει συνεχώς εδώ και τέσσερις δεκαετίες τον παγκόσμιο καπιταλισμό.

Το 1974, όταν έπεσε η Χούντα το εξωτερικό δημόσιο χρέος της Ελλάδας ήταν 115 δισεκατομμύρια δραχμές, ένα ποσό που αντιστοιχούσε μόλις στο 22% του ΑΕΠ. Σήμερα το συνολικό δημόσιο χρέος ξεπερνάει τα 350 δισεκατομμύρια Ευρώ, δηλαδή ξεπερνάει το σύνολο του ΑΕΠ.

Η Ελλάδα δεν ήταν η μοναδική χώρα που είδε τα χρέη της να τινάζονται στα ύψη μέσα σε αυτές τις τέσσερις δεκαετίες. Στην “συνετή” (δυτική τότε) Γερμανία το δημόσιο χρέος ήταν στις αρχές της δεκαετίας του 1970 κάτω από το 20% του ΑΕΠ. Σήμερα (στην ενοποιημένη Γερμανία) βρίσκεται στα επίπεδα του 80%. Και στην Ιαπωνία ήταν το δημόσιο χρέος μη-

δαμινό στις αρχές της δεκαετίας του 1970. Σήμερα ξεπερνάει το 190% του ΑΕΠ. Και το ίδιο μοτίβο επαναλαμβάνεται σε όλες σχεδόν τις αναπτυσσόμενες χώρες.¹²

Η βασική αιτία πίσω από την εκτίναξη των ελλειμμάτων και των δημοσίων χρεών ήταν οι προσπάθειες των κυβερνήσεων της δεκαετίας του 1970 και του 1980 να διασώσουν, σε βάρος του προϋπολογισμού, τις μεγάλες επιχειρήσεις που κλυδωνίζονταν από την “πετρελαϊκή” κρίση και να αποφύγουν έτσι ένα ανεξέλεγκτο κύμα ύφεσης και καταρρεύσεων σαν αυτό που χτύπησε τελικά τον παγκόσμιο καπιταλισμό τον Σεπτέμβριο του 2008 με την χρεωκοπία της Lehman Brothers.

Η ελληνική κρίση που τώρα εμφανίζεται ως δημοσιονομική είναι κομμάτι της κρίσης που έχει χτυπήσει τον παγκόσμιο καπιταλισμό

Η κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Καραμανλή κρατικοποίησε τη δεκαετία του 1970 μια ολόκληρη σειρά από μεγάλες επιχειρήσεις που ήταν χρεοκοπημένες (την Ολυμπιακή Αεροπορία του Ζνάσι, την Εμπορική Τράπεζα του Ανδρεάδη, τα Διυλιστήρια Ασπροπύργου του Νιάρχου κλπ) και έκανε τις δεξιές εφημερίδες να την κατηγορούν για “σοσιαλμανία”. Την πολιτική αυτή συνέχισαν οι πρώτες κυβερνήσεις του Ανδρέα Παπανδρέου με την δημιουργία του Οργανισμού Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων και την κρατικοποίηση των “προβληματικών”.

Παρά την στροφή στον νεοφιλελευθερισμό, με την επικράτηση της Θάτσερ στη Βρετανία και του Ρέιγκαν στις ΗΠΑ και τη μανία προς τις ιδιωτικοποιήσεις και το “λιγότερο κράτος”, το κράτος συνέχισε να στηρίζει τις τράπεζες και μεγάλες επιχειρήσεις όλα τα επόμενα χρόνια – και μάλιστα συχνά σε προκλητικό επίπεδο: το 1998 η FED, η κεντρική τράπεζα των ΗΠΑ σε συνεργασία με την κυβέρνηση του Κλίντον διέσωσε από την

κατάρρευση το LCTM, ένα κερδοσκοπικό hedge fund που “έσκασε” αφήνοντας πίσω του μια μαύρη τρύπα 5 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Το “νεοφιλελεύθερο” κράτος ήταν σκληρά νεοφιλελεύθερο απέναντι στην εργατική τάξη και τις ανάγκες της αλλά παρέμεινε προκλητικά “κεϊνσιανό” όταν κινδύνευαν οι τράπεζες και οι μεγάλες επιχειρήσεις.

Η Ελλάδα δεν είναι “ιδιαίτερη περίπτωση”. Η ελληνική κρίση, που τώρα εμφανίζεται όπως και σε πολλές άλλες χώρες του ευρωπαϊκού Νότου σαν δημοσιονομική, είναι κομμάτι της κρίσης που έχει χτυπήσει τον παγκόσμιο καπιταλισμό.

Γι’ αυτό είναι ανταπάτη να πιστεύει κανείς ότι θα μπορέσει, μέσα σε αυτές τις συνθήκες, να οικοδομήσει γύρω από το σύνθημα της στάσης πληρωμών ένα “παλλαϊκό” κίνημα που θα συστειρώνει και τμήματα της αστικής τάξης πέρα από την εργατική τάξη.

Το πρόβλημα του χρέους είναι τόσο ταξικό όσο και η ίδια η οικονομική κρίση. Αυτός που μπορεί να τσακίσει τα μέτρα του Παπανδρέου είναι η εργατική αντίσταση. Αυτό που χρειάζεται να κάνει η αριστερά είναι να προσπαθήσει να φέρει την αντικαπιταλιστική πρόταση για “παύση πληρωμών, κρατικοποίηση των τραπεζών, εργατικό έλεγχο” σε κάθε σοματείο, σε κάθε σύλλογο, σε κάθε χώρο δουλειάς. Να εξοπλίσει το εργατικό κίνημα με μια αντικαπιταλιστική απάντηση που θα στηρίζεται και θα στηρίζει τους αγώνες ενάντια στις θυσίες του “προγράμματος σταθεροποίησης”. Σε αυτή την προσπάθεια αξίζει να δώσουμε όλες μας τις δυνάμεις. ■

1. *Financial Times*, 28.6.2010.
2. *Reuters*, 2.5.2010.
3. *Bloomberg*, 4.7.2010.
4. *Wikipedia*. Η παύση πληρωμών αφορούσε σε ένα τμήμα μόνο του χρέους, ύψους περίπου 90 δις \$.
5. *Tvxs*, 2.3.2010.
6. *Αυγή*, 9.5.2010.
7. www.andrianopoulos.gr/0010000545.
8. *ΠΠΝ*, 30.5.2010.
9. Ομιλία του Καζάκη στην Άμφισσα, 26 Μάη (<http://tomantri.blogspot.com>).
10. *Δρόμος της Αριστεράς*, 21.5.2010.
11. Ομιλία του Δ. Καζάκη στο φεστιβάλ Resistance.
12. *Wikipedia*.

Ο Λέανδρος Μπόλαρης αναλύει τις επιδέσεις που μεθοδεύει η «Καλλικράτεια» μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Καλλικράτης, ένας τρομοκράτης με πριόνι

Η κυβέρνηση πέρασε τον «Καλλικράτη» από την Βουλή με σχετικά μικρές αντιδράσεις. Όμως, η μάχη για την εφαρμογή του είναι προοσιτή. Γιατί ο «Καλλικράτης» δεν είναι απλά η «διοικητική μεταρρύθμιση» με την δημιουργία 13 μεγάλων υπερ-περιφερειών που θα προκύψουν με την κατάργηση των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων. Είναι κομμάτι της επίθεσης σε μισθούς, συντάξεις, εργασιακές σχέσεις που περιλαμβάνει το Πρόγραμμα Σταθερότητας και το Μνημόνιο με την τρώικα του ΔΝΤ, της Κομισιόν και της ΕΚΤ. Δεν θίγει μόνο τους εργαζόμενους στους ΟΤΑ – μόνιμους και συμβασιούχους. Οι περιζοπές και οι ιδιωτικοποιήσεις που περιέχει ο «Καλλικράτης» θα χτυπήσουν τα σχολεία, τα νοσοκομεία, τις υπηρεσίες των δήμων που έχουν να κάνουν με την «καθημερινότητα» του εργαζόμενου και της εργαζόμενης στη γειτονιά.

Μεγάλα λόγια

Αν διαβάσει κανείς αποσπάσματα από την «Εκθεση Συνεπειών Ρυθμίσεων»¹ που συνοδεύει τον νόμο, θα μείνει με την εντύπωση ότι πρόκειται περί δημοκρατικής κοσμογονίας. Να μερικές. Ο «Καλλικράτης»:

«οργανώνει την άσκηση της εξουσίας με όρους διεύθυνσης της συμμετοχής του πολίτη και εμφάνισης της δημοκρατίας, αλλά και ανάδειξης του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών, των κοινωνικών οργανώσεων και του εθελοντισμού· αξιοποιεί νέα εργαλεία και τις νέες μεθόδους της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και της αυτόματης εξυπηρέτησης, με διαδραστικές υπηρεσίες· γίνεται το θεσμικό «κλειδί» για την αλλαγή του αναπτυξιακού μοντέλου της χώρας, προσανατολίζοντας τις κρατικές δομές και λειτουργίες στις ανάγκες της πράσινης ανάπτυξης».

Επιτυγχάνεται η «εξορθολογισμένη διαχείριση» υποστηρίζει το ίδιο κείμενο αλλά και: «Ταυτόχρονα, το σημαντικότερο πλεονέκτημα της Νέας Αρχιτεκτονι-

κής είναι η αναπτυξιακή της προοπτική».

Την εποχή που η κυβέρνηση του Παπανδρέου και της «τρώικας» πάνε να νομοθετήσουν την κατάργηση των συλλογικών συμβάσεων και τους κατώτατους μισθούς των 500 ευρώ, όταν τα νοσοκομεία μένουν χωρίς γάζες μέχρι να ξαναρχίσει το πάρτι με τους «προμηθευτές», οι ύμνοι στην «αναπτυξιακή προοπτική» και κυρίως στην «εξορθολογισμένη διαχείριση» σίγουρα βάζουν ψύλλους στα αυτιά. Όμως, μήπως τελικά όντως χρειάζεται «συμμάζεμα» η τοπική αυτοδιοίκηση; Μήπως οι συνενώσεις και η «κατάργηση δυο βαθμίδων δημόσιας διοίκησης» (επαρχίες, νομαρχίες) θα απαλλάξει τον κόσμο από την γραφειοκρατική ταλαιπωρία; Χρειάζεται να κοιτάξουμε πιο λεπτομερειακά τι προβλέπει ο Καλλικράτης.

Τσεκούρι

Οι 76 Νομαρχίες καταργούνται, όπως προαναφέραμε, και στη θέση τους δημιουργούνται 13 Περιφέρειες με υφιστάμενους περιφερειάρχες και συμβούλια (οι οποίες θα λειτουργούν υπό την επίβλεψη 7 Αποκεντρωμένων Διοικήσεων). Οι 1.034 Δήμοι και κοινότητες περιορίζονται σε 325 Δήμους. Οι Περιφέρειες και οι «καλλικράτεια» Δήμοι, με την σειρά τους, επιφορτίζονται με εκατοντάδες νέες αρμοδιότητες που προέρχονται από την καταργούμενη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση: Την ανέγερση σχολικών κτιρίων, την πρόνοια και την προστασία δημόσιας υγείας, την ένταξη των μεταναστών, τον υγειονομικό έλεγχο, την προστασία παιδικής και τρίτης ηλικίας, τις πολεοδομικές εφαρμογές, τις αδειοδοτήσεις, την «πολιτική προστασίας του πολίτη».

Για παράδειγμα στους δήμους μεταφέρονται ένα βουνό «αρμοδιότητες» που αφορούν τα σχολεία (αρθρο 94). Από την ανέγερση των σχολικών μονάδων μέχρι την μεταφορά των μαθητών και από την διόρθωση των τηλεφωνικών τους συνδέσεων μέχρι την κατανομή των κον-

δυλίων στις σχολικές επιτροπές, όλα αυτά πλέον γίνονται υπόθεση του δήμου.

Τα περί «ισχυρών» δήμων είναι κουραφέξαλα, καθώς οι μεταφορές αρμοδιοτήτων ποτέ δεν συνοδεύτηκαν από μεταφορά κονδυλίων: η μεταφορά της συντήρησης οδικού δικτύου από το ΥΠΕΧΩΔΕ στις νομαρχίες, συνοδεύτηκε από μόλις 20 εκατομμύρια ευρώ (ενώ απαιτούνταν 120). Πέρσι, οι νομαρχίες προχώρησαν σε παύση των εργασιών για τη σχολική στέγη γιατί δεν πήραν ούτε ένα ευρώ από το κράτος. Αυτή είναι η σχολική στέγη που θα παραλάβουν οι δήμοι από τις νομαρχίες.

Το ίδιο θα γίνει και με την μεταφορά μιας σειράς υπηρεσιών των Διευθύνσεων Υγειονομικών Περιφερειών (ΔΥΠΕ) όπως οι Μονάδες Προτοβάθμιας Υγείας ύστερα από Υπουργικό Διάταγμα.

Στις Περιφέρειες θα περάσουν όλες οι άλλες αρμοδιότητες των ΔΥΠΕ. Ουσιαστικά, τα νοσοκομεία και κάθε τι που έχει να κάνει με την δημόσια υγεία και την κοινωνική πρόνοια περνάνε, στις Περιφέρειες, με αόριστες προβλέψεις για πόρους.

Όλα αυτά σημαίνουν χειρότερες αντί για καλύτερες υπηρεσίες για όλους μας. Ήδη η κατάσταση χειροτερεύει ραγδαία. Πόσα δημοτικά ΚΕΠ έχουν περιορίσει το ωράριό τους ή έχουν ουσιαστικά κλείσει αφού έχουν μείνει μια ταμπέλα από την στιγμή που απολύθηκαν οι εργαζόμενοι στα stage; Πόσα δημοτικά ιατρεία υπολειτουργούν επειδή τα έχει τσακίσει η μείωση της κρατικής επιχορήγησης στους ΟΤΑ που έφερε ο προϋπολογισμός του 2010 και το «Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης» που προηγήθηκε του «Μνημονίου»;

Η ΚΕΔΚΕ σε δελτίο τύπου της 2 Ιούνη αναφέρει ότι: «Σύμφωνα με την μέχρι τώρα εξέλιξη των χρηματοοορών από τον κρατικό προϋπολογισμό προς τους δήμους και τις κοινότητες της χώρας, οι περιοχές των εσόδων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για το 2010, από κρατικές επιχορηγήσεις για τα λειτουργικά έξοδά τους

Απεργοί του Δήμου Αγ. Παρασκευής.

θα ξεπεράσουν το 1 δις ευρώ. Δηλαδή σε σχέση με τα προβλεπόμενα στον προϋπολογισμό του 2010 η μείωση ανέρχεται στο 28% και σε σύγκριση με τα περυσιά τακτικά έσοδα η μείωση ανέρχεται στο 36%...Συνολικά δηλαδή το 2010 η Τοπική Αυτοδιοίκηση με αυτά τα δεδομένα αναμένεται να εισπράξει 1.935 εκ. ευρώ, από 3.019 εκ. ευρώ που κατανεμήθηκαν το 2009 (-36%).

Σε ότι αφορά τη ΣΑΤΑ – το πρόγραμμα επενδύσεων, συντηρήσεων και επισκευών – σύμφωνα με τον προϋπολογισμό αναμένεται να ανέλθει στα 800 εκ. ευρώ, δηλαδή και αυτό είναι μειωμένο κατά 120 εκ. σε σύγκριση με το 2009. Υπό αυτές τις συνθήκες, σημειώνει το Διοικητικό Συμβούλιο της ΚΕΔΚΕ, ο «Καλλικράτης» θα έρθει στις 2 Γενάρη του 2011, αλλά μπορεί μέχρι τότε να μην υπάρχουν δήμοι...».²

Σκεφτείτε τι έχει να γίνει όταν οι δήμοι κι οι περιφέρειες αναλάβουν από την χάραξη των αστικών συγκοινωνιών και τον ορισμό των εισιτηρίων μέχρι τα Κέντρα Υγείας και τα νοσοκομεία. Οι πόροι είτε είναι ανύπαρκτοι είτε «θα» οριστούν. Το κράτος θα συνεισφέρει μόνο «ως ποσοστό των τακτικών εσόδων». Αλλά και πάλι, πηγή αυτών των «εσόδων» θα είναι ο απλός κόσμος, καθώς «οι πόροι για την τοπική αυτοδιοίκηση» θα χρηματοδοτούνται άμεσα από τα έσοδα του ΦΠΑ, του Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων κλπ.

Στην πραγματικότητα οι δήμοι και οι περιφέρειες θα πρέπει να λειτουργούν σαν επιχειρήσεις. «Οικονομική αυτοτέλεια», «οικονομική ανάρκεια και δυνατότητα άντλησης ιδίων πόρων» είναι φράσεις που επαναλαμβάνονται στον «Καλλικράτη». Αυτό σε απλά ελληνικά σημαίνει ότι οι δήμοι και οι περιφέρειες θα πρέπει είτε να χαρατσώνουν τον κό-

σμο για υπηρεσίες που υποτίθεται είναι δημόσιες και κοινωνικές, είτε να παρέχουν τόσο χαμηλού επιπέδου υπηρεσίες, τόσο διαλυμένες, όσο υποτίθεται αναλογεί στην παροχή τους με συμβολικό ή δωρεάν τίμημα (για παράδειγμα ΚΑΠΗ, βρεφονηπιακοί σταθμοί, αθλητικές εγκαταστάσεις). Ρημαγμένα σχολεία, νοσοκομεία σε μόνιμο έμφραγμα, αγώνας δρόμου για να μπουν τα παιδιά σε ένα παιδικό σταθμό, αυτά και άλλα θα σημαίνει η εφαρμογή του «Καλλικράτη».

Απολύσεις

Είδαμε παραπάνω ότι ο «Καλλικράτης» μεταφέρει αρμοδιότητες χωρίς να μεταφέρει πόρους, ή περιγράφει τόσο αφηρημένα από πού θα είναι αυτοί οι πόροι ώστε να μην υπάρχουν. Αντίθετα, αυτό που προβλέπει λεπτομερειακά ο «Καλλικράτης» είναι οι διαδικασίες «εξοικονόμησης» εργαζομένων από τις συνενώσεις.

«Εξοικονόμηση» καταρχήν με ένα κύμα απολύσεων των εργαζόμενων με συμβάσεις ορισμένου χρόνου και μισθώσεις έργου, που φτάνουν τις 35.000 πανελλαδικά. Μετά την σφαγή των εργαζόμενων στα stage έρχεται και η σειρά αυτών των εργαζόμενων. Απλά, οι συμβάσεις τους δεν θα ανανεωθούν δηλώνει ο νόμος. Για τους «μόνιμους» εργαζόμενους θα ξεκινήσει το μαρτύριο των μετατάξεων. Εθελοντικών στην αρχή, από τον Σεπτέμβρη του 2011 υποχρεωτικά. Αν αρνηθούν, απολύονται. Τώρα, αμα σκεφτούμε ότι ο Πάγκαλος έχει δηλώσει ότι μπορεί να γίνει παράκαμψη του «εμποδίου» της απόλυσης δημοσίων υπαλλήλων με την κατάργηση της «προσωποπαγούς» θέσης, μπορούμε να καταλάβουμε πού θέλει να το πάει η κυβέρνηση. Υπηρεσίες συγχωνεύονται, θέσεις «αλληλοκαλύπτονται» και φυσικά καταργούνται.

Οι νέοι δήμοι του Καλλικράτη δεν μπορούν να έχουν περισσότερες από δυο δημοτικές επιχειρήσεις. Μία για κοινωνικό-προνοιακό έργο και μια για πολιτιστικό-αθλητικό. Αυτή την στιγμή στους Δήμους υπάγονται περίπου 6.000 επιχειρήσεις και οργανισμοί. Με τον «Καλλικράτη» καταργούνται περισσότεροι από 4.000. Η κυβέρνηση επείγεται τόσο πολύ για τη συγχώνευση ώστε, αν αυτή δεν έχει ολοκληρωθεί μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 2011, θα γίνει αυτεπάγγελτα από την Ειδική Υπηρεσία Εποπτείας...

Μέσα από τις συγχωνεύσεις και καταργήσεις οργανισμών η κυβέρνηση θα μειώσει δραστικά κατά δεκάδες χιλιάδες τις οργανικές θέσεις που προέβλεπαν αυτοί οι οργανισμοί. Είναι η οργανωτική αναδιάρθρωση που συνοδεύει την πολιτική της «μίας πρόκλησης για πέντε αποχωρήσεις στο δημόσιο» που εξήγγειλε ο Γ. Παπανδρέου. Η μείωση του προσωπικού θα έχει τεράστιο αντίκτυπο στην ποιότητα των υπηρεσιών: στη συχνότητα της αποκομιδής σκουπιδιών, στο πράσινο, αλλά και σε πολλές υπηρεσίες, πχ γραφεία μετανάστευσης, όπου ήδη οι αιτούντες περιμένουν για μήνες έγγραφα λόγω έλλειψης προσωπικού.

Το «Μνημόνιο» αποκεντρώνεται

Δήμοι και περιφέρειες με μειωμένο προσωπικό και διαλυμένες υπηρεσίες που θα πρέπει να φορτίζουν τα βάρη στους δημότες. Αυτό είναι ο «Καλλικράτης». Προσπαθεί να εξασφαλίσει την υλοποίηση αυτών των στόχων, βάζοντας τους δήμους να φτιάχνουν τετραετή επιχειρηματικά προγράμματα. Σε περίπτωση που τα έσοδά τους πέφτουν έξω, οι δήμοι μπορούν να οδηγηθούν εθελοντικά ή και υποχρεωτικά στην υπαγωγή του στο «Ειδικό Πρόγραμμα Εξυγίανσης» (άρθρο 264).

Λόγος για υποβολή τέτοιου αιτήματος είναι για παράδειγμα τα τοκοχρεολύσια που έχει να πληρώσει ο δήμος να υπερβαίνουν κατά 20% τα τακτικά του έσοδα. Η υπαγωγή όμως στην εξυγίανση μπορεί να γίνει και υποχρεωτικά, επειδή ο υπουργός αποφασίζει ότι τα οικονομικά «της συγκεκριμένης δημοτικής ενότητας, δήμου ή περιφέρειας» χρήζουν αξιολόγησης από ορκωτούς λογιστές. Όταν γίνεται αυτό, ο δήμος δεν μπορεί να δανειστεί, να κάνει διαγωνισμούς και προσλήψεις και του επιβάλλονται μια σειρά άλλες «ποιινές».

Με άλλα λόγια, σταματάει κάθε κοινωνική δραστηριότητα της «συγκεκριμέ-

νης δημοτικής ενότητας, δήμου ή περιφέρειας», μέχρι να εξυγιανθεί (η χρηματοδότηση θα γίνεται από τον «Λογαριασμό Εξυγίανσης και Αλληλεγγύης της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Αυτοδιοίκησης»).

Σας θυμίζουν κάτι όλα αυτά; Μα ναι, είναι ο «μηχανισμός στήριξης» του ΔΝΤ-ΕΚΤ-Κομισιόν σε μικρογραφία, στην αποκεντρωμένη έκδοση. Υποτίθεται ότι οι 13 περιφέρειες θα είναι «μίνι-κράτη» όπως διαλαλούσε η κυβερνητική προπαγάνδα αρχικά. Δεν είναι διόλου απίθανο να δούμε μία ή περισσότερες υπερχρεωμένες περιφέρειες που θα πρέπει να εφαρμόσουν «σχέδια εξυγίανσης» τα οποία θα περιλαμβάνουν μαζικές περικοπές και ιδιωτικοποιήσεις όπως ακριβώς κάνει η κυβέρνηση συνολικά. Το ίδιο ισχύει για τους δήμους. Οχι μόνο κάποιους «απομακρυσμένους» δήμους που συνενώνονται στα πλαίσια του «Καλλικράτη», αλλά δήμους στα μεγάλα αστικά κέντρα, όπου η κυβέρνηση δεν έφερε μεγάλες αλλαγές με τις συνενώσεις. Όταν για παράδειγμα ακόμα και στον δήμο της Αθήνας το κράτος χρωστάει περίπου 51 εκατομμύρια ευρώ, ο φαύλος κύκλος των ελλειμμάτων, της «εξυγίανσης» και των περικοπών είναι προ των πυλών.

Δώρα στους ιδιώτες

Από την άλλη, ο «Καλλικράτης» ετοιμάζει ένα σωρό δώρα για τις επιχειρήσεις. Με δύο τρόπους. Ο ένας είναι η ανάθεση σε μεγάλες επιχειρήσεις, η ιδιωτικοποίηση ολόκληρων τομέων των υπηρεσιών των νέων δήμων και περιφερειών. Ήδη, σε πολλούς δήμους, ιδιαίτερα της επαρχίας, η καθαριότητα έχει δοθεί σε ιδιώτες εργολάβους. Άλλοι τριακόσιοι δήμοι σ' ολόκληρη την χώρα δεν έχουν σήμερα υπηρεσίες καθαριότητας λόγω της πολιτικής των μη προσλήψεων και άλλοι 150 συμπληρώνουν τις υπηρεσίες καθαριότητας με υπηρεσίες άλλων φορέων. Ο «Καλλικράτης» θα δώσει τη δυνατότητα να «καλυφθούν» αυτά τα κενά, μέσα από μεγάλες εταιρίες τύπου ΟΙΚΟΜΕΤ που θα κερδοσκοπούν χοντρά «απασχολώντας» εργαζόμενους με πολύ μικρό κόστος.

Ο άλλος τρόπος με τον οποίο ο Καλλικράτης διευκολύνει τη διείσδυση των επιχειρήσεων στην Τοπική Αυτοδιοίκηση αφορά την ευκολία και το μέγεθος των συμφωνιών που θα μπορούν να κλείνουν μέσα από τις Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα οι νέοι Δήμοι και οι Περιφέρειες με τις επιχειρήσεις για την ανά-

θεση έργων μεγαλύτερης κλίμακας. «Η άσκηση αναπτυξιακής πολιτικής προϋποθέτει ευρύτερες ενότητες», αναφέρει χαρακτηριστικά ο νόμος – «μεγαλύτερες διοικητικές περιφέρειες – μεγαλύτερες μπιζνες» μεταφράζουμε εμείς. Αντίστοιχα στην τοπική αυτοδιοίκηση, τα «deals», στα οποία μέχρι σήμερα εμπλέκονταν πολλοί όμοροι δήμοι, με τον «Καλλικράτη» θα γίνονται ευκολότερα στα πλαίσια του ενός.

Οι περικοπές και οι ιδιωτικοποιήσεις που περιέχει ο «Καλλικράτης» θα σμάνουν χειρότερες υπηρεσίες για όλους

Σε αυτό το επίπεδο η κυβέρνηση υποσχεται λαούς με πετραχήλια. Μέχρι και την λειτουργία δημοτικών e-ΚΕΠ δίπλα στα ήδη υπάρχοντα, θεσμούς όπως ο «συνμπαραστάτης του δημότη» και άλλα. Υπάρχει ένας απλός τρόπος να δούμε αν η «Νέα Αρχιτεκτονική» θα φέρει πιο κοντά τις «υπηρεσίες» στον «πολίτη», θα κάνει με άλλα λόγια τη ζωή μας πιο εύκολη. Το 1998, η κυβέρνηση του Σημίτη εφάρμοσε τον «Καποδίστρια» με τις ανάλογες τυμπανοκρουσίες περί εκσυγχρονισμού και εξυπηρέτησης του πολίτη. Δώδεκα χρόνια μετά, οι υπηρεσίες έχουν γίνει χειρότερες, κοινωνικές δραστηριότητες μαραζώνουν. Το 2007 στις πυρκαγιές που κόστισαν τη ζωή σε 70 ανθρώπους είδαμε πόσο επαρκείς και «εκσυγχρονισμένοι» ήταν οι «καποδιστριακοί» δήμοι.

Αυτό που κατάφερε ο «Καποδίστριας» ήταν να γίνει το εφάπτηρο για μια σειρά επιθέσεις, στις εργασιακές σχέσεις (από 'κει ξεκίνησαν τα stage) στις ιδιωτικοποιήσεις (οι πρόγονοι των ΣΔΙΤ – Συμπράξεων Δημόσιου Ιδιωτικού Τομέα) με όλες τις «μίζες» και τα «σκάνδαλα» που συνεπάγεται ο αγγελικός κόσμος της ελεύθερης αγοράς. Οι μεγάλες «γεωγραφικές ενότητες» των νέων δήμων και τα «μίνι-κράτη» των μεγάλων περιφερειών θα αποτελέσουν πεδίο δόξης λαμπρόν για «αποκεντρωμένες» Siemens και Βιτοπέδια.

Άλλωστε, παρά τις υποσχέσεις περί του αντιθέτου η «Νέα Αρχιτεκτονική» συγκεντρώνει περισσότερες εξουσίες στα χέρια των δημάρχων και ολιγομελών ομάδων γύρω τους, όπως η περίφημη Εκτελεστική Επιτροπή η οποία μπορεί

να μεταθέτει αποφάσεις σε άλλες, για παράδειγμα την οικονομική Επιτροπή, η Επιτροπή Ποιότητας Ζωής. Πολύ απλά ο συνδυασμός της πλειοψηφίας (που θα έχει ήδη καταλάβει τα 3/5 των εδρών του δημοτικού συμβουλίου) θα μπορεί να συγκροτεί αυτές τις επιτροπές κατά το δοκούν. Τόση δημοκρατία φέρνει ο «Καλλικράτης».

Σύγκρουση

Ο νόμος ψηφίστηκε αλλά για να προχωρήσει χρειάζονται μια σειρά πολυδαίδαλες διαδικασίες – διατάγματα, εγκύκλιοι κλπ. Ήδη έχουν αρχίσει να εκδίδονται. Οι σύλλογοι των εργαζόμενων στους δήμους πρέπει να αναλάβουν πρωτοβουλίες ενάντια στη σφαγή του «Καλλικράτη» και να αναγκάσουν την ηγεσία της ΠΟΕ-ΟΤΑ να προχωρήσει σε συντονισμένες απεργίες.

Ο νόμος είναι αναπόσπαστο τμήμα της συνολικότερης επίθεσης που έχει εξαπολύσει η κυρίαρχη τάξη. Γι' αυτό δεν χωράει επι μέρους βελτιώσεις, για το πώς θα πρέπει να γίνονται οι συνενώσεις για παράδειγμα ή για την «πιο δημοκρατική» συγκρότηση των νέων θεσμών. Αντίθετα, από τώρα χρειάζεται οργάνωση των αγώνων όπου πάει να εφαρμοστεί ο «Καλλικράτης», είτε αυτό σημαίνει μάχη να μην διαλυθούν και άλλοι οι υπηρεσίες των δήμων είτε σημαίνει στήριξη των αγώνων που δίνουν οι εργαζόμενοι για να μην περάσει η διάλυση του ΕΣΥ ή της εκπαίδευσης. Τέτοιες μάχες, «μικρές» και μεγάλες θα ξεδιπλωθούν το επόμενο διάστημα παντού: από γονείς που παλεύουν να μην αυξηθούν τα τροφεία σε παιδικούς σταθμούς μέχρι μεγάλες απεργίες σε ολόκληρους κλάδους.

Αυτό που χρειάζεται να κάνει η Αριστερά, ιδιαίτερα όσο ζυγώνουν οι δημοτικές και περιφερειακές εκλογές του Νοέμβρη, είναι να τις μετατρέψει σε μια μεγάλη μάχη ενάντια στην συνολική κυβερνητική πολιτική. Μια μάχη όχι μόνο στις διακηρύξεις των συνδυασμών που θα διεκδικήσουν την ψήφο σε δήμο και περιφέρεια, αλλά και μια μάχη στους χώρους δουλειάς ενάντια στο ασφαλιστικό, ενάντια στη διάλυση των εργασιακών σχέσεων, ενάντια στον Καλλικράτη, με αιχμή το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα πάλης. ■

1. Ολόκληρη η Έκθεση στο www.ypes.gr
2. Ολόκληρο το δελτίο τύπου της ΚΕΔΚΕ εδώ: <http://www.kedke.gr/index.asp?app=newshow.asp&id=619>

Η Κομμουνιστική Κοινωνία και η Σοσιαλιστική Επανάσταση

Ποιά είναι η εναλλακτική προοπτική στον χρεοκοπημένο καπιταλισμό και πώς μπορούμε να φτάσουμε ως εκεί; Ο Πάνος Γκαργκάνας εξηγεί. Το άρθρο αυτό στηρίζεται στην αντίστοιχη ομιλία στο Μαρξισμό 2010.

Σήμερα, μια συζήτηση για το πώς μπορεί να είναι η μελλοντική κοινωνία την οποία θέλουμε να χτίσουμε ξεκινάει από καινούργιες αφηγήσεις, με διπλή έννοια. Από τη μια μεριά χρειάζεται να ξεπλύνουμε τον κομμουνισμό από τη λάσπη που έχει συσσωρεύσει πάνω του το σταλινικό καθεστώς που υπήρξε επί 60 ολόκληρα χρόνια και κατέρρευσε.

Το δεύτερο και κυριότερο στοιχείο είναι ότι βρισκόμαστε στη μεγαλύτερη κρίση του καπιταλισμού και επομένως εκατομμύρια άνθρωποι αναζητούν τις εναλλακτικές λύσεις απέναντι στον καπιταλισμό σαν σύστημα. Η αναζήτηση όλων αυτών των εκατομμυρίων ανθρώπων που υποφέρουν σήμερα από την κρίση του καπιταλισμού είναι η δύναμη που έχει τη δυνατότητα να ξεπλύνει τον κομμουνισμό από τη λάσπη που συσσωρεύτηκε όλα τα προηγούμενα χρόνια.

Ο Τρότσκι στο «Λογοτεχνία και Επανάσταση», ασχολείται με μια προσπάθεια να δώσει την εικόνα του πώς θα είναι αυτή η μελλοντική κοινωνία. Καταλήγει ως εξής: «Οι άνθρωποι σε μια κομμουνιστική κοινωνία θα γίνουν απείρως πιο δυνατοί, πιο σοφοί και πιο οξυδερκείς. Το σώμα τους θα αποκτήσει πολύ μεγαλύτερη αρμονία, οι κινήσεις θα γίνουν πιο ρυθμικές, οι φωνές τους θα αποκτήσουν μουσικότητα. Οι μορφές της ζωής θα γίνουν πολύ πιο δυναμικά δραματικές. Ο μέσος ανθρώπινος τύπος θα ανέβει στα ύψη ενός Αριστοτέλη, ενός Γκέτε ή ενός Μαρξ. Και πάνω σε αυτήν την οροσειρά, νέες κορυφές θα ανυψω-

θούν.» Αυτός είναι ένας όμορφος τρόπος για να ξεκινήσουμε αυτή τη συζήτηση, ένας τρόπος για να θυμηθούμε ότι το όραμα μιας κομμουνιστικής κοινωνίας δεν έχει τίποτα να κάνει με τα κλισέ ότι μια τέτοια κοινωνία είναι καταδικασμένη στην ομοιομορφία, την ισοπέδωση, την καταστολή, την καταπίεση, το «δουλεύετε και μη μιλάτε».

Χρειάζεται να αντιμετωπίσουμε δύο ζητήματα. Πώς θα είναι αυτή η κοινωνία για την οποία παλεύουμε και με ποιον τρόπο θα φτάσουμε εκεί. Σε αντίθεση με τη συνηθισμένη μεθοδολογία δεν ξεκινάμε από την περιγραφή του οράματος, ξεκινάμε από την αντιμετώπιση του δεύτερου ερωτήματος για το πώς θα φτάσουμε σε μια νέα κοινωνία. Ακριβώς γιατί δεν θεωρούμε ότι είναι μια ουτοπία την οποία θαυμάζουμε και θα την επιβάλουμε πάνω στους ανθρώπους.

Αντίθετα, θεωρούμε ότι αυτή η κοινωνία για την οποία παλεύουμε είναι η κατάληξη μιας ζωντανής πορείας που την δίνουν σαν μάχη, βήμα το βήμα, οι ζωντανό άνθρωποι της εργατικής τάξης, έτσι όπως αυτή υπάρχει σήμερα, έτσι όπως ζούνε σήμερα, με όλα τους τα προβλήματα, με όλες τις ατέλειες, με όλες τις καμπούρες που κουβαλάνε στο σήμερα μέσα στο οποίο μεγαλώσανε. Δεν υπάρχει άλλος φορέας, άλλος δρόμος, άλλη προοπτική έξω από το ότι αυτή η εργατική τάξη που έχει παραμορφωθεί φριχτά από το σύστημα μέσα στο οποίο ζει, θα καταφέρει να το ανατρέψει, να φέρει μια νέα κοινωνία, να αλλάξει τον ίδιο της τον

εαυτό.

Άρα, ξεκινάμε από αυτό το δεύτερο σκέλος, αυτό το ερώτημα για το πώς θα φτάσουμε εκεί.

Γιατί με επανάσταση

Ο ρόλος της σοσιαλιστικής επανάστασης για να φτάσουμε σε μια κομμουνιστική κοινωνία είναι καίριος. Η στρατηγική της σοσιαλιστικής επανάστασης είναι το θεμέλιο της μετάβασης. Πρέπει να μάστε ξεκάθαρο ότι η κοινωνία αλλάζει με επαναστάσεις. Θα χρειαστεί να περάσουμε στην μελλοντική κοινωνία. Δεν υπάρχει κάποια διαδικασία η οποία να παρακάμψει την επανάσταση και σ' αυτή την επανάσταση μέσα, σ' αυτή τη διαδικασία μέσα, ο στόχος θα πρέπει να είναι η κατάκτηση της εξουσίας από την εργατική τάξη.

Αυτό εννοούμε με σοσιαλιστική επανάσταση, αυτά τα δύο σκέλη: πρώτον, ότι οι ίδιες οι κοινωνικές διαδικασίες κορυφώνονται, η κρίση του σημερινού συστήματος κορυφώνεται προς αυτήν την κατεύθυνση. Έτσι έχει γίνει ιστορικά, οι διαπιστώσεις που έκανε ο Μαρξ στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο είναι επίκαιρες και σήμερα. Η κοινωνία ιστορικά αλλάζει με επαναστάσεις και άρα με το βλέμμα σε μια μελλοντική κομμουνιστική κοινωνία σκεφτόμαστε ότι για να φτάσουμε εκεί θα περάσουμε από μια διαδικασία που λέγεται επανάσταση και μέσα στη διαδικασία αυτή, χρειάζεται να έχουμε μια στρατηγική που λέγεται σοσιαλιστική και έχει ως στόχο την κατάληψη της εξουσίας από την εργατική τάξη.

Αυτό το χρωστάμε στον Λένιν που το ξεκαθάρισε μέσα στη φωτιά της ρώσικης επανάστασης με το περίφημο βιβλίο του, «Κράτος κι Επανάσταση». Η ουσία αυτής της τοποθέτησης βρίσκεται στο γεγονός ότι δεν μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τον καπιταλισμό σαν σύστημα με μια

διαδικασία ανατροπής κομματάκι-κομματάκι, νησίδα τη νησίδα. Η στρατηγική του Λένιν παίρνει σαν αφηρησιά ότι η εργατική τάξη χρειάζεται να συγκεντρώσει τις δυνάμεις της, όχι να τις διασπείρει σε πολλές επιμέρους νησίδες αλλά να μπορέσει να εμφανίσει συγκεντρωμένη τη δύναμή της για να ανατρέψει τη συγκεντρωμένη δύναμη που υπάρχει από την άλλη μεριά που είναι το κράτος. Αν δεν υπάρξει αυτή η ανατροπή, αν μια επαναστατική διαδικασία δεν φτάσει στο

σημείο όπου η εργατική τάξη καταφέρνει να συγκεντρώσει τις δυνάμεις της για να ανατρέψει τη συγκεντρωμένη δύναμη του κεφάλαιου που είναι το κράτος, δημιουργούνται χιλιάδες προβλήματα.

Εδώ, χρειάζεται να σταθούμε στο ερώτημα: σήμερα εξακολουθεί να ισχύει αυτή η ανάλυση; Σήμερα το κράτος εξακολουθεί να είναι η συγκεντρωμένη δύναμη του κεφάλαιου την οποία πρέπει να την ανατρέψουμε σε μια σοσιαλιστική επανάσταση και να οδηγήσουμε την ερ-

γατική τάξη στην εξουσία; Ή μήπως το κράτος έχει εξασθενήσει λόγω των αλλαγών μέσα στον καπιταλισμό, διότι ζούμε στην εποχή της παγκοσμιοποίησης; Αυτά τα ακούμε από πολλές μεριές, από τους Ανδριανόπουλους, τους γκουρού του νεοφιλελευθερισμού, που λένε ότι το εθνικό κράτος είναι ξεπερασμένο, δεν παίζει πλέον ρόλο, μέχρι τους γκουρού της Αυτονομίας, τον Νέγκρι, που λέει το ίδιο πράγμα με διαφορετικό ένδυμα, ότι πλέον δεν βρίσκεται εκεί η δύναμη, βρίσκεται στα δίκτυα του κεφάλαιου τα οποία είναι διάχυτα μέσα στην παγκόσμια αυτοκρατορία.

Ασφαλώς και λειτουργεί το κράτος σαν η συγκέντρωση της πολιτικής δύναμης του κεφάλαιου που την έχει ανάγκη όσες αλλαγές και να έχουν γίνει στο σύστημα μέσα στις δεκαετίες που έχουν μεσολαβήσει από το «Κράτος κι Επανάσταση» του Λένιν. Κοιτάξτε τι συμβαίνει μέσα στην κρίση σήμερα. Σε ποιον καταφεύγουν οι τράπεζες; Κινδύνεψε να καταρρεύσει το παγκόσμιο τραπεζικό σύστημα, το 2008. Και κινδυνεύει ξανά μέσα από την κρίση αυτές τις μέρες, με την ελληνική τραγωδία να έχει γίνει ευρωπαϊκή τραγωδία. Τρέχει ο Τρισέ, η Μέρκελ και ο Ομπάμα για να σώσουν το παγκόσμιο τραπεζικό σύστημα από μια δεύτερη κατάρρευση τύπου Λήμαν Μπράδερς του 2008. Πού καταφεύγουν για να κάνουν αυτήν τη διάσωση; Στο κράτος. Στο κράτος σαν οικονομική δύναμη, στο κράτος σαν πολιτική δύναμη για να επιβάλει πάνω στην εργατική τάξη ένα πρόγραμμα περιορισμών, για να διαθέτει τους πόρους το κράτος να διασώσει την καρδιά ή το νευρικό σύστημα του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού, που είναι το τραπεζικό σύστημα.

Και βέβαια εκτός από το πού καταφεύγουν οι καπιταλιστές σε περίοδο κρίσης οικονομικής, δεν πρέπει να ξεχνάμε πού καταφεύγουν σε περίοδο κρίσης κοινωνικής και πολιτικής. Εξακολουθεί να είναι η ιστορία σηματοδεδιμένη από τα προξικιστικά όταν η κοινωνική κρίση κορυφώνεται. Δεν ξεχνάμε τον Αλιέντε, δεν ξεχνάμε την Χούντα στην Ελλάδα τον Απρίλη του '67. Τις δικτατορίες που τσακίσανε κινήματα και κοινωνικά πειράματα, δεν τις κάνανε οι τραπεζίτες, δεν τις έκανε η Κόκα-Κόλα. Καμιά εταιρεία δεν διαθέτει το στρατό, την αστυνομία, τους μηχανισμούς με τους οποίους να μπορεί να λύνει τέτοιες κρίσεις προς όφελός της. Εξακολουθεί να είναι το κράτος το κέντρο αυτού του είδους των διαδικασιών. Και

Εργατική συνέλευση στην επαναστατημένη Πετρούπολη.

επειδή ισχύουν όλα αυτά που είναι θεμελιακά στην ανάλυση του Μαρξ και του Λένιν, διατηρούμε αυτά τα συμπεράσματα και λέμε ότι ο δρόμος για να φτάσουμε στη μελλοντική κοινωνία είναι ο δρόμος της σοσιαλιστικής επανάστασης που σημαίνει πολιτική μάχη για την ήττα της εξουσίας των καπιταλιστών και το πέρασμα της εξουσίας στα χέρια των εργατών, την εγκαθίδρυση της εξουσίας που είναι η εργατική δημοκρατία.

Είναι απαραίτητο αυτό το σκέλος της συζήτησης γιατί εμφανίζεται μια ολόκληρη άποψη που λέει το αντίθετο.

Ερχεται ο Μπαντιού, που επιμένει στο όραμα του κομμουνισμού, και λέει ότι αυτά που προηγήθηκαν πρέπει να τα σβήσουμε με ένα σφουγγάρι. Το ίδιο λέει ο Νέγκρι και μια σειρά διανοούμενοι. Αν έρθουμε στην ελληνική συζήτηση, έχουμε πολλούς και διαλεκτούς συντρόφους που έχουν την ίδια αντιμετώπιση, που λένε ότι η Αριστερά πριν από το 1989 ήταν ένας στρατός ο οποίος νικήθηκε. Σήμερα είμαστε τα υπολείμματα αυτού του στρατού που έχει υποστεί αυτήν την μεγάλη ήττα. Άρα μην ψάχνουμε στο παρελθόν, μην ψάχνουμε σε όλες αυτές τις εμπειρίες, ας ψάξουμε στις καινούργιες αναζητήσεις, ας ψάξουμε απ' την αρχή.

Αυτού του είδους ο προσανατολισμός είναι λάθος. Αν σβήσουμε την προηγούμενη εμπειρία, δεν ενισχύουμε την απο΄δο μεριά, ενισχύουμε την αντίπαλη μεριά. Δεν ωφελεί μια στάση που να λέει, είτε ήσουν με τον Στάλιν ή με το Μάο, είτε με τον Τρότσκι, είτε με τον Τσε Γκεβάρα ή με τους αναρχικούς το ίδιο κάνει. Δεν ωφελεί να πούμε ότι αυτά ήταν ρεύματα της προηγούμενης περιόδου, της μάχης που χάθηκε, τώρα θα βγούνε και

νούργια ρεύματα και άρα πάμε για το κάτι νέο. Είναι ριζικά λαθεμένη αυτή η αντιμετώπιση γιατί δεν μπορούμε να βάζουμε τον Τρότσκι στο ίδιο τσουβάλι με το Στάλιν, δεν μπορούμε να βάζουμε την επανάσταση μαζί με την αντεπανάσταση.

Αυτά δεν χρειάζονται για να αναζωπυρώσουμε τις παλιές διαμάχες στο εσωτερικό της Αριστεράς, αλλά γιατί δίνουνε διδάγματα από την ιστορία των επαναστάσεων. Η στρατηγική της σοσιαλιστικής επανάστασης έτσι όπως διατυπώθηκε από τον Λένιν και κέρδισε όλη εκείνη τη γενιά του 1917, και τη Ρόζα και τον Τρότσκι και τον Γκράμσι και τον Λούκατς είναι ένα πολύτιμο κροτούμενο.

«Όλη η εξουσία στα σοβιέτ»

Τι θα γίνει μετά; Τι επιπτώσεις έχει η επιλογή να κρατήσουμε αυτήν την στρατηγική σε σχέση με την κοινωνία που θέλουμε να φέρουμε; Ένα πρώτο στοιχείο που χρειάζεται να κρατήσουμε είναι ότι αυτή η στρατηγική ανοίγει την δυνατότητα στο «Όλη η εξουσία στα σοβιέτ». Αν φτάσουμε σε μια νικηφόρα σοσιαλιστική επανάσταση ανοίγει η δυνατότητα ότι υπάρχουν οι θεσμοί της εργατικής δημοκρατίας, υπάρχουν τα εργατικά συμβούλια τα οποία συγκεντρώνουνε όλο τους το δίκτυο σε μια κεντρική εργατική εξουσία που δίνει τη δυνατότητα για έναν συλλογικό και δημοκρατικό προγραμματισμό της οικονομίας.

Αυτό είναι η αφετηρία για το τι μπορούμε να χτίσουμε στη συνέχεια. Αν όντως εφαρμόσουμε τη στρατηγική της σοσιαλιστικής επανάστασης σε μια από τις επαναστάσεις της εποχής μας, αυτό που θα πετύχουμε είναι να φέρουμε στην εξουσία ένα καθεστώς που θα έχει αυτά τα χαρακτηριστικά. Θα έχει τη δυνατότητα

να αρχίσει να προγραμματίζει την οικονομία συλλογικά και δημοκρατικά με βάση τις αποφασίες των συνελεύσεων που θα γίνονται μέσα στα μεγάλα εργοστάσια, μέσα στις μεγάλες επιχειρήσεις, μέσα στις μεγάλες εργατογειτονιές. Αυτό είναι το τι σημαίνει νίκη της σοσιαλιστικής επανάστασης, ότι υπάρχει ένα τέτοιο δίκτυο, λειτουργεί σε όλους αυτούς τους χώρους και συγκεντρώνει τις αποφασίες του έτσι ώστε να μπορεί να καταλήξει ότι χρειαζόμαστε αυτό και όχι εκείνο, οι προτεραιότητές μας είναι αυτές και όχι εκείνες, δηλαδή το συλλογικό δημοκρατικό προγραμματισμό της οικονομίας.

Άρκει αυτός ο προσδιορισμός; Πολλές φορές στη συζήτηση ανοίγει το θέμα ότι ένας τέτοιος τρόπος να τοποθετούμε το ζήτημα είναι αρκετά γενικός και αφηρημένος. Και αν θέλετε, υπάρχουν και φωνές που λένε ότι είναι εκ γενετής κουσούρι της μαρξιστικής και της λενινιστικής αριστεράς αυτή η απροσδιοριστία. Πράγματι και ο Μαρξ δεν μίλησε πολύ στο να περιγράψει αναλυτικά τη μελλοντική κομμουνιστική κοινωνία. Υπάρχουν κάποια στοιχεία στο πρόγραμμα της Γκότα, αλλά δεν είναι και τόσα πολλά ώστε να προσδιορίσουμε πώς ακριβώς θα λειτουργεί μια μελλοντική κοινωνία. Και στον Λένιν υπάρχουν αυτά τα στοιχεία της απροσδιοριστίας.

Χρειάζεται να είμαστε ξεκάθαροι ότι αυτή η απροσδιοριστία – αν αποδεχθούμε τον όρο – είναι δύναμη, είναι επιλογή. Οφείλεται στο ότι τη διαδικασία δεν θα την καθορίσει το σχέδιο του οποιουδήποτε ουτοπικού. Δεν είμαστε οπαδοί του Φουριέ. Δεν πάμε να φτιάξουμε φαλανστήρια, μοναστήρια και πάσης φύσεως καλογέρους. Πάμε να φτιάξουμε μια κοινωνία την οποία την καθορίζουν οι άνθρωποι που ζουν και δουλεύουνε μέσα σε αυτήν. Και άρα το στοιχείο της απροσδιοριστίας υπάρχει μέσα στον ίδιο τον προσανατολισμό της εργατικής δημοκρατίας. Δεν θα αποφασίσουμε εμείς εδώ και τώρα για το πώς θα λύσουμε τα προβλήματα της μετάβασης στον κομμουνισμό οι άνθρωποι που θα επιχειρήσουν αυτό το πείραμα. Θα το αποφασίσουν οι ίδιοι. Τελεία και παύλα. Όλη η συζήτηση πρέπει να ξεκινάει από αυτή την αφετηρία.

Μετά από αυτό, μπορούμε να δώσουμε επιλογές και κατευθύνσεις σε αυτή τη διαδικασία; Να την προκαθορίσουμε δεν μπορούμε. Είναι ανοιχτή. Θα κριθεί από πολιτικές μάχες και επιλογές που θα κάνουν αυτοί που θα περάσουν αυτή τη

διαδικασία. Αυτοί έχουν προτεραιότητα και αυτό είναι βασικό.

Χρειάζεται όμως να δούμε κάποιες βασικές ιδέες.

Διεθνισμός

Ενα βασικό κρατούμενο είναι ότι το τι θα γίνει στη συνέχεια θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από τους ρυθμούς με τους οποίους η εργατική επανάσταση θα εξαπλωθεί σε περισσότερες από μία χώρες, το ζήτημα του διεθνισμού. Υπάρχει παγκόσμιος καταμερισμός εργασίας, για το πώς λειτουργεί η παγκόσμια εργατική τάξη, γιατί αυτό είναι που μας ενδιαφέρει, όχι μόνο πώς λειτουργεί ο παγκόσμιος καπιταλισμός, αλλά ότι έχει δημιουργήσει ένα υποκείμενο που είναι η παγκόσμια εργατική τάξη. Και δεν μπορούμε να αποκόψουμε κανένα μέλος αυτής της παγκόσμιας εργατικής τάξης. Δεν μπορούμε να πούμε ότι τέρμα, θα βάλουμε φραγμούς, τα φτηνά κινεζικά προϊόντα δεν θα υπάρχουν στη δική μας κομμουνιστική κοινωνία, γιατί στηρίζονται στη φτηνή εργασία, στην καταστροφή του περιβάλλοντος, στην έλλειψη συνδικαλισμού και πάει λέγοντας.

Αυτά είναι ζητήματα τα οποία πρέπει να τα δούμε από τη σκοπιά του διεθνισμού. Το πόσο γρήγορα θα εξαπλωθεί η επανάσταση σε περισσότερες από μία χώρες, θα ανοίξει δυνατότητες για την εργατική τάξη να δώσει απαντήσεις οι οποίες να είναι συνεπείς με όλον αυτόν τον προσανατολισμό. Μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο, δηλαδή ότι η απάντηση στις δυσκολίες θα πρέπει να αναζητηθεί στην εξάπλωση της επανάστασης και στο διεθνισμό, ασφαλώς θα πρέπει να απαντήσουμε στα ερωτήματα ότι η επανάσταση δεν θα γίνει ταυτόχρονα σε όλον τον κόσμο. Θα νικήσει σε κάποιες χώρες και αυτές είναι η αφετηρία μας. Σε αυτές τις χώρες θα έχουμε να υπερασπίσουμε την εργατική εξουσία και άρα αυτό θα απαιτήσει μια σειρά από μέτρα τα οποία θα αποτελούν το πρόγραμμα της μετάβασης προς την κομμουνιστική κοινωνία.

Έχουμε ανάγκη λοιπόν από ένα εθνικό πρόγραμμα μετάβασης προς αυτήν την κατεύθυνση. Χρειάζεται η εργατική εξουσία να μπορεί να απαντήσει στο ερώτημα άμα πάρετε την εξουσία στην Ελλάδα τι είναι τα βήματα τα οποία θα κάνετε το επόμενο διάστημα.

Κριτήριο για την απάντηση είναι το γεγονός ότι στηρίζομαστε στην εργατική τάξη, η εργατική τάξη είναι το υποκείμενο

και άρα τα οποιαδήποτε μέτρα μιας κυβέρνησης των εργατών, της εργατικής εξουσίας, έχουν σαν προσανατολισμό την ενίσχυση της ίδιας της εργατικής τάξης. Το ζήτημα του αν έχουν δουλειά όλοι είναι πρωταρχικό. Μπορεί να είναι πιο ανταγωνιστικό για την οικονομία το να είναι κάποιος άνεργος. Αλλά για τη δύναμη της εργατικής τάξης δεν χωράνε τέτοιου είδους κριτήρια. Είναι απαραίτητο να έχουν δουλειά όλοι. Άρα το θέμα «δουλειά για όλους» το να μπορούν όλα τα μέλη της εργατικής τάξης σε μία χώρα να βρουν δουλειά, να επιβιώσουν, να έχουν το μεροκάματο είναι βασικό κριτήριο.

Γιατί για πρώτη φορά στην ιστορία ο συλλογικός πλούτος, υλικός και πνευματικός, θα μπει στην υπηρεσία της πλειοψηφίας και θα βοηθήσει τον καθένα και την καθεμιά να ξεδιπλώσει όλα τα ταλέντα του

Αυτό το κριτήριο επιβεβαιώνεται και από τις ιστορικές εμπειρίες. Αυτή ήταν η μάχη της Αριστερής Αντιπολίτευσης στη Ρωσία τον καιρό του Στάλιν, δηλαδή αν θα πάρουν προτεραιότητα τα πενήταχρονα πλάνα οικοδόμησης βαριάς βιομηχανίας ή θα πάρει προτεραιότητα η ενίσχυση της εργατικής τάξης, να ξαναχτιστεί η δύναμη της στις συνθήκες εκείνης της εποχής. Τα ίδια ζητήματα θα χρειαστεί να απαντήσουμε και σήμερα. Δυναμώσουμε την εργατική τάξη αριθμητικά, πολιτικά, οικονομικά για να μπορεί να δώσει τις μάχες; Δεν θα τις δώσει κανένας άλλος για λογαριασμό της. Ή είναι ο πρωταγωνιστής, είναι το υποκείμενο και άρα η κυβέρνηση της εργατικής εξουσίας την αντιμετωπίζει σαν τέτοια και προσπαθεί να την ενισχύει με κάθε τρόπο ή διαφορετικά δεν υπάρχει υποκατάστατο για αυτού του είδους το πρόβλημα.

Ενίσχυση οικονομική, ενίσχυση κοινωνική, ενίσχυση πολιτική, εργατική δημοκρατία, εργατικός έλεγχος στα βασικά κομμάτια της οικονομίας. Μέσα σε μια

χώρα που έχουν πάρει την εξουσία οι εργάτες μπορεί να μην είναι εφικτό να υπάρχει εργατικός έλεγχος στα πάντα, γιατί δεν είναι μικρογραφία της παγκόσμιας οικονομίας καμιά χώρα. Δεν είναι βολονταριστικό το ζήτημα, αλλά υπάρχουν οι δυνατότητες σε βασικούς κλάδους στην κάθε χώρα να υπάρχει εργατικός έλεγχος. Αυτό το υπερασπίζουμε, αυτό δίνουμε μάχη για να υπάρχει.

Στο βαθμό που μια τέτοιου είδους προσέγγιση προχωράει σε μία ή σε περισσότερες χώρες ανοίγουν δυνατότητες για να προχωρήσουμε παραπέρα. Το πρόγραμμα της μετάβασης προς την κομμουνιστική κοινωνία έχει τη δυνατότητα να εξελίσσεται και να διευρύνεται. Πώς; Με μια πολύ βασική αρχή. Μετατρέπουμε εμπορεύματα σε δημόσια αγαθά. Μια μάχη που την έχουμε ξεκινήσει από τώρα που ζούμε μέσα στον καπιταλισμό. Έχουμε σύνθημα η παιδεία δεν είναι για πούλημα, η υγεία δεν μπορεί να είναι με κριτήριο το κέρδος.

Δημόσια αγαθά

Αυτά τα οποία διεκδικούμε τώρα, στην μετάβαση διεκδικούμε να τα υλοποιήσουμε. Τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει δωρεάν κατοικία για όλους. Η κατοικία είναι το κατεξοχήν δημόσιο αγαθό. Δεν μπορούμε να έχουμε μια εργατική τάξη που να κοιμάται στην πυλωτή της Εμπορικής Τράπεζας στη Σταδίου. Δεν μπορούμε να έχουμε μια εργατική τάξη η οποία να είναι στην εξουσία και να πειραματίζεται πώς θα φτάσει στην κομμουνιστική κοινωνία και, στο βαθμό που προχωράει αυτή η μετάβαση, η κατοικία να μην είναι δημόσιο αγαθό. Άρα, δωρεάν σπίτια για όλους, δωρεάν παιδεία και υγεία για όλους.

Στην πορεία, διευρύνουμε τον κύκλο των αγαθών που μετατρέπονται σε δημόσια αγαθά: διατροφή για όλους. Αρχίζοντας από κατηγορίες του πληθυσμού. Κάθε συνταξιούχος να μπορεί να πηγαίνει σε οποιοδήποτε σούπερ-μάρκετ, να παίρνει ό,τι θέλει, να γεμίζει το καλάθι του και να μην πληρώνει στο ταμείο της εξόδου. Αυτό σημαίνει διατροφή που είναι δημόσιο αγαθό. Και στην πορεία διευρύνση αυτού του δημόσιου αγαθού: όχι μόνο οι συνταξιούχοι αλλά και τα παιδιά και όταν φτάσουμε σε μεγαλύτερες δυνατότητες, ολόκληρη η εργατική οικογένεια, ή ο κάθε εργάτης που μπορεί να ζει μόνος του γιατί αυτή είναι η επιλογή του. Και ούτω καθεξής: δωρεάν ένδυση, δεν

μπορεί οι εργάτες στην εξουσία να κυκλοφορούν γυμνοί – εκτός αν είναι επιλογή τους. Να μπορούν να μπούνε τα νέα παιδιά στο οποιοδήποτε μαγαζί και να διαλέξουν τι θα φορέσουν και να μην χρειαστεί να πληρώσουν στο ταμείο. Αυτά είναι βήματα προς μια κομμουνιστική κοινωνία και ασφαλώς θα υπάρξουν δυσκολίες και ασφαλώς θα χρειαστεί να βάλουμε και σειρά προτεραιότητας.

Θα λύσουμε και αυτά τα προβλήματα με συλλογικό και δημοκρατικό τρόπο. Δεν είναι ανυπερβλήτα. Δεν έχουμε ανάγκη τους μυστηριώδεις μηχανισμούς της αγοράς για να λύσουμε τέτοιου είδους προβλήματα. Είναι πάρα πολύ απλό. Υπήρξαν κοινωνίες που διαχειρίστηκαν δημόσια αγαθά με κοινοκτημοσύνη, κι έτσι δεν χρειάζεται να φτάσουμε στο μέλλον για να δούμε αν μπορεί να γίνει. Σε κάθε χωριό υπήρχε μια δεξαμενή όπου το νερό ήταν κοινό αγαθό. Οποιος είχε ανάγκη από νερό πήγαινε. Αυτό που χρειαζόταν ήταν να το κουβαλήσει, από την πηγή μέχρι το σπίτι του. Το ίδιο θα συμβαίνει πηγαίνοντας προς την κομμουνιστική κοινωνία. Θα υπάρχει μια μεγάλη δεξαμενή με τα δημόσια αγαθά και θα μπορεί ο καθένας να παίρνει αυτό που έχει ανάγκη.

Δεν φοβόμαστε ότι θα γίνονται καταχρήσεις, δεν φοβόμαστε ότι η ανθρώπινη φύση είναι άπληστη. Οτι ξαφνικά, άμα πούμε ότι ο κάθε συνταξιούχος μπορεί να πάει στο σουπερ-μάρκετ, αυτό που θα γίνει είναι ότι όλες οι γιαγιάδες θα πάνε να πάρουν καφάσια με σαμπάνιες για να τα έχουν κρυμμένα στο σπίτι τους. Αυτά είναι γελοιοότητες του κάθε Ανδριανόπουλου, του κάθε Μάνου και του κάθε ανόητου τεχνοκράτη που παριστάνει ότι ξέρει πώς δουλεύει η πολύπλοκη κοινωνία και πιστεύει ότι αν δεν υπάρχει η

αγορά η κοινωνία θα καταρρεύσει.

Καταπίεση και απελευθέρωση

Όλα αυτά είναι οικονομικά βήματα μιας τέτοιας πορείας που θα χρειαστεί να τα κατακτήσουμε με μάχες. Συνδυασμένο με αυτό είναι το ζήτημα ότι η εργατική δημοκρατία δεν είναι μόνο για να μπορούμε να προγραμματίζουμε συλλογικά και να λύνουμε τέτοιου είδους προβλήματα, είναι και για να ξηλώσουμε και όλες τις μορφές καταπίεσης τις οποίες μας έχει κληροδοτήσει η προηγούμενη κοινωνία. Με την εργατική δημοκρατία θα επαναλάβουμε το πανηγύρι των καταπιεσμένων που έγινε μετά τον Οκτώβρη του 1917 στη φυλακή των λαών που ήταν η τσαρική Ρωσία. Δεν θα υπάρχει καταπίεση κανενός για λόγους χρώματος, θρησκείας, εθνικής καταγωγής, φύλου, σεξουαλικών προτιμήσεων. Θα καταργήσουμε όλα αυτά τα οποία ξέρουμε ότι υπάρχουν σήμερα σαν διακρίσεις και διαιωνίζονται γιατί είναι εργαλεία που χρησιμοποιεί το κεφάλαιο στους ανταγωνισμούς του. Διαιωνίζονται όλες οι διακρίσεις που γέννησε η ταξική κοινωνία εδώ και αιώνες. Παραμένουν όλες οι διακρίσεις, καμία από αυτές δεν απαλείφει ο καπιταλισμός, όλες τις οξύνει γιατί του είναι χρήσιμα εργαλεία, επειδή είναι ένα ανταγωνιστικό σύστημα.

Σε μια κοινωνία που πηγαίνει προς τη συλλογική προσπάθεια όλων, αυτά είναι στοιχεία τα οποία θα εξαφανιστούν. Δεν θα υπάρχει αυτός ο ανταγωνισμός και άρα δεν θα υπάρχει ανάγκη να διαιωνίζονται αυτές οι καταστάσεις. Ισα ίσα θα ξηλώσουμε όλα τα εμπόδια τα οποία δημιουργούνται ώστε να πάμε σε μια κοινωνία στην οποία οι άνθρωποι μπορούν και λειτουργούν ελεύθερα. Αυτό θα γίνει

με νομοθετικά διατάγματα, με θετικές διακρίσεις, με καμπάνια κατά του αναλφabetισμού πάσης φύσεως. Γιατί σήμερα η εργατική τάξη μπορεί να ξέρει και αριθμητική και γραφή και ανάγνωση, αλλά εξακολουθεί να είναι στερημένη πολιτισμικά, εξακολουθεί να είναι αναλφabetη σε πάρα πολλούς τομείς, του πολιτισμού, της επιστήμης και πάει λέγοντας. Άρα θα υπάρξουν ανάγκες και να καταργήσουμε τα νομοθετικά οπλοστάσια του καπιταλισμού, αλλά και να παρέμβουμε με θετικές διακρίσεις υπέρ των καταπιεσμένων και αυτά είναι κομμάτι του προγράμματος για να πάμε σε μια δημοκρατική κοινωνία, σε μια κομμουνιστική κοινωνία.

Προφανώς, έτσι οι πρωταγωνιστές αυτής της διαδικασίας αλλάζουν και τον εαυτό τους. Δεν προκειται ξαφνικά να υπάρξουν άνθρωποι αντάξιοι αυτού του οράματος, επειδή έτσι θα πει κάποιο διάταγμα. Μέσα στην πάλη για όλες αυτές τις αλλαγές είναι που οι άνθρωποι αλλάζουν. Αν αλλάζουν στη διάρκεια μιας απεργίας, μπορούμε να φανταστούμε ότι θα αλλάξουν πολύ περισσότερο στη διάρκεια μιας τέτοιας μετάβασης, πολύχρονης, κοπιαστικής με τεράστιες μάχες. Με μεγάλες θυσίες που έχουν το χαρακτηριστικό του αγώνα και ο αγώνας είναι που μεταμορφώνει τους ανθρώπους και τους κάνει να φτάσουν εκεί που έλεγε ο Τρότσκι, στο ύψος ενός Γκέτε, ενός Μαξ και πάνω σε αυτές τις οροσειρές να σηκωθούν ψηλότερες κορφές. Είμαστε σίγουροι ότι η μελλοντική κοινωνία θα έχει πάρα πολλές κορφές. Γιατί για πρώτη φορά στην ιστορία ο συλλογικός πλούτος, υλικός και πνευματικός, θα μπει στην υπηρεσία της πλειοψηφίας και θα βοηθήσει τον καθένα και την καθεμιά να ξεδιπλώσει όλα τα ταλέντα του. ■

Η επίθεση στο “Στόλο της Ελευθερίας” αποκάλυψε τα αδιέξοδα του Ισραήλ αλλά και τον κυνισμό των συμμάχων του στην Αθήνα και στη Λευκωσία. Ο Νίκος Λούντος αναλύει τις εξελίξεις.

Μπορεί εκεί που τελειώνει η λογική να αρχίζει το Ισραήλ, όμως ο παραλογισμός των γεγονότων της 31ης του Μάη ξάφνιασε και τους πιο υποψιασμένους. Οι ισραηλινές ειδικές δυνάμεις περικύκλωσαν τα πλοία των ακτιβιστών του «Στόλου της Ελευθερίας», έκαναν απόβαση στο μεγαλύτερο απ’ όλα, το τουρκικό «Μαβί Μαρμαρά», άρχισαν να ρίχνουν με πραγματικά πυρά πάνω στους άμαχους, σκοτώνοντας εννέα ανθρώπους.

Κάθε στιγμότυπο αυτής της επιχείρησης ήταν και μια επίδειξη ότι το Ισραήλ δεν έχει κανένα όριο στη βαρβαρότητά του. Η επίθεση έγινε ενώ ήταν επιβεβαιωμένο ότι το μόνο φορτίο ήταν ανθρωπιστική βοήθεια. Πραγματοποιήθηκε σε διεθνή ύδατα χωρίς κανένα σεβασμό στην όποια «νομιμότητα», τα πλοία δεν ακινητοποιήθηκαν με σαμποτάζ όπως ήταν το αναμενόμενο αλλά δέχτηκαν την επίθεση εν πλω, οι άοπλοι επιβάτες αντιμετώπιζονταν σαν τρομοκράτες. Κάποιοι από τους νεκρούς αφέθηκαν να σβήσουν όντας τραυματίες πάνω στο πλοίο. Όλοι οι ακτιβιστές οδηγήθηκαν σε φυλακές, τους έκλεψαν τα προσωπικά τους είδη, από ρούχα μέχρι λάπτοπ και κάμερες και τελικά απελάθηκαν χωρίς καν να τους επιτραπεί να κινηθούν νομικά. Τα πλοία παραμένουν μέχρι σήμερα σε ρόλο τελευταίων συμβολικών όμηρων αυτής της ισραηλινής πειρατείας.

Σε ιστορική κλίμακα, αυτό το ισραηλινό έγκλημα είναι μικρό. Το πιστοποιητικό γέννησης του Ισραήλ είναι η εκδίωξη 700 χιλιάδων Παλαιστίνιων από τη γη τους το 1948, και από τότε η ωμή βία και ο κυνισμός παραμένουν στοιχεία της ισραηλινής καθημερινότητας. Όμως οι ακρότητες αυτού του τελευταίου επεισοδίου αποκαλύπτουν τη σήψη και τον αποπροσανατολισμό της ισραηλινής στρατηγικής, και είναι σίγουρο ότι θα έχουν κα-

Στο πλευρό της Γάζας

Πέμπτη 3 Ιούνη: Υποδοχή στα Προπύλαια στους ακτιβιστές του Στόλου της Ελευθερίας.

θοριστικές επιπτώσεις. Αρκεί το διεθνές κίνημα να πάρει υπόψιν του αυτές τις αλλαγές και να προχωρήσει σε πρωτοβουλίες που θα στριμώξουν ακόμη περισσότερο το Ισραήλ.

Από το 2006 το Ισραήλ έχει ξεκινήσει μια πορεία προς το παράλογο. Οι εκλογές της Παλαιστινιακής Αρχής στις αρχές της χρονιάς έπιασαν τη «διεθνή κοινότητα» και τους Ισραηλινούς στον ύπνο. Ενώ, οι διαδικασίες είχαν μπει σε κατάλληλη τροχιά ώστε κερδισμένος να είναι ο Μαχμούντ Αμπάς και η πιο συμβιβαστική πτέρυγα της Φατάχ, η Χαμάς πήρε πάνω από 44% των ψήφων. Το Ισραήλ προσπάθησε να δώσει λύση στο πρόβλημα με φνύγη προς τα μπρος, εισβάλλοντας το καλοκαίρι στο Λίβανο. Η επίθεση κατέληξε σε φιάσκο, καταφέροντας να αυξήσει το κύρος της Χεζμπολάχ στον αραβικό κόσμο και να εμψυχώσει την Αντίσταση. Ήταν η πρώτη στρατιωτική ήττα του Ισραήλ μετά το 1956.

Η διαχείριση της κατάστασης έφερε

ένα ντόμινο αγριοτήτων. Αρχικά προσπάθησε να απομονώσει την κυβέρνηση της Χαμάς, μέσα από διπλωματικό στραγγαλισμό. Η διεθνής κοινότητα λειτούργησε ως πραξικοπηματίας αφού συνέχιζε να διοχετεύει βοήθεια προς τον Πρόεδρο Μαχμούντ Αμπάς, ο οποίος την αξιοποιούσε ενάντια στην εκλεγμένη κυβέρνηση της Χαμάς. Προσπάθησαν να διχάσουν τον κόσμο για να αποκηρύξει την επιλογή που έκανε, να στηρίξει την Χαμάς. Οι απόπειρες διπλωματικού και οικονομικού πραξικοπήματος απέτυχαν και σειρά είχε το ένοπλο πραξικόπημα για ανατροπή της κυβέρνησης της Χαμάς. Οι ένοπλες συμμορίες που το αποπειράθηκαν απέτυχαν παταγωδώς, όμως το σκηνικό είχε στηθεί για ένα διεθνές θέατρο που νομιμοποίησε τον Αμπάς να ορκίσει καινούργια «κυβέρνηση» με πρωθυπουργό τον Σαλάμ Φαγιάντ, στέλεχος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, που το κόμμα του είχε πάρει 2,4% στις εκλογές. Αυτός ήταν πλέον ο διε-

θνώς αναγνωρισμένος πρωθυπουργός απέναντι στη Χαμάς που είχε συγκεντρώσει σχεδόν μία στις δύο ψήφους. Ο δρόμος για το Ισραήλ έμοιαζε ανοιχτός. Έκανε αυτό που ξέρεi να κάνει πάντα, απέκλεισε από ξηρά και θάλασσα τη Λωρίδα της Γάζας, όπου η Χαμάς συνέχισε να έχει τον έλεγχο και περίμενε να δει τους Παλαιστίνιους να φαγωθούν μεταξύ τους. Αντί γι' αυτό, ο μεσαιωνικός αποκλεισμός της Γάζας όλο και περισσότερο απειλούσε να μετατραπεί σε ευρύτερη κρίση στην περιοχή, ιδιαίτερα καθώς η πίεση μεταφερόταν πάνω στην κυβέρνηση του Μουμπάρακ στην Αίγυπτο. Για λίγες μέρες οι Παλαιστίνιοι της Γάζας κατάφεραν να σπάσουν τα τείχη και να περάσουν στην άλλη πλευρά, για να προμηθευτούν τα απαραίτητα και να έρθουν σε επαφή με το αιγυπτιακό κίνημα. Ο Μουμπάρακ ενίσχυσε ακόμη περισσότερο τον αποκλεισμό για να εμποδίσει οποιαδήποτε μελλοντική επανάληψη αυτής της επικίνδυνης ώσμωσης Γάζας-Αιγύπτου, όμως το δίκτυο των υπόγειων τούνελ που συνέχισαν να προμηθεύουν τους ανθρώπους της Γάζας με τρόφιμα, φάρμακα και άλλα είδη ανάγκης δεν μπόρεσαν να το ακουμπήσουν.

Αυτό που ακολούθησε ήταν το δεύτερο πολεμικό φιάσκο του Ισραήλ, με τον πόλεμο κατά της Λωρίδας της Γάζας στα τέλη του 2008, αρχές 2009. Αυτή τη φορά δεν είχε να αντιμετωπίσει τον ισχυρό εξοπλισμό της Χεζμπολάχ, ούτε καμιά δύσβατη περιοχή. Και όμως οι Ισραηλινοί βομβάρδισαν ανελέητα, δολοφόνησαν περίπου 1500 ανθρώπους, κάτεστρεψαν 15 από τα 27 νοσοκομεία, 43 από τα 110 κέντρα υγείας, βομβάρδισαν ακόμη και την κεντρική αποθήκη του ΟΗΕ. Βιομηχανία και βιοτεχνία στη Γάζα πλέον δεν υπάρχουν, η γεωργία έχει πάει δεκαετίες πίσω, οι ψαράδες μπαίνουν στα καΐκια τους με την καθημερινή απειλή των βομβαρδισμών, και υπάρχει ανάγκη για εκατό σχολεία. Ένας στους πέντε Παλαιστίνιους ζει σε συνθήκες ακραίας φτώχειας, πάνω από ένας στους δύο δεν έχει αρκετό φαί για να χορτάσει στο καθημερινό τραπέζι.

Το ερώτημα δεν είναι σε τι βάθος ασήμιας κινούνται οι πολιτικές του ισραηλινού κράτους, αλλά γιατί όλη αυτή η φρενιτιδα δεν φέρνει τα αποτελέσματα που θα ήθελαν. Απαντώντας σε αυτό το ερώτημα μπορούμε να εξηγήσουμε όλες τις τελευταίες εξελίξεις και να προσανατολιστούμε για το προσεχές μέλλον.

Αποσταθεροποίηση

Η εξήγηση βρίσκεται στη συνολική αποσταθεροποίηση της περιοχής και στην αδυναμία της αμερικάνικης υπερδύναμης να επιβάλει την σταθερότητα με «τον παλιό τρόπο». Οι πόλεμοι του Μπους έχουν κληροδοτήσει στον Ομπάμα μια Μέση Ανατολή με περισσότερους παίκτες και πιο δύσκολες ισορροπίες. Η παραίτηση του στρατηγού ΜακΚριστάλ από τη διοίκηση του Αφγανιστάν και η ανάληψη της θέσης από τον Πετρέους, ο οποίος έχει και τον έλεγχο του Ιράκ σηματοδοτεί μια συνολική παραίτηση του Πενταγώνου από τα μέτωπα. Στο ένα άκρο της κρίσης, στο Αφγανιστάν, κοντεύουν να κλείσουν εννιά χρόνια από την έναρξη του πολέμου και πλέον οι αμερικάνοι φαντάροι είναι περισσότεροι από ο,τι στο Ιράκ. Μέσα στον Ιούνιο, η Ουάσινγκτον Ποστ και οι Τάιμς της Νέας Υόρκης δημοσίευσαν άρθρα εκκλήσεις προς τον Ομπάμα για οργάνωση της αποχώρησης από το Αφγανιστάν.

Η σύγκριση με το Βιετνάμ είναι πλέον κοινός τόπος. Ο Ρίτσαρντ Κοέν στην Ποστ γράφει¹ πως αν κάποιος έπεφτε σε κόμα επί Λίντον Τζόνσον και ξυπνούσε σήμερα θα νόμιζε πως το μόνο που έχει αλλάξει είναι ότι οι Βιετκόνγκ λέγονται Ταλιμπάν. Και βάζει τον ήρωά του να σκεφτεί: «Αν είχαμε δημοκρατικό πρόεδρο, θα είχαν τελειώσει όλα». Σε άλλο άρθρο η Ποστ υπογραμμίζει προς τα πού πάει αυτός ο πόλεμος: χρειάστηκαν 2.500 μέρες πολέμου για να σκοτωθούν οι πρώτοι 500 αμερικάνοι στρατιώτες και μόνο 627 μέρες πολέμου για τους επόμενους 500 νεκρούς στρατιώτες.² Και το περιοδικό Τάιμ αποκαλύπτει πως το 90% των Αφγανών στρατιωτών που «πολεμάνε τους Ταλιμπάν» δεν μπορούν να διαβάσουν ούτε το χειριδίδο χρήσης του πολυβόλου τους.³ Από τη μια μεριά δηλαδή οι Αμερικάνοι πρέπει να φύγουν όσο το δυνατόν γρηγορότερα, από την άλλη δεν έχουν να αφήσουν πίσω τους τίποτα όρθιο.

Στο άλλο άκρο του τόξου, στο Ιράκ τα πράγματα δεν είναι εξίσου αματηρά για τα κατοχικά στρατεύματα, όμως αυτό οφείλεται στο ότι έχουν κλειστεί μέσα στα στρατόπεδά τους και σε μεγάλο βαθμό έχουν αφήσει τα πράγματα στον αυτόματο πιλότο. Η ύφεση της βίας όλο το προηγούμενο διάστημα είχε στη βάση της μια μοιρασιά εξουσίας μεταξύ των διαφόρων κομματιών της άρχουσας τάξης της χώρας. Όμως όλοι ξέρουν πως η

ισορροπία ήταν εφήμερη. Οι Αμερικάνοι αποδείχθηκαν ανίκανοι να στήσουν τα αποτελέσματα των εκλογών με τον τρόπο που ήθελαν, δεν μπορεί να προκύψει καινούργια κυβέρνηση και οι τυφλές βόμβες έχουν επιστρέψει. Στην επόμενη κλιμάκωση της βίας, θα τεθεί το δίλημμα να ξαναβγούν οι φαντάροι από τους στρατώνες ή να αφήσουν άλλες δυνάμεις της περιοχής να παίξουν το ρόλο του διαμεσολαβητή.

Μ' αυτό τον τρόπο καταλαβαίνει κανείς τι δυσκολία έχουν οι ΗΠΑ να «δώσουν γραμμή» στο Ισραήλ. Οι Ισραηλινοί πιέζουν για βομβαρδισμούς στο Ιράν εδώ και τώρα. Το Ισραήλ επιδιώκει και προπαγανδίζει ένα γρήγορο χτύπημα στα πυρηνικά εργοστάσια του Ιράν. Οι ΗΠΑ ξέρουν ότι ένα τέτοιο χτύπημα θα τινάζε τα πάντα στον αέρα και πρώτα απ' όλα το Ιράκ. Οι αμερικάνοι φαντάροι και οι φίλοι τους στο Ιράκ θα ήταν αυτοί που θα πλήρωναν πρώτοι το κόστος ενός τέτοιου πολέμου, με ανεξέλεγκτες συνέπειες. Έτσι, οι ΗΠΑ πιέζονται ακόμη περισσότερο για να δώσουν λύση στο ζήτημα των πυρηνικών του Ιράν, οργανώνοντας ισχυρότερο εμπάργκο. Αναγκάζονται με αυτόν τον τρόπο να εντάξουν περισσότερες χώρες στο διπλωματικό παιχνίδι, από την Ρωσία μέχρι την Τουρκία.

Οι ΗΠΑ, μέσα σε συνθήκες αστάθειας, συνεχίζουν να έχουν ανάγκη την παρουσία του Ισραήλ, για να παίζει τον ρόλο που παίζει πάντα, αυτόν του νταή της περιοχής. Όμως, το Ισραήλ, δυσκολεύεται να υλοποιήσει αυτόν τον ρόλο. Αφενός στρατιωτικά, λόγω της ήττας στο Λίβανο και της αποτυχίας στη Γάζα. Αφετέρου πολιτικά, επειδή οι ισορροπίες γίνονται όλο και πιο λεπτές για να τις χειριστεί με το σιδερένιο του χέρι.

Η τουρκική στρατηγική

Σε αυτό το πλαίσιο είναι που εντάσσεται και η Τουρκία ως παίχτης στην περιοχή. Αντίθετα με τις φαντασιοκοπίες περί «νεο-οθωμανικής στρατηγικής» που γράφονται στις ελληνικές εφημερίδες, η Τουρκία είναι μία από τις περιφερειακές δυνάμεις που βλέπει δυνατότητες να παίξει ρόλο για να βοηθήσει τη σταθεροποίηση, εξυπηρετώντας και τα δικά της συμφέροντα.

Οι ΗΠΑ την χρειάζονται στο ζήτημα του Ιράν, την έχουν ανάγκη ιδιαίτερα στο ζήτημα του Ιράκ, γιατί από τη συμπεριφορά της θα κριθεί σε τι βαθμό το βό-

Δευτέρα 31 Μάρη: Διαδήλωση έξω από την Ισραηλινή Πρεσβεία.

ρειο – Κουρδικό Ιράκ θα παραμείνει η πιο σταθερή περιοχή ολόκληρης της χώρας.

Το να ακολουθήσει την παραδοσιακή συνεργασία με το Ισραήλ θα ήταν αυτοκτονικό για τον Ερντογάν. Πήρε αποστάσεις με εμφαντικό τρόπο από το Ισραήλ ήδη από τον πόλεμο της Γάζας, όταν κατήγγειλε μπροστά στις κάμερες τον Σιμόν Πέρεζ ως δολοφόνο παιδιών. Φυσικά, όλη αυτή η αλλαγή βοήθησε τον Ερντογάν και στο εσωτερικό, ειδικά ενώ εξελισσόταν η δικαστική κόντρα με το δίκτυο Εργκενεκόν και τους πραξικοπηματίες του τουρκικού στρατού. Ο τουρκικός στρατός ήταν ο πιο ισχυρός παραδοσιακός πολιτικός σύμμαχος του Ισραήλ μέσα στην Τουρκία. Από τη στρατιωτική συνθήκη του 1996 οι σχέσεις Ισραήλ Τουρκίας «περιλάμβαναν κοινές ασκήσεις των δύο χωρών, μαζί με τις ΗΠΑ και ορισμένες φορές με την Ιορδανία. Χρήση του τουρκικού εναέριου χώρου για ασκήσεις της ισραηλινής αεροπορίας, συνεργασία των αντιτρομοκρατικών υπηρεσιών, πωλήσεις στην Τουρκία μη επανδρωμένων αεροσκαφών, αναβαθμίσεις τεθωρακισμένων, αναβαθμίσεις αεροσκαφών F-4, πώληση ισραηλινών σύγχρονων ηλεκτρονικών συστημάτων, και εξίσου σημαντικό, μια θερμή ζεστή, σχεδόν οικογενειακή σχέση μεταξύ των κορυφαίων αξιωματικών των δύο χωρών».⁴

Τώρα όλα αυτά βρίσκονται στον αέρα. Ο Ερντογάν από τη Σύνοδο των G20 στο Τορόντο επιβεβαίωσε ότι πλέον τα ισραηλινά μαχητικά θα χρειάζονται ειδική άδεια για να χρησιμοποιούν τον τουρκικό εναέριο χώρο, ακόμη και αν πρόκειται για απλή διέλευση.⁵

Ειδικά μετά την επίθεση στο «Στόλο της Ελευθερίας» κανένας Τούρκος στρα-

τηγός δεν θα τολμήσει να τα βάλει με τον Ερντογάν, υποστηρίζοντας τις καλές σχέσεις με το Ισραήλ. Οι εννέα νεκροί είναι όλοι Τούρκοι και κανένας δεν αμφιβάλει ότι η στοχοποίησή τους από το Ισραήλ ήταν εσκεμμένη. Η ισραηλινή εφημερίδα Χααρέτζ εκτιμά⁶ ότι το Ισραήλ «σε στρατηγικό επίπεδο, δεν έχει νιώσει ακόμη όλες τις άσχημες επιπτώσεις από τα γεγονότα του Στόλου της Γάζας. Στη Δυτική Οχθη, η Παλαιστινιακή Αρχή ακύρωσε την απόφασή της να οργανώσει δημοτικές εκλογές, φοβούμενη ότι η ισραηλινή επίθεση στον Στόλο θα δώσει μεγάλη ώθηση στη δημοτικότητα της Χαμάς.» Η εφημερίδα πιστώνει επίσης ως «νίκη στα σημεία» για τη Χαμάς τη στροφή της Τουρκίας και την χαλάρωση του αποκλεισμού της Γάζας την οποία υποσχέθηκε η ισραηλινή κυβέρνηση (αύξηση κατά 30% του όγκου των αγαθών που εισέρχονται στη Λωρίδα).

Η συνενοχή Ελλάδας και Κύπρου

Όλη αυτή η ανακατάταξη πρέπει να μας κάνει να δούμε με πιο προσεκτικό μάτι τις κινήσεις της ελληνικής κυβέρνησης. Τα πράγματα, βέβαια, έχουν προχωρήσει τόσο που η Εργατική Αλληλεγγύη και ο Σοσιαλισμός από τα Κάτω δεν είναι πλέον τα μόνα έντυπα που τονίζουν ότι από την κυβέρνηση Καραμανλή και μετά, το σφριχταγκάλιασμα με το Ισραήλ έχει περάσει σε νέο επίπεδο. Πλέον, στη διάρκεια της κρίσης, ακόμη και οι μεγάλες εφημερίδες αναγκάστηκαν να γράψουν για τον άξονα Αθήνας-Λευκωσίας-Τελ Αβίβ που διαμορφώνεται. Από την εποχή της άσκησης «Ενδοξος Σπαρτιάτης», το 2008, όταν ισραηλινά αεροσκάφη βομβάρδιζαν πεδίο βολής στη Λάρισα με πραγματικά πυρά μέχρι την άσκηση Μίνωας 2010 που εξελισσόταν πάνω

από το Αιγαίο, ακριβώς τη στιγμή που οι ισραηλινοί κομάντος δολοφονούσαν τους ακτιβιστές, φαίνεται ότι έχουν κινηθεί πολλά πράγματα σε αυτή την επικίνδυνη κατεύθυνση.

Τα εξηγεί, όσο ξεδιάντροπα χρειάζεται, ο Δημήτρης Μπεκιάρης, από το ινστιτούτο ευρωπαϊκών και αμερικανικών μελετών RIEAS:⁷

“Τον Δεκέμβριο του 2010 ο πρωθυπουργός της Ελλάδας κ. Γιώργος Παπανδρέου συναντήθηκε μυστικά με τον υπουργό Εξωτερικών του Ισραήλ κ. Άβιγκντορ Λίμπερμαν και η συγκεκριμένη συνάντηση μόνο τυχαία δεν υπήρξε. Το ίδιο χρονικό διάστημα η μεγάλης κυκλοφορίας εφημερίδα της Τουρκίας *Hurriyet* πραγματοποιούσε αναφορά στην αναβάθμιση της στρατιωτικής συνεργασίας ανάμεσα στην Ελλάδα και στο Ισραήλ με αφορμή την επίσκεψη του αντιναύαρχου κ. Γιώργου Καραμαλίκη. Οι σχέσεις Ελλάδας και Ισραήλ, εγκαινιάστηκαν επί της ουσίας το έτος 1994 με τη Συμφωνία Αμυντικοτεχνικής Συνεργασίας, οι οποίες ανανεώθηκαν το 1999 και το 2005”, για να προτείνει τα εξής: «Ήδη σοβαροί κύκλοι, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο Ισραήλ επεξεργάζονται την προοπτική συγκρότησης ενός ισχυρού περιφερειακού συστήματος το οποίο θα περιλαμβάνει το Ισραήλ, την Ελλάδα και την Κύπρο. Θα είναι λάθος η προοπτική της στρατηγικής συνεργασίας Τελ Αβίβ-Αθήνας-Λευκωσίας να προβάλλεται ως συγκυριακή – και μόνο – αναγκαιότητα εξαιτίας της σφοδρής σύγκρουσης Τουρκίας-Ισραήλ σε πολιτικό και διπλωματικό επίπεδο. Ωστόσο, η κρίση στις σχέσεις Ισραήλ-Τουρκίας μπορεί να διαδραματίσει καταλυτικό ρόλο για την τριπλή σχέση Αθήνας-Λευκωσίας-Τελ Αβίβ». Την επόμενη μέρα μάλιστα της σφαγής στο «Μαβί Μαρμαρά», η Ελλάδα θα ξαναδεχόταν επίσκεψη από τον επικεφαλής της ισραηλινής πολεμικής αεροπορίας.

Τον πιο βρόμικο ρόλο τον έπαιξε η κυπριακή κυβέρνηση του Χριστόφια. Εμπόδισε τα καράβια του Στόλου να πιάσουν στη Λεμεσό, δεν επέτρεψε στα κυπριακά καράβια να αποπλεύσουν και έβαλε μυστικές υπηρεσίες και ιδεολογικούς μηχανισμούς να εμποδίσουν όσους ήθελαν να πάνε στην Αμμόχωστο της Βόρειας Κύπρου για να επιβιβαστούν από εκεί. Είναι ολοφάνερο ότι η Λευκωσία διεκδικεί για τον εαυτό της σημαντικό ρόλο στο φιλο-ισραηλινό μπλοκ. Οπως εξηγεί ο Δ. Μπεκιάρης: «Η σημασία της Κύπρου για

το αμερικανο-ισραηλινό, ευρύτερα, σύμπλεγμα συμφερόντων είναι εξαιρετικά μεγάλη, ανεξάρτητα από τις επιπλοκές που μπορεί να παρατηρούνται κατά περιόδους στις αμερικανο-ισραηλινές σχέσεις. Η Ελλάδα ως «παίκτης» στο αμερικανο-ισραηλινό σύμπλεγμα συμφερόντων μπορεί να ενισχύσει τη θέση της. Ταυτόχρονα ισχυροί πολιτικοί, οικονομικοί και στρατιωτικοί κύκλοι στο Ισραήλ, αντιμετωπίζουν την Κύπρο ως γεωγραφική και γεωλογική συνέχεια του κράτους του Ισραήλ. Στην Κύπρο υπάρχουν σημαντικά συμφέροντα πετρελαϊκών εταιρειών, όπως της βρετανική BP, της Ολλανδο-βρετανικής Shell και της Chevron. Το Ισραήλ έχει λόγους να επιδιώκει την σταθερότητα στην Κύπρο, αφού προωθούνται ενεργειακές συμφωνίες, όπως για παράδειγμα της κατασκευής αγωγού από το Τσεϊχάν, που θα καταλήγει στο Ασκιελόν του Ισραήλ και θα έχει ως ενδιάμεσο σταθμό την χερσόνησο της Καρπασίας στην Κύπρο».

Οτι αυτό το σφιχταγκάλισμα με το Ισραήλ γίνεται από την κυβέρνηση Χριστόφια, μια κυβέρνηση του ΑΚΕΛ, του αδελφού κόμματος του Συνασπισμού και του ΚΚΕ είναι τεράστια πρόκληση. Μια πρόκληση με την οποία πρώτα απ' όλα πρέπει να αναμετρηθούν αυτά τα κόμματα της Αριστεράς. Δεν μπορεί να μείνει αναπάντητο ότι η Αριστερά της Κύπρου μετατρέπεται στο βασικό τσιράκι του Ισραήλ.

Σε αυτήν την κατεύθυνση, χρειάζεται να λάβουμε υπόψιν μας και πώς επιχειρεί να αντιμετωπίσει το ζήτημα η κυβέρνηση. Επειδή τα πράγματα είναι τόσο εμφανή, η τακτική της συγκάλυψης πάει σιγά σιγά στην άκρη και το κύριο εργαλείο που χρησιμοποιείται είναι ο εθνικισμός. Παπανδρέου και Δρούτσας πρόβαλαν το «εθνικό συμφέρον» για να πάρουν αποστάσεις από κάθε ευθύνη για ό,τι συνέβαινε. Το γεγονός ότι ελληνικά πολεμικά πλοία περιπολούν στη Μεσόγειο χάριν της ασφάλειας του Ισραήλ, αλλά δεν έκαναν τίποτα για να βοηθήσουν τον Στόλο, είναι «ασήμαντο». Όπως και οι κοινές στρατιωτικές ασκήσεις, αλλά και το γεγονός ότι το λιμάνι του Αστακού και η Σούδα παίζουν ρόλο τροφοδότη του Ισραήλ με αμερικάνικα όπλα. Το βασικό που προβλήθηκε ήταν ότι το γεγονός του «Στόλου» εξυπηρετεί τα συμφέροντα της Τουρκίας.

Πιο προχωρημένη διατύπωση αυτού του εθνικιστικού φιλο-σιωνισμού έκανε ο Νίκος Κοτζιάς ο οποίος κατηγορησε

τους ακτιβιστές ότι «πάνε μέχρι το τέρμα του κόσμου, αλλά αγνοούν συστηματικά την Κύπρο» και υπερασπίστηκε τη λογική να βάζεις πρώτο «το εθνικό συμφέρον Ελλάδας και Κύπρου» και όχι να «προτάσσεις τα δικαιώματα τρίτων» και «σχεδιασμούς τρίτων κατά το δοκούν».⁸ Γι' αυτό το είδος των ανθρώπων, το κίνημα υπέρ της Παλαιστίνης είναι καλό όταν συμφέρει τα συμφέροντα του ελληνικού καπιταλισμού, αλλά δεν είναι καλό όταν η ελληνική κυβέρνηση τα βρίσκει με τους δολοφόνους.

Οι ΗΠΑ συνεχίζουν να έχουν ανάγκη το Ισραήλ, για να παίξει τον ρόλο του νταή της περιοχής, ρόλο όμως που το Ισραήλ δυσκολεύεται να υλοποιήσει

Δυστυχώς, και το ΚΚΕ και ο ΣΥΡΙΖΑ έπεσαν στην παγίδα τέτοιων λογικών. Ο Ελισάιος Βαγενάς στο Ριζοσπάστη κατηγορησε τους ακτιβιστές ότι έπεσαν σαν αθώοι θύματα της τουρκικής στρατηγικής και μπλέχτηκαν στις «ενδο-ιμπεριαλιστικές διαμάχες».⁹ Το χειρότερο είναι όμως ότι στην προσπάθειά του Ριζοσπάστη να πείσει γι' αυτή τη γραμμή, έκανε ένα τεράστιο φάουλ. Η Ελένη Μαυρούλη επιτιθέμενη στην τουρκική οργάνωση ΙΗΗ που είχε πρωταγωνιστικό ρόλο στην οργάνωση του Στόλου, φτάνει να την κατηγορήσει για υποστήριξη της τρομοκρατίας, επικαλούμενη στοιχεία του Ζαν-Λουί Μπριγκιέρ, πρώην επικεφαλής της γαλλικής αντι-τρομοκρατικής υπηρεσίας και σημερινού στελέχους του κόμματος Σαρκοζί.¹⁰ Επιχειρήματα των σιωνιστών κατά οργανώσεις που παλεύουν στο πλευρό των Παλαιστίνων δεν έχουν θέση στις αριστερές εφημερίδες. Αντίστοιχα, ο Τάσος Κουράκης του ΣΥΡΙΖΑ, που θα συμμετείχε στον Στόλο, υπερασπίστηκε την επιλογή του να μην πάει στην Αμμόχωστο, γιατί είναι «κατεχόμενη». Όταν ο Χριστόφιας συναντάει τον Ερόγλου πρόκειται για «διάλογο», όταν οι ακτιβιστές πάνε στην Αμμόχωστο τότε «νομιμοποιούν την κατοχή». Είναι σοβαρά πράγματα αυτά;

Δεν υπάρχουν περιθώρια για άλλες τέτοιες υποχωρήσεις στα εθνικιστικά δολώματα της κυβέρνησης. Το κίνημα αλ-

ληγεγγής, εξάλλου, έδειξε από την πρώτη στιγμή που μαθεύτηκε το μακελειό, ότι ούτε καν παρακολουθεί αυτή τη συλλογιστική. Η ισραηλινή πρεσβεία πλημμύρισε από κόσμο και ο Χρυσοχοϊδής έστειλε τα ΜΑΤ με εντολές διάλυσης της συγκέντρωσης.

Τα περιθώρια για το Ισραήλ στενεύουν, γεωγραφικά, πολιτικά και ιστορικά. Δεν θα αφήσουμε την ελληνική κυβέρνηση να του δώσει χώρο για να συνεχίσει τις σφαγές. Θέλουμε ακόμη μεγαλύτερη απομόνωση του Ισραήλ, κλείσιμο της πρεσβείας, διακοπή όλων των σχέσεων, σε όλα τα επίπεδα, από το στρατιωτικό και το διπλωματικό ως το ακαδημαϊκό και το καλλιτεχνικό. Η επίθεση στο Στόλο της Ελευθερίας μπορεί να γυρίσει μπουμέρανγκ για το σιωνιστικό κράτος. Είναι το τελευταίο κράτος-εποικόν πάνω στον πλανήτη και μπορεί να διαλυθεί. Οι Παλαιστίνιοι έχουν πάρεχ πολλές ανάσες λόγω των τελευταίων εξελίξεων, για να μπορέσουν να συνεχίσουν και να κλιμακώσουν την αντίσταση. Πρέπει και από τη μεριά μας να εξασφαλίσουμε ότι το κράτος-τρομοκρατής δεν θα κρατηθεί τεχνητά στη ζωή. ■

1. Richard Cohen, "Fighting the Viet Cong in Afghanistan", *Washington Post*, 15 Ιούνη 2010.
2. "In Afghanistan, a waiting game to outlast the Obama administration", *Washington Post*, 17 Ιούνη 2010.
3. "Will Afghanistan's Military Ever Be Fit to Fight?", *Time*, 14 Ιούνη 2010.
4. «Why we need Turkey», *Haaretz*, 22 Φλεβάρη 2009.
5. «Turkey Barring Israeli Military Flights From Its Airspace», *New York Times*, 28 Ιούνη 2010.
6. «MESS Report / Full repercussions of Gaza flotilla not yet felt», *Haaretz*, 22 Ιούνη 2010.
7. Δημήτρης Μπεκιάρης, «Η αναγκαιότητα συγκρότησης ενός ισχυρού περιφερειακού άξονα 'Ισραήλ-Ελλάδας-Κύπρου'», *RIEAS*, 12 Ιούνη 2010. (<http://tinyurl.com/2wpd27r>)
8. Νίκος Κοτζιάς, «Με τα δικαιώματα της Παλαιστίνης - Ενάντια στα νεο-οθωμανικά σχέδια».
9. Ελισάιος Βαγενάς, «Πώς θα σταματήσει η βαρβαρότητα;», *Ριζοσπάστης*, 6 Ιούνη 2010.
10. Ελένη Μαυρούλη, «'Σύμπωμα' βαθύτερων ιμπεριαλιστικών και περιφερειακών ανακατατάξεων», *Ριζοσπάστης*, 6 Ιούνη 2010.

Ισλαμοφοβία και ρατσισμός

Οι επιθέσεις σε βάρος των μουσουλμάνων μεταναστών κλιμακώνονται σε ολόκληρη την Ευρώπη. Ο Θανάσης Καμπαγιάννης, στην εισήγησή του στο τετραήμερο Μαρξισμός 2010, εξηγεί τι είναι η ισλαμοφοβία και πώς μπορούμε να την παλέψουμε.

Από πού προκύπτει η ανάγκη για μια ξεχωριστή κουβέντα για την ισλαμοφοβία πέρα από την γενικότερη συζήτηση για το ρατσισμό; Από το γεγονός ότι, φέτος ειδικά, έχουμε να αντιμετωπίσουμε την ολοένα πιο ορατή αλλαγή του κυρίαρχου ρατσιστικού λόγου.

Ο ρατσισμός αρχικά ήταν μια κυρίαρχη ιδεολογία που κλήθηκε να δώσει επισημονικό επίχρισμα στην καταπίεση των έγχρωμων πληθυσμών από τους λευκούς αποικιοκράτες. Ήταν δηλαδή το ψευτοεπιστημονικό ιδεολόγημα που χρησιμοποιήσαν οι αποικιοκρατικές δυνάμεις για να δικαιολογήσουν το μεγαλύτερο έγκλημα στην ιστορία της ανθρωπότητας, την απαγωγή δέκα εκατομμυρίων Αφρικανών από τις πατρογονικές τους εστίες και την μεταφορά τους στην Αμερική προκειμένου να δουλέψουν στις φυτείες σαν σκλάβοι.

Ο ρατσισμός όπως τον γνωρίζουμε τις τελευταίες δεκαετίες είναι κάτι πολύ διαφορετικό. Είναι γνωστό ότι μετά από τα αντιαποικιοκρατικά και αντιρατσιστικά κινήματα του προηγούμενου αιώνα και την απονομιμοποίηση του ρατσισμού ως ιδεολογίας, είχαμε τη μετάλλαξη του ρατσιστικού λόγου σε λόγο που εκφερόταν εναντίον των μεταναστευτικών πληθυσμών που για οικονομικούς κατά βάση λόγους, μετά τις αρχές της δεκαετίας του '90, έφταναν μαζικά στις χώρες της Δύσης. Έτσι, τα βασικά ρατσιστικά ιδεολογήματα ήταν – και εξακολουθούν βέβαια να υφίστανται ως τέτοια – ότι οι μετανάστες φέρνουν τη φτώχεια, την εγκληματικότητα, την ανεργία στις περιοχές και τις χώρες στις οποίες εγκαθίστανται.

Είμαστε μπροστά σε μια αλλαγή στον κυρίαρχο ρατσιστικό λόγο, ειδικά τα τελευταία χρόνια. Αφετηρία της είναι η 11η του Σεπτεμβρίου του 2001 και το ξεκίνημα των ιμπεριαλιστικών πολέμων από την κυβέρνηση Μπους, πρώτα με την επέμβαση στο Αφγανιστάν και στη συνέχεια στο Ιράκ, στο Λίβανο, στη Γάζα, τις απειλές στο Ιράν και ούτω καθεξής. Ο ρατσιστικός λόγος στοχοποιεί πλέον πολύ πιο συγκεκριμένα τον «φανατικό ισλαμιστή μουσουλμάνο τρομοκράτη» και συγκροτείται σε ένα ενιαίο ιδεολόγημα, αυτό που αποκαλούμε ισλαμοφοβία.

Ταυτόχρονα, ο ίδιος ο βομβαρδισμός αυτών των – μουσουλμανικών κατά βάση – χωρών σήμανε τη δημιουργία ενός νέου κύματος προσφύγων από αυτές τις χώρες προς την Δύση. Οι καινούργιοι μεταναστευτικοί πληθυσμοί της τελευταίας

δεκαετίας προέρχονται από τις χώρες που είναι στο μάτι του κυκλώνα των ιμπεριαλιστικών επεμβάσεων. Αν μιλήσουμε για την Ελλάδα, αυτό σημαίνει ότι οι νέοι μετανάστες είναι κατά κύριο λόγο από το Αφγανιστάν, το Ιράκ, το Πακιστάν, το Μπαγκλαντές, κλπ., σε αντίθεση με παλιότερα που οι βασικές χώρες προέλευσης ήταν η Αλβανία και οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης μετά την κατάργηση των καθεστώτων του κρατικού καπιταλισμού. Το ίδιο ισχύει ως τάση και για την υπόλοιπη Ευρώπη, αφού και η ίδια η Ελλάδα χρησιμεύει κυρίως ως πύλη εισόδου των μεταναστευτικών πληθυσμών και όχι ως τελική χώρα προορισμού.

Οι φασίστες ενάντια στο Ισλάμ

Αλλά εκεί που η μετάλλαξη του ρατσιστικού λόγου γίνεται πιο φανερή από οπουδήποτε είναι στο λόγο των ακροδεξιών και φασιστικών κομμάτων σε ολόκληρη την Ευρώπη. Τα παραδείγματα είναι πολλά.

Στην Αγγλία, πέρα από το British National Party (BNP), που είναι ένα ρατσιστικό κόμμα με ένα σκληρό φασιστικό πυρήνα στο κέντρο του, έχει κάνει τους τελευταίους μήνες την εμφάνισή του ένα κίνημα με κέντρο τους χούλιγκαν των ποδοσφαιρικών ομάδων με την ονομασία English Defense League (EDL), που οργανώνει ρατσιστικές συγκεντρώσεις ενάντια στο Ισλάμ σε ολόκληρη τη Βρετανία, συνήθως έξω από τζαμιά, σε περιοχές με μεγάλες μουσουλμανικές κοινότητες, κλπ.

Στη Γαλλία, στις τελευταίες περιφερει-

ακές εκλογές, υπήρξε μια εντυπωσιακή στροφή στον λόγο του «Εθνικού Μετώπου», του κόμματος του Ζαν Μαρί Λεπέν, που έκανε κέντρο του τον αντι-ισλαμισμό και εξασφάλισε ένα πολύ ανησυχητικό ποσοστό, περίπου 11-12%.

Στην Ελβετία, σ' ένα δημοψήφισμα για την απαγόρευση ανέγερσης νέων μιναρέδων στη χώρα, τα ακροδεξιά κόμματα κατόρθωσαν να κερδίσουν την πλειοψηφία όσον πήγαν στις κάλπες, νομιμοποιώντας έτσι τα ισλαμοφοβικά επιχειρήματα και δίνοντας τη δυνατότητα σε ρατσιστές πολιτικούς σε ολόκληρη την Ευρώπη να οικειοποιηθούν την αντι-ισλαμική ατζέντα (ιδίως στην Κεντρική Ευρώπη, την Αυστρία, τη Γερμανία, κλπ). Προτάσεις απαγόρευσης του ισλαμικού «εξτρεμισμού» έχουν ήδη κατατεθεί και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μάλιστα όχι από ακροδεξιούς, αλλά από «φιλελεύθερους» πολιτικούς, ειδικά όσον αφορά τη μαντήλα, τη μπούρκα και την καταπίεση των μουσουλμάνων γυναικών.

Η Ελλάδα δεν είναι έξω από αυτή την εικόνα. Ο κυρίαρχος ρατσιστικός λόγος γίνεται και στη χώρα μας ολοένα πιο ισλαμοφοβικός. Το ξέρουμε πολύ καλά από το 2005, από την υπόθεση της απαγωγής των Πακιστανών, για να μην έχουμε καμία αμφιβολία για την κρατική ενορχήστρωση αυτής της εκστρατείας. Αλλά και στη συζήτηση για την ιθαγένεια, τα ισλαμοφοβικά επιχειρήματα ήταν κεντρικά στην καμπάνια της ακροδεξιάς ενάντια στον νόμο της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, διαδίδοντας ότι χιλιάδες Πακιστανοί και Αφγανοί μετανάστες, μουσουλμάνοι και γι' αυτό «μη

αφομοιώσιμοι», θα πάρουν την ιθαγένεια «αλλοιώνοντας» έτσι τον ελληνικό πληθυσμό. Ήταν η φυσιολογική συνέχεια των ρατσιστικών επιθέσεων όλου του προηγούμενου διαστήματος, όπως ήταν το σκίσιμο του Κορανίου τον Μάιο του 2009 και η καταστολή των τότε διαδηλώσεων, αλλά και ο εμπρησμός του τζαμιού στον Άγιο Παντελεήμονα ως αποτέλεσμα της συνεργασίας της αστυνομίας και των φασιστικών ομάδων που δρουν μαζί με επιτροπές «αγανακτισμένων κατοίκων» στην περιοχή.

Χρειάζεται να είμαστε καθαροί ότι πρόκειται για μια επικίνδυνη στροφή στα πλαίσια του ρατσιστικού λόγου. Ο ρατσιστικός λόγος είναι ούτως ή άλλως διχαστικός και επικίνδυνος, γιατί ακριβώς δεν μένει απλά στα λόγια αλλά προχωράει σε πράξεις βίας σε βάρους συγκεκριμένων ομάδων. Όμως, η ισλαμοφοβική στροφή είναι ακόμα πιο επικίνδυνη. Καταρχάς ξαναβάζει στο παιχνίδι το χρώμα: η αντιπαράθεση των χριστιανών με τους μουσουλμάνους στην Ευρώπη είναι αντιπαράθεση των λευκών απέναντι στους μελαμψούς και τους μαύρους, έστω και αν αυτό ποτέ δεν λέγεται ρητά. Επαναφέρει ακόμα το επιχείρημα περί ανωτερότητας και κατωτερότητας των πολιτισμών: ο ευρωπαϊκός πολιτισμός είναι, λέει αυτό το επιχείρημα, αντικειμενικά πιο προχωρημένος από τις κοινωνίες του Ισλάμ και της Ανατολής, μάλιστα χρησιμοποιώντας ακόμη και το τεκμήριο των αστικών επαναστάσεων για να ισχυριστεί ότι οι νέοι μεταναστευτικοί πληθυσμοί δεν μπορούν να αφομοιωθούν. Η στροφή προς την ισλαμοφοβία βαθαίνει επίσης τους αποκλεισμούς για μουσουλμανικούς πληθυσμούς που ζουν από παλιότερα στις χώρες της Ευρώπης, είτε μιλάμε για τους μουσουλμάνους της Αλγερίας στη Γαλλία ως αποτέλεσμα της αποικιοκρατίας είτε για τους Τούρκους της Δυτικής Θράκης αν μιλάμε για την Ελλάδα.

Πρέπει ακόμα να επισημάσουμε την διαφοροποίηση του σημερινού ισλαμοφοβικού ρατσισμού σε σχέση με παλιότερα καθώς γίνεται συνειδητή προσπάθεια να αξιοποιηθούν επιχειρήματα ελκυστικά σε αριστερά και προοδευτικά ακροατήρια για να προωθηθεί η ατζέντα του. Έτσι, τα ρατσιστικά επιχειρήματα δείχνουν πλέον ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την καταπίεση των δημοκρατικών δικαιωμάτων στις κοινωνίες της Ανατολής (που είναι, υποτίθεται, έμφυτο χαρακτηριστικό τους), των σεξουαλικών μειονο-

21 Μάη 2009: αντιρατσιστικό συλλαλητήριο στην Αθήνα.

τήτων και φυσικά των γυναικών. Το γυναικείο έχει αναδειχτεί σε κορωνίδα των ισλαμοφοβικών επιχειρημάτων: οι μανητές και οι μπουρκές ξανακλείνουν τις γυναίκες στον ιδιωτικό χώρο, πισωγυρίζοντας αιώνες αγώνων και κατακτήσεων του φεμινιστικού κινήματος που ξεδιπλώθηκε στις χώρες της Δύσης. Είναι αστείο να ακούς τα επιχειρήματα αυτά να αναπαράγονται από ακροδεξιούς δημαγωγούς που κατά τα άλλα υπερασπίζονται το «Πατρις Θρησκεία Οικογένεια», αλλά το σοβαρότερο πρόβλημα είναι η σύγχυση που επικρατεί μέσα στην Αριστερά και η επιρροή που έχουν τέτοια επιχειρήματα ακόμα και σε κόσμο των κινήματων στις χώρες της Δύσης.

Μια νέα μάχη για το αντιρατσιστικό κίνημα

Χρειάζεται από την πλευρά μας μια ολόκληρη ιδεολογική μάχη με την ισλαμοφοβία, αλλά και ένας επανεξοπλισμός του αντιρατσιστικού κινήματος και της Αριστεράς ώστε να ανταποκριθούμε με επιτυχία στην πρόκληση που θέτει η μετάλλαξη του ρατσιστικού λόγου.

Ευτυχώς το αντιπολεμικό κίνημα είχε ήδη ξεκινήσει τη σύγκρουση με την ισλαμοφοβία, οπότε μπορούμε να αντλήσουμε από την ιδεολογική του φαρέτρα. Το πρώτο σημείο που πρέπει να αναδείξουμε είναι ότι τα επιχειρήματα για την κατωτερότητα του Ισλάμ είναι βγαλμένα κατευθείαν από την εποχή της αποικιοκρατίας, από «το χρέος του Λευκού ανθρώπου», όπως το περιέγραψε σε ένα ποίημά του ο Κίπλινγκ εκείνη την περίοδο, χρέος να αποικίσει και να εκπολιτίσει τη «βάρβαρη Ανατολή».

Το δεύτερο σημείο που πρέπει να αμφισβητήσουμε είναι η ίδια η αντίληψη ότι οι ανθρώπινοι πολιτισμοί εξελίχθηκαν με στεγανά ο ένας από τον άλλον, οπότε

μπορούμε και να μιλήσουμε για το ποιός ήταν ανώτερος, ποιός κατώτερος, κλπ. Ο ευρωπαϊκός πολιτισμός δεν μπορεί να κατανοηθεί παρά μόνο στην αλληλεπίδρασή του με τις κοινωνίες του Ισλάμ και τον πολιτισμό τους, που από τον 7ο αιώνα και μετά αναπτύχθηκε και επεκτάθηκε στην ακμή του από την Κόρδοβα της Ισπανίας μέχρι το Κάιρο της Αιγύπτου και την Βαγδάτη του σημερινού Ιράκ. Η γνώση των τεράστιων επιτευγμάτων του ισλαμικού πολιτισμού μπορεί να λειτουργήσει σαν ασπίδα απέναντι στα ισλαμοφοβικά επιχειρήματα για την υποτιθέμενη κατωτερότητα των κοινωνιών της Ανατολής.

Το τρίτο που πρέπει να θυμίσουμε, ειδικά απέναντι στη φιλολογία για την πολιτική «καθυστέρηση» της Ανατολής, την απουσία επαναστάσεων και ούτω καθεξής, είναι ότι όπως και στην Ευρώπη έτσι και στις χώρες της Μέσης και Άπω Ανατολής ξεδιπλώθηκαν συγκλονιστικά απελευθερωτικά κινήματα, είτε κάτω από τις εθνικές σημαίες είτε κάτω από τις σημαίες της Αριστεράς. Τα κινήματα αυτά είχαν να συγκροστούν όχι με κάποια αφηρημένη καθυστέρηση ή θρησκευτική δεισιδαιμονία, αλλά με τη στρατιωτική δύναμη των αποικιοκρατικών και ιμπεριαλιστικών δυνάμεων και τις ντόπιες άρχουσες τάξεις. Αυτή εξακολούθη να είναι η εικόνα και σήμερα, μια εικόνα που εκθέτει ανεπανόρθωτα την υποκρισία των Μεγάλων Δυνάμεων: ο ισχυρότερος και ασφαλέστερος σύμμαχος των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή σήμερα είναι το βασίλειο της Σαουδικής Αραβίας, ένα δικτατορικό καθεστώς που εξασκεί την πιο συντηρητική και μειοψηφική εκδοχή του Ισλάμ, τον Ουαχαμπιτισμό. Κι όμως, σπάνια ακούγεται οποιαδήποτε νύξη για τα δικαιώματα των γυναικών στη Σαουδική Αραβία. Το ίδιο μέχρις ενός σημείου συνέβη στο Αφγανιστάν τη δεκαετία

του '80.

Ανάλογα επιχειρήματα χρειάζεται να επιστρατεύσουμε στη συζήτηση μέσα στην Αριστερά. Τα προηγούμενα χρόνια, στη διάρκεια του μεγάλου αντιπολεμικού κινήματος, είχε ξετυλιχτεί η συζήτηση για τη στήριξη ή μη των κινήματων αντίστασης στον ιμπεριαλισμό που έχουν ως αφητηρία τους το ισλάμ, είτε μιλάμε για τη Χεζμπολά στο Λίβανο είτε για την Χαμάς στην Παλαιστίνη είτε για την αντίσταση στο Αφγανιστάν. Οι ιδέες που διατυπώνει ο Κρις Χάρμαν στο κείμενό του «Ο Προφήτης και το Προλεταριάτο» (κυκλοφορεί στα ελληνικά με τον τίτλο «Ριζοσπαστικό Ισλάμ» από τις εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο) ήταν πολύτιμες για να προσανατολιστούμε σωστά στη στήριξη των κινήματων αυτών από τη σκοπιά του επαναστατικού σοσιαλισμού. Σήμερα που τίθεται το ζήτημα της αντιμετώπισης του ρατσισμού που αντιμετωπίζουν οι μουσουλμάνοι στην Ευρώπη θα πρέπει, σε συνέχεια της προηγούμενης συζήτησης, να βάλουμε τα θεμέλια μιας ταξικής αντιμετώπισης από την πλευρά της Αριστεράς. Οι μετανάστες που ζουν στην Ευρώπη από τις χώρες του Ισλάμ είναι αναπόσπαστο κομμάτι της εργατικής τάξης, το πιο φτωχό και το πιο καταπιεσμένο της κομμάτι. Για την Αριστερά που θέλει να είναι το βήμα των καταπιεσμένων η αλληλεγγύη και η στήριξη τους είναι μονόδρομος.

Χωρίς περιστροφές

Κάτω από αυτό το πρίσμα πρέπει να αντιμετωπίζονται και όλα τα ζητήματα που ανακύπτουν. Οι νόμοι που απαγορεύουν στις μουσουλμάνες γυναίκες να φοράνε μαντήλα είναι στην ουσία κομμάτι των ρατσιστικών νόμων που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες στην ελεύθερη κυκλοφορία τους στις ευρωπαϊκές πόλεις. Οι νόμοι που απαγορεύουν τους μαναρέδες και διώκουν τη θρησκευτική ελευθερία με πρόσχημα τον «εξτρεμισμό» (με το θλιβερό προνόμιο της Αθήνας να μην διαθέτει ακόμα τζαμί) είναι κομμάτι της απαγόρευσης συγκέντρωσης και κοινωνικοποίησης που αντιμετωπίζουν συνολικότερα οι μετανάστες στο δημόσιο χώρο στη Δύση. Παρομοίως, το σκίσσιμο του Κορανίου που είδαμε στην Αθήνα ένα χρόνο πριν είναι η συνέχεια των εξευτελισμών και της αστυνομικής βίας που βιώνουν κατεξοχήν οι μετανάστες στις χώρες της Ευρώπης, μάλιστα ολοένα και περισσότερο με βάση το χρώ-

μα του δέρματός τους. Η Αριστερά πρέπει να τοποθετηθεί καθαρά και χωρίς περιστροφές απέναντι σε αυτές τις επιθέσεις.

Την ίδια στιγμή η Αριστερά πρέπει να αναγνωρίζει ότι η εμπλοκή των μεταναστών αυτών στο κίνημα θα έχει αναπόφευκτα και θρησκευτικά χαρακτηριστικά. Έτσι, το σύνθημα «Αλλάχου Άκμαρ» (δηλ. Ο Θεός είναι Μεγάλος) θα ακούγεται αναπόφευκτα σε οποιαδήποτε κινητοποίηση των μεταναστών ενάντια στην αστυνομική βία και γι' αυτό δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πρόσχημα αποχής της Αριστεράς για λόγους «καθαρότητας». Παρομοίως είναι αναμενόμενο ότι πολλές μουσουλμάνες γυναίκες που θα βγουν στην πολιτική και ταξική πάλη στις χώρες της Δύσης θα φοράνε μαντήλα, και σε καμία περίπτωση η Αριστερά δεν μπορεί να θέσει ως προϋπόθεση την «εκκοσμίκευση» των γυναικών αυτών για να δουλέψει πολιτικά μαζί τους.

Στη Βρετανία το αντιπολεμικό κίνημα χτίστηκε μέσα από την πολιτικοποίηση των μουσουλμανικών κοινοτήτων, γεγονός που σήμανε την έξοδο στην πολιτική μουσουλμάνων γυναικών που η μαντήλα δεν τους εμπόδιζε να στρατευτούν στην Αριστερά και τον αντικαπιταλισμό. Στη Γαλλία, η υποψηφιότητα μιας νεαρής γυναίκας που φοράει τη μαντήλα, της Ιλχάμ Μουσαϊντ, με τα ψηφοδέλτια του Νέου Αντικαπιταλιστικού Κόμματος (NPA) στις τελευταίες περιφερειακές εκλογές, σηματοδοτεί την πολιτική προσέγγιση του κόσμου των γαλλικών προαστίων με τους αντικαπιταλιστές, μέσα από τους διαδρόμους του αντιπολεμικού κινήματος και της αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη και το λαό της Γάζας. Η υποψηφιότητα της υπήρξε αφορμή μιας τεράστιας ισλαμοφοβικής επίθεσης από τα ΜΜΕ και την κυρίαρχη τάξη, αλλά και αιτία κλυδωνισμών μέσα στο ίδιο το NPA. Τα προηγούμενα χρόνια, η γαλλική Αριστερά στο μεγαλύτερο κομμάτι της συναίνεσε στην απαγόρευση της μαντήλας στα σχολεία που νομοθέτησε ο Σιράκ για λόγους «υπεράσπισης της κοσμικότητας». Είναι μια ανοιχτή συζήτηση που πρέπει να κερδηθεί όχι μόνο μέσα στο NPA αλλά και στην υπόλοιπη Αριστερά.

Στη συζήτηση αυτή, ευτυχώς δεν ξεκινάμε από το μηδέν. Έχουμε να θυμίσουμε τις πιο ένδοξες παραδόσεις της επαναστατικής Αριστεράς, που μπορούν να σταθούν βοηθητικές στον σημερινό, αναγκαίο επανεξοπλισμό. Οι μπολσεβίκοι

ήταν ένα τέτοιο παράδειγμα. Κατάφεραν να συνδεθούν με τα πιο καταπιεσμένα κομμάτια μέσα στη «φυλακή των Εθνών» που ήταν η Ρωσία των αρχών του 20ού αιώνα μιλώντας τη γλώσσα τους, όπως ήταν η περίπτωση του Συνεδρίου των Εθνοτήτων στο Μπακού το 1920, τραβώντας παράλληλα το πιο συνειδητό τμήμα των καταπιεσμένων στις ιδέες του κομμουνισμού. Την ίδια ανεπιφύλακτη υποστήριξη έδωσε η επαναστατική Αριστερά του Μεσοπολέμου στην κοινότητα που τότε βρέθηκε στο στόχαστρο, τους Εβραίους της Ευρώπης, που πλήρωσαν βαρύ το τίμημα της προηγούμενης μεγάλης κρίσης του καπιταλισμού το 1929 και της συνεπακόλουθης ανόδου του ναζισμού. Τα σκίσα του Μωάμεθ που σήμερα αποτελούν δήθεν απόδειξη της μουσουλμανικής δυσανεξίας μοιάζουν επικίνδυνα με τις αντιεβραϊκές καρικατούρες του Μεσοπολέμου, όσο και αν θέλουν να προβάλλονται ως «ελευθερία λόγου». Ο μαχητικός αθεϊσμός της επαναστατικής Αριστεράς δεν την εμπόδιζε να βρεθεί στην πρώτη γραμμή υπεράσπισης των θρησκευτικών μειονοτήτων, και αυτή είναι μια παράδοση που πρέπει εκ νέου να ανακαλύψουμε και σήμερα.

Το τελευταίο σημείο είναι ότι η Αριστερά δεν μπορεί να χαράξει στρατηγική και τακτική για το θέμα της ισλαμοφοβίας αν δεν πατάει γερά στη μαρξιστική παράδοση για το ζήτημα της θρησκείας. Πρέπει να θυμηθούμε την σύνθετη σύλληψη του Μαρξ για τη θρησκεία που την ίδια στιγμή που αποτελεί «το όπιο του λαού» είναι συνάμα «ο στεναγμός του καταπιεσμένου», «η καρδιά σε έναν άκαρδο κόσμο». Η θρησκεία είναι πράγματι μια ιδεολογία με την οποία οι καταπιεσμένοι δένονται στο άρμα των καταπιεστών. Μπορεί όμως ταυτόχρονα να είναι ο τρόπος με τον οποίο οι καταπιεσμένοι κοινωνικοποιούνται, αποκτούν συλλογικότητα, μπαίνουν στη μάχη για να αλλάξουν τις ζωές τους και ταυτόχρονα τις ιδέες τους. Η Αριστερά δεν μπορεί να απέχει από αυτή τη σύνθετη διεργασία. Ο Γκράμσι έλεγε ότι το επαναστατικό κόμμα είναι από θέση αρχών ενάντια στον αναλφαβητισμό, αλλά στρατολογεί αναλφάβητους. Μπορούμε αναλογικά να πούμε ότι η Αριστερά που είναι με συνέπεια στρατευμένη στον ιστορικό υλισμό, στρατολογεί θρησκευόμενους. Με τη στέρηση πεποίθησης ότι μέσα στην πραγματική τους κίνηση, οι καταπιεσμένοι μπορούν να αλλάξουν όχι μόνο τις ιδέες τους, αλλά και τον κόσμο ολόκληρο. ■

Απεργία οικοδόμων τον
Ιούλη του 2009 έξω από
το γήπεδο "Soccer City"
στο Γιοχάνεσμπουργκ.

Αφρική

Η Αφρική είναι η ήπειρος των μεγάλων αντιθέσεων. Σε μια ήπειρο με τεράστιο εργατικό δυναμικό και πλούσιες πλουτοπαραγωγικές πηγές, σε μια ήπειρο από το υπέδαφος της οποίας εξάγεται το 92% της παγκόσμιας παραγωγής διαμαντιών, το 50% του χρυσού, το 73% της πλατίνας, το 73% του κοβάλτιου, πετρέλαιο – και πάει λέγοντας – βρίσκονται οι τριαντατρείς από τις τριαντάξι πιο φτωχές χώρες του πλανήτη. 300 εκατομμύρια κάτοικοι της εξακολουθούν να μην έχουν πρόσβαση σε τρεχούμενο, πόσιμο νερό. 200 εκατομμύρια δεν έχουν καμιά πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. 700 εκατομμύρια θα έχουν πεθάνει το τέλος της φετινής χρονιάς από AIDS από την αρχή της εξάπλωσης της ασθένειας.

Τα βαθύτερα αίτια αυτής της κατάστασης πάνε πίσω στην επικράτηση και λεηλασία της αποικιοκρατίας στα τέλη του 19ου αιώνα και ακόμα πιο πίσω στους τρεις αιώνες ασαμάρτητου δουλεμπορίου που προηγήθηκαν. Συνεχίζονται στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα, όταν τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα που αναπτύχθηκαν σε όλη την ήπειρο κατάφεραν να διώξουν τους αποικιοκράτες – οι οποίοι, όμως, κάθε άλλο παρά εγκατέλειψαν τα συμφέροντά τους συνεχίζοντας τη ληστρική τους πολιτική στην

ήπειρο. Η υιοθέτηση, αρχικά, από τις νέες χώρες των κρατικοκαπιταλιστικών μοντέλων ανάπτυξης στη σφαίρα επιρροής της ΕΣΣΔ σαν εναλλακτικές λύσεις απέτυχαν. Η αντικατάστασή τους, στη συνέχεια, από τα «ρυθμιστικά προγράμματα» του ΔΝΤ και την απελευθέρωση της αγοράς έχει οξύνει ακόμα περισσότερο τις αντιθέσεις και έχει οδηγήσει την ήπειρο στη σημερινή της κατάσταση.

Το τέλος της αποικιοκρατίας

Το 1884 στη Διάσκεψη του Βερολίνου, η Μ. Βρετανία, η Γαλλία, η Ιταλία, το Βέλγιο, η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Γερμανία μοίρασαν στο χάρτη ολόκληρη την αφρικανική ήπειρο. Ήταν η περίοδος της αποικιοκρατίας. Η αποικιοκρατία ήρθε σαν αποτέλεσμα του πρώτου καπιταλιστικού μπουμ και της όξυνσης των ιμπεριαλιστικών ανταγωνισμών ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις. Οι ανταγωνισμοί για τη διαίρεση της Αφρικής αποτέλεσαν τον πρόδρομο του Α Παγκόσμιου Πολέμου. Χρειάστηκαν δύο δεκαετίες και λουτρά αίματος, ώστε η αντίσταση στην Αφρική – εκτός από την Αιθιοπία που οι ιμπεριαλιστές δεν κατάφεραν ποτέ να νικήσουν – να καμφθεί και ολόκληρη η ήπειρος να χωριστεί σε αποικίες.

Μισό αιώνα αργότερα, με την ίδια ορ-

Από τις επαναστάσεις
ενάντια στην Αποικιο-
κρατία στις εξεγέρσεις
ενάντια στο ΔΝΤ.

Ο Γιώργος Πίττας
παρουσιάζει συνοπτικά
την πρόσφατη ιστορική
πορεία της Αφρικής ει-
δομένη από τη σκοπιά
των αγώνων.

μή με την οποία κατέλαβαν την Αφρική οι ιμπεριαλιστές αναγκάστηκαν να την εγκαταλείψουν. Η ήττα τους ήρθε σαν αποτέλεσμα ενός πρωτοφανούς ορμητικού κύματος αγώνων, εξεγέρσεων και επαναστάσεων που σάρωσε την αφρικανική ήπειρο και άλλαξε τον παγκόσμιο χάρτη:

Το 1951 γίνεται ανεξάρτητη η Λιβύη. Το 1952 στην Αίγυπτο, οι Βρετανοί αρχίζουν να εκκενώνουν τις τελευταίες βάσεις τους μετά την επικράτηση του Νάσερ. Το 1955 γίνεται ανεξάρτητη η Τυνησία, το 1956 το Σουδάν και το Μαρόκο, το 1957 η Γκάνα, το 1958 η Γουινέα. Το 1960 ανεξαρτητοποιούνται η Νιγηρία και όλες οι γαλλικές αποικίες, 14 τον αριθμό, αλλά και η Μαδαγασκάρη, το Βελγικό Κογκό, η Σομαλία. Το 1961 ακολουθούν η Σιέρα Λεόνε, η Ταγκανίκα, η Ρουάντα. Το 1962, μετά από οκτώ χρόνια επανάστασης γίνεται ανεξάρτητη η Αλγερία.

Παρά τις δεκάδες χιλιάδες δολοφονίες και τα στρατόπεδα συγκέντρωσης που χρησιμοποιήσαν οι Βρετανοί για να καταστείλουν την εξέγερση των Μάου-Μάου τη δεκαετία του '50, το 1963 η Κένυα γίνεται κι αυτή επιτέλους ανεξάρτητη. Ακολουθούν όλες οι υπόλοιπες χώρες της Αφρικής μέχρι και το 1975, οπότε οι Πορτογάλοι αναγκάζονται να αποχωρήσουν από τη Γουινέα Μπισάου, την Αγκόλα και τελευταία τη Μοζαμβίκη. Η αποικιοκρατία έχει τελειώσει.

Τα πρώτα βήματα

Οι ρίζες αυτού του νικηφόρου κινήματος βρίσκονται, καταρχήν, στο γεγονός ότι οι λαοί της Αφρικής, πολέμησαν, ηττήθηκαν, αλλά ποτέ δεν αποδέχτηκαν την αποικιοκρατία. Οι «πολιτισμένοι Ευρωπαίοι» κατάφεραν να επικρατήσουν μόνο χάρη στη στρατιωτική τους υπεροχή, την πολιτική του διαίρει και βασιλεύει και βέβαια σε σφαγές και ωμότητες.

Όμως, το αντιιμπεριαλιστικό κίνημα που οδήγησε στην αποαποικιοποίηση αρχίζει να διαμορφώνεται στη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου και του μεσοπόλεμου. Το ξέσπασμα του Α' Παγκοσμίου Πολέμου μετέφερε τους ιμπεριαλιστικούς ανταγωνισμούς, κορυφώνοντας τη σύγκρουση, από την περιφέρεια μέσα στην ίδια την Ευρώπη. 170.000 στρατιώτες από τις γαλλικές αποικίες πολέμησαν με τη Γαλλία στο δυτικό μέτωπο στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Οι αφρικανοί, που έχνηταν το αίμα τους στην Ευρώπη δεν βίωσαν μόνο την φρίκη του πολέμου, άλλα ήρθαν γρήγορα σε επαφή με το επαναστατικό κίνημα της εποχής. Τον Οκτώβρη του 1917 η Ρώσικη Επανάσταση συντάραξε όλο τον πλανήτη.

Οι μπολσεβίκοι υποστήριζαν το δικαίωμα των εθνοτήτων στην αυτοδιάθεση, μέχρι και την ανεξαρτησία, όχι μόνο στον υπόλοιπο πλανήτη, αλλά και στο εσωτερικό της ίδιας της Τσαρικής αυτοκρατορίας. Έτσι κατάφεραν να κερδίσουν με την πλευρά της επανάστασης τις δεκάδες εθνότητες που καταπίεζε η Τσαρική Αυτοκρατορία. Αυτή η πολιτική που ενέπνευσε παγκόσμια την εργατική τάξη και όσους μάχονταν την αποικιοκρατία – εμπνέει και τους φαντάρους από την Αφρική που πολέμησαν στην Ευρώπη αλλά και τους φοιτητές που σπουδάζαν στις μητροπόλεις της Ευρώπης για να πάρουν μια θέση στα χαμηλά γκράντζια της γραφειοκρατίας πίσω στις αποικίες.

Έτσι, το 1922 δημιουργείται στο Παρί-

σι η Union Intercoloniale, η Παναποικιακή Ένωση στην οποία συμμετέχουν, νεαροί τότε και μετέπειτα πρωταγωνιστές της Ιστορίας, όπως ο Χο Τσι Μινχ ή ο Λαμινέ Σενγκόρ, από το Βιετνάμ και τη Σενεγάλη αντίστοιχα, μέλη του γαλλικού ΚΚ, που στη συνέχεια θα πρωτοστατήσουν στα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα στις χώρες τους. Πάρα πολλοί Αφρικανοί γίνονται εκείνη την περίοδο μέλη των Κομμουνιστικών Κομμάτων που μεγαλώνουν ραγδαία στην Ευρώπη και οι σοσιαλιστικές ιδέες εξαπλώνονται. Το 1920, ο Josiah Comede, ακτιβιστής ενάντια στην αποικιοκρατία από τη Ν. Αφρική, επισκέπτεται τη Σοβιετική Ένωση και γράφει χαρακτηριστικά: «Ο εχθρός δεν είναι ο λευκός, αλλά οι καπιταλιστές που σε όλο τον κόσμο εκμεταλλεύονται μαύρους και λευκούς». Το 1928 αρχίζει να κυκλοφορεί η εφημερίδα «Μαύρος Εργάτης» για τη διάδοση των επαναστατικών ιδεών στους εργάτες της Αφρικής από την «Προφιντέρν» – την Διεθνή των εργατικών συνδικάτων που ιδρύθηκε με πρωτοβουλία της Κομιντέρν το 1921.

Την ίδια περίοδο δημιουργούνται στο Παρίσι και το Λονδίνο, ενώσεις αφρικανών φοιτητών που, ενώ επηρεάζονται γενικά από τις ιδέες του σοσιαλισμού και μάχονται την αποικιοκρατία, έχουν σαν ιδεολογία τον αφρικανικό εθνικισμό. Αυτές οι οργανώσεις θα αποτελέσουν το φυτώριο μιας αφρικανικής intelιγκέντσιας που υποστήριζε ότι θα έφτανε μόνο η αποχώρηση των ιμπεριαλιστών από την Αφρική και τα πράγματα θα ακολουθούσαν το δρόμο τους. Στο μεταξύ, ήρθε ο δεύτερος μεγάλος πόλεμος.

Πλησιάζοντας την ανεξαρτησία

Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος σήμανε ακόμα μεγαλύτερες θυσίες για τους υπόδουλους λαούς σε όλη τη Αφρική. Η Βόρειος Αφρική έγινε θέατρο σκληρών μαχών ανάμεσα στις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις, που το αποτέλεσμα τους έκρινε σε μεγάλο βαθμό και την έκβαση του ίδιου του πολέμου. Η υποσαχάρια Αφρική στην κυριολεξία ξεζουμίστηκε προκειμένου να καλύψει τις πολεμικές ανάγκες, από πρώτες ύλες για την πολεμική βιομηχανία μέχρι τρόφιμα για τις μητροπόλεις. Για ακόμα μια φορά χιλιάδες Αφρικανοί πολέμησαν στα πεδία των μαχών της Ευρώπης.

Όμως, το τέλος ενός πολέμου που χαρακτηρίστηκε από τους Συμμάχους «πατριωτικός» και «αντιφασιστικός» δεν σή-

μανε καμιά αλλαγή στην Αφρική. Οι ατακοί της μαύρης ηπείρου εξακολουθούσαν να είναι: χωρίς πατρίδα, χωρίς δημοκρατία και υπό την πλήρη εξουσία αποικιοκρατικών και πολλές φορές άκρως ρατσιστικών καθεστώτων. Για πολλούς Αφρικανούς, αυτή ήταν η σταγόνα που ξεχείλιζε το ποτήρι. «Αφού μπορούμε να πολεμάμε, μπορούμε και να κυβερνάμε» ήταν το σαφές μήνυμα ενός εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος που άρχισε να γιγαντώνεται απ' άκρη σε άκρη όλη την Αφρική.

Η σύγκρουση με την αποικιοκρατία ξεκινάει αμέσως μετά τον πόλεμο και παίρνει διάφορες μορφές: δημιουργούνται μαζικά κινήματα που, ανάλογα με την ηγεσία τους, είτε επιδιώκουν πολιτική πίεση με στόχο σταδιακά – και σε διάλογο με τις μεγάλες δυνάμεις, τον ΟΗΕ κλπ – να πετύχουν ανεξαρτησία, είτε στοχεύουν σε ανατροπή των αποικιοκρατών με επαναστάσεις και εξεγέρσεις. Σε πολλές χώρες δημιουργούνται αντάρτικοι αγροτικοί στρατοί που αρχίζουν να πολεμούν τους αποικιοκράτες. Πολλές φορές, μαζικά κινήματα και αντάρτικα δρουνε παράλληλα ή τροφοδοτώντας το ένα το άλλο.

Σε αρκετές περιπτώσεις το εργατικό κίνημα θα έχει ενεργό ρόλο σε αυτά τα κινήματα. Η εργατική τάξη στην Αφρική, ήδη από τις προηγούμενες δεκαετίες είχε αρχίσει να μαζικοποιείται σε μια σειρά από περιοχές από την Αίγυπτο ως τη Ροδεσία και να οργανώνεται σε συνδικάτα που πέρα από οικονομικά αιτήματα άρχισαν να βάζουν σα στόχο την ανεξαρτησία. Έτσι, το 1945 γίνεται η πρώτη γενική απεργία στην ιστορία της Νιγηρίας που κρατάει έξι εβδομάδες και τροφοδοτεί την ανάπτυξη ενός ισχυρού κινήματος μέσα στη βρετανική ακόμα αποικία. Αντίστοιχα το 1947, στη Σενεγάλη, γίνεται μεγάλη απεργία που παραλύει τους σιδηροδρόμους και παίζει καταλυτικό ρόλο στη δημιουργία ενός λαϊκού απελευθερωτικού κινήματος.

Παρά το μικρό, ακόμα τότε μέγεθος της σε αυτές τις χώρες, η εργατική τάξη θα μπορούσε να παίξει τον ίδιο πρωτοπόρο ρόλο που έπαιξε και στη Ρωσία το 1917.

Τον Οκτώβρη του 1917, εφαρμόζοντας στην πράξη τη θεωρία της διαρκούς επανάστασης που διαμόρφωσε ο Τρότσκι, οι μπολσεβίκοι και ο Λένιν με τις θέσεις του Απρίλη πρότειναν τη μετατροπή της αστικοδημοκρατικής επανάστασης που γκρέμισε τον Τσάρο το Φλεβάρη του

1917 σε σοσιαλιστική. Η επανάσταση τον Οκτώβρη του 1917 γκρέμισε και τη μπουρζουαζία εγκαθιδρύοντας την εξουσία των σοβιέτ και εργατική δημοκρατία. Η επανάσταση κατάφερε να νικήσει πατώντας σε ένα πρόγραμμα που βασιζόταν στη συμμαχία αγροτών-φαντάρων-εργατών – έχοντας στην ηγεσία της μια εργατική τάξη που δεν ξεπερνούσε το 3% του πληθυσμού, αλλά είχε τεράστια δυναμική.

Με ανάλογο τρόπο, οι μπολσεβίκοι πίστευαν ότι οι εξεγέρσεις και οι επαναστάσεις στις αποικίες θα μπορούσαν να εξελιχθούν από εθνικοαπελευθερωτικές σε σοσιαλιστικές, αν στην ηγεσία αυτών των κινήματων βρισκόταν η εργατική τάξη. Στις αποικίες, η μη ύπαρξη ντόπιας άρχουσας τάξης, αφού όλη η εξουσία βρισκόταν στα χέρια των αποικιοκρατών, θα μπορούσε να κάνει αυτό το έργο ευκολότερο.

Η νίκη των εθνικοαπελευθερωτικών κινήματων στις αποικίες θα είχε πρώτο στόχο να λειτουργήσει αποσταθεροποιητικά μέσα στις ίδιες της ιμπεριαλιστικές μητροπόλεις μεταφέροντας την κρίση στο εσωτερικό τους και δεύτερο στόχο να ανοίξει το δρόμο για σοσιαλιστικές επαναστάσεις στις ίδιες τις αποικίες – που με τη σειρά τους θα μπορούσαν να απλωθούν και στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Η κρίση μεταφέρεται στις μητροπόλεις

Όσον αφορά στον πρώτο στόχο, πράγματι, οι εθνικοαπελευθερωτικοί αγώνες που ξεσπάρει χρόνο το χρόνο σε ολόκληρη την ήπειρο μεταφέρουν την κρίση μέσα στις ίδιες αποικιακές μητροπόλεις. Η αλγερινή επανάσταση δημιουργεί τεράστια κρίση στην ίδια τη Γαλλία που δεν μπορεί να αντέξει το στρατιωτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό κόστος του πολέμου, ούτε στην Αλγερία, ούτε στην Ινδοκίνα – πόσο μάλλον στις πολλές άλλες αποικίες που είχε στην κατοχή της. Οι Γάλλοι αποικιοκράτες διχάζονται πάνω στη διαχείριση του αποικιακού προβλήματος, ενώ την ίδια στιγμή στην ίδια τη Γαλλία φουντώνει το αντιπολεμικό κίνημα υπέρ της αλγερινής επανάστασης – σηματοδοτώντας την επόμενη γενιά, τη γενιά του Μάη του 1968.

Αντιμετωπίζοντας παρόμοια προβλήματα οι ιμπεριαλιστές σε όλον τον κόσμο και βλέποντας την επερχόμενη ήττα, άρχισαν να προσανατολίζονται στην ιδέα της ελεγχόμενης αποχώρησης από τις

Αντάρτιζο στη Μοζαμβίκη 1972.

αποικίες, με όσο δυνατό γίνεται ευνοϊκότερους για τους ίδιους όρους. Οπου δεν το κάνουν, οι συνέπειες είναι συνταρακτικές.

Οι αρχές της δεκαετίας του '70 βρίσκουν την Πορτογαλία, η οποία κυβερνάται από στρατιωτική δικτατορία, να προσπαθεί ακόμα να κρατήσει τις αποικίες της στη Γουινέα Μπισάου, την Μοζαμβίκη και την Αγκόλα. Η πορτογαλική αποικιοκρατία, η πιο αδύναμη από όλες, αναγκάζεται να κινητοποιεί ένα δυσανάλογο με το μέγεθός της στρατό αντιμετώπι με αριστερά αντάρτικα. Η πτώση του ήθους του στρατού και το αυξανόμενο κόστος του πολέμου οδηγούν στην Πορτογαλική Επανάσταση των Γαρυφάλλων το 1974. Μια επανάσταση, με πρωταγωνιστές τους ίδιους τους φαντάρους μαζί με τους εργάτες, στην καρδιά πλέον της ίδιας της Ευρώπης, που όχι μόνο έβαλε τέλος στις αποικιοκρατικές βλέψεις της Πορτογαλίας, αλλά γκρέμισε τη δικτατορία και απείλησε για λίγο να συντρίψει την ίδια την άρχουσα τάξη της χώρας.

Η «ιντελιγκέντσια»

Είτε με συμβιβασμό είτε με τη βία, οι αποικιοκράτες αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την Αφρική. Όμως οι επαναστάσεις δεν μετατρέπονται σε σοσιαλιστικές. Αυτό συμβαίνει γιατί ακόμα και εκεί που έχει ενεργό ρόλο, στην ηγεσία αυτών των απελευθερωτικών κινήματων δεν βρίσκεται η εργατική τάξη. Πρωταγωνιστικό ρόλο στην καθοδήγηση των εθνικοαπελευθερωτικών κινήματων και οργανώσεων έχει η μικροαστική ιντελιγκέντσια, που ενώ συνήθως αναφέρεται στο μαρξισμό, στην πραγματικότητα αναφέρεται στις σταλινικές στρεβλώσεις του

μαρξισμού, που ήδη από τη δεκαετία του '30, με την ήττα της επανάστασης και την εγκαθίδρυση του κρατικού καπιταλισμού στη Ρωσία, κυριαρχούν στην αριστερά, θάβοντας όλη την επαναστατική παράδοση του Λένιν και του Τρότσκι.

Η σταλινική στρέβλωση του «σοσιαλισμού σε μια μόνο χώρα», που μετατρέπει τη Ρωσία από μια καθυστερημένη χώρα σε νικήτρια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου και δεύτερη μεταπολεμική υπερδύναμη, λειτουργεί σαν «φωτεινό» παράδειγμα για την ιντελιγκέντσια. Στην θέση της παγκόσμιας επανάστασης μπαίνει πλέον η αυτοδύναμη οικονομική ανάπτυξη με κυρίαρχο το ρόλο του κράτους.

Για την ιντελιγκέντσια, «σοσιαλισμός» είναι να έχει το κράτος το κυρίαρχο ρόλο στην οικονομία – μια τοποθέτηση πολύ κοντά και στην κεϋνσιανή πολιτική που εφαρμόζεται στο μεταπολεμικό μπουμ και στις ίδιες τις δυτικές χώρες. Όμως, για την ιντελιγκέντσια, το νεοσύστατο κράτος δεν χρειάζεται να είναι εργατικό. Όπως υποστηρίζει ο Τόνι Κλίφ γράφοντας για το ρόλο της ιντελιγκέντσιας, «ελπίζουν για αλλαγές από τα πάνω», προτιμούν να δώσουν την εξουσία σε λίγους «ικανούς άντρες», παρά να δουν τον απελευθερωτικό αγώνα να μετασχηματίζεται από τα κάτω, από τους απλούς ανθρώπους, που αποφασίζουν οι ίδιοι για τις τύχες τους.

Σε τελική ανάλυση, οι επαναστάσεις και οι εξεγέρσεις στις χώρες της Αφρικής το '50 και το '60, δεν θα γίνουν ποτέ σοσιαλιστικές, γιατί στην ηγεσία τους δεν υπάρχουν επαναστατικά κόμματα που έστω να θέτουν αυτό το στόχο. Η εργατική δημοκρατία είναι έξω από τα πολιτικά προγράμματα της ιντελιγκέντσιας – ακόμα και της πιο επαναστατικής της

πτέρυγας, εκείνης που πίστευε στην βίαια ανατροπή τη αποικιοκρατίας: η επιτυχία αγροτικών κινημάτων και αντάρτικων στην Κίνα το 1949 και την Κούβα δέκα χρόνια αργότερα, ενίσχυε τη θέση ότι κυρίαρχο υποκείμενο στον αγώνα ενάντια στην αποικιοκρατία μπορεί να είναι ένας στρατός των αγροτών και γενικά των φτωχών της υπαίθρου κάτω από την καθοδήγηση φωτισμένων ηγετών και όχι η εργατική τάξη και η συμμαχία της με τους αγρότες.

Η ανεξαρτησία

Όλα αυτά είχαν τραγικές συνέπειες από τα πρώτα κιόλας βήματα των νεοσύστατων κρατών. Όταν οι ηγέτες τους βρέθηκαν στην εξουσία σε μια σειρά από χώρες, ήρθαν αντιμέτωποι με τους εκβιασμούς των πρώην αποικιοκρατών που παρά το γεγονός ότι εγκατέλειψαν τις αποικίες, δεν σταμάτησαν να υπερασπίζονται με λύσσα, είτε σαν κράτη είτε σαν εταιρίες τα συμφέροντά τους στην περιοχή. Τα νεοσύστατα κράτη χρειάζονταν τεχνολογία, κεφάλαια για ανάπτυξη και οι πρώην αποικιοκράτες δεν ήταν διατεθειμένοι να «βοηθήσουν», αν δεν έπαιρναν ακόμα μεγαλύτερα ανταλλάγματα. Οι ανταπάτες ότι θα μπορούσε να ευδοκιμήσει εύκολα ένα μοντέλο «αυτοδύναμης ανάπτυξης» άρχισαν γρήγορα να διαλύονται.

Πολλοί ηγέτες συμβιβάστηκαν από την αρχή με αυτούς τους εκβιασμούς, σπέρνοντας την απογοήτευση στις μάζες που αγωνίστηκαν. Άλλοι προσπάθησαν να αντισταθούν, αλλά εξοντώθηκαν. Έξι μήνες μετά την ανεξαρτησία του Κογκό από το Βέλγιο, ο ηγέτης του εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος Πατρίς Λουμούμπα δολοφονήθηκε με τη στήριξη των Ηνωμένων Εθνών από τις μυστικές υπηρεσίες του Βελγίου και των ΗΠΑ επειδή αρνήθηκε να παραμείνουν τα ορυχεία της χώρας στην ιδιοκτησία των βελγικών και άλλων ξένων εταιριών.

Η δύναμη που θα μπορούσε να σταματήσει αυτές τις επιθέσεις παίρνοντας τον έλεγχο στα ορυχεία, τις πετρελαιοπηγές και τα εργοστάσια και να χτυπήσει στη ρίζα τους κεφαλαιοκράτες, η δύναμη της εργατικής τάξης έμεινε ανεκμετάλλευτη. Ο Λουμούμπα παραδεχόταν ότι «οι μάζες είναι πιο επαναστατικές από εμάς, είναι αυτές που μας πιέζουν, που θέλουν να κινηθούν πιο αστραπιαία σε σχέση με εμάς». Αλλά ποτέ δεν τις εμπιστεύτηκε. Ο Τομ Μπόγια, φίλος του πατέρα του

Ο Πατρίς Λουμούμπα αιχμάλωτος, λίγο πριν δολοφονηθεί.

Μπάρακ Ομπάμα και υπουργός Οικονομίας στην Κένυα μετά την ανεξαρτησία – επίσης δολοφονημένος – δεν πίστευε καν ότι υπάρχουν τάξεις: «Ο σοσιαλισμός στην Αφρική έχει μια εντελώς διαφορετική ιστορία από το σοσιαλισμό στην Ευρώπη, ο οποίος προέκυψε από την αντίθεση ανάμεσα στη μπουρζουαζία και το προλεταριάτο. Στην Αφρική δεν υπάρχουν αντιθέσεις ανάμεσα σε τάξεις», έλεγε χαρακτηριστικά.

Την στιγμή, που οι δυτικοί – είτε με δικτατορίες και δολοφονίες, είτε με οικονομικούς εκβιασμούς, είτε με πρόκληση εμφυλίων πολέμων – επανακτούσαν τον έλεγχο, για τα κομμάτια της ιντελιγκέντσιας που παρέμεναν εχθρικά προς τη Δύση, σαν μονόδρομος θεωρήθηκε η ταύτιση με τα συμφέροντα και τις επιδιώξεις της Σοβιετικής Ένωσης στην περιοχή, σε αντάλλαγμα την αναγκαία κρατική βοήθεια. Στη θέση της κλιμάκωσης και της διεθνοποίησης της επανάστασης από τους «αδύναμους κρίκους» στο ίδιο το κέντρο του παγκόσμιου καπιταλισμού, η ιντελιγκέντσια πρότεινε την ένταξη στη σφαίρα επιρροής του κρατικοκαπιταλιστικού μπλοκ σαν μόνη λύση. Η «λύση» αυτή έδειξε και τα όριά της, λίγα χρόνια αργότερα.

Το πέρασμα στην αγορά

Το ξεκίνημα της διεθνούς κρίσης τη δεκαετία του '70 έκανε τα πράγματα ακόμα πιο δύσκολα για τις χώρες της Αφρικής. Στα τέλη της δεκαετίας του '70 και τη δεκαετία του '80, το ΔΝΤ και οι τράπεζες αρχίζουν να «προσφέρουν τη βοήθειά τους» σε πολλές χώρες της Αφρικής. Η κατάρρευση της ΕΣΣΔ και του ανατολικού μπλοκ το 1989 σήμανε

και την οικονομική κατάρρευση για όσες χώρες εξακολούθουσαν να βρίσκονται κάτω από τη σφαίρα επιρροής της. Συνολικότερα, το μοντέλο της κρατικοκαπιταλιστικής ανάπτυξης πέρασε στα «αζήτητα». Όπως χαρακτηριστικά γράφει ο Κρίς Χάρμαν, το εκκρεμές πέρασε στην άλλη πλευρά. Οι σκληροί υποστηρικτές του «σοσιαλισμού σε μια και μόνο χώρα» και της αυτοδύναμης ανάπτυξης μετατράπηκαν στους πιο σκληρούς υποστηρικτές της απελευθέρωσης της αγοράς, των «ρυθμιστικών προγραμμάτων» του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Η επιβολή των μέτρων του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας σμπαράλιασε εντελώς τις ήδη σε κρίση χώρες της Αφρικής προς όφελος των τραπεζιών και των πολυεθνικών. Τα δάνεια του ΔΝΤ υποτίθεται για την «ανάπτυξη» των χωρών συνοδεύθηκαν από την πλήρη ιδιωτικοποίηση του κρατικού τομέα από ξένες επιχειρήσεις και την ανάληψη μεγάλων έργων από πολυεθνικές. Όσα λεφτά έδιναν με το ένα χέρι οι ευρωπαϊκές και αμερικάνικες τράπεζες τα έπαιρναν με το άλλο οι «ανάδοχοι» εταιρίες και οι νέοι ιδιοκτήτες του πρώην κρατικού τομέα – και βέβαια οι ντόπιοι κυβερνήτες. Τέραστιο μέρος των χρημάτων πήγαινε για όπλα αγορασμένα από τη Δύση προκειμένου να συντηρούνται δικτατορικά καθεστώτα και εμφύλιες διαμάχες. Άλλες χώρες περιορίστηκαν σε μονοκαλλιέργειες υπαγορευμένες από τις πολυεθνικές. Τα μεροκάματα έπεσαν κατακόρυφα για «λόγους ανταγωνιστικότητας» που επέβαλλε το ΔΝΤ. Στη συνέχεια, βέβαια η ανάγκη αποπληρωμής των δανείων και των τόκων τους έφερνε νέα δάνεια που οι αφρικανικές χώρες αδυνα-

Απεργοί καθηγητές και φοιτητές, Νιγηρία 2009.

τούσαν να πληρώσουν μιας και όλον τους τον πλούτο εκμεταλλεύονταν οι εταιρίες.

Η ζωή για την εργατική τάξη και συνολικά τον πληθυσμό έγινε αβάσταχτη. Στη Νιγηρία, την πολυπληθέστερη χώρα της Αφρικής το ετήσιο κατά κεφαλήν εισόδημα έπεσε από 1000 δολάρια το 1980, σε 300 δολάρια το 1993. Το 1993 οι εργάτες στη Νιγηρία πληρώνονταν κατά μέσο όρο με το 20% του μισθού που έπαιρναν το 1983!

Σε άλλες χώρες η κατάρρευση του κράτους και μαζί συνολικά των δομών της κοινωνίας ήταν ολοκληρωτική. Στη Ρουάντα, η πτώση της τιμής του καφέ, μονοκαλλιέργειας της χώρας, σήμανε μια οικονομική κατάρρευση που οδήγησε σε ένα εμφύλιο πόλεμο, ενθαρρυνόμενο από τα βελγικά και ξένα συμφέροντα. Εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι πέθαναν από την πείνα και από την εθνοκάθαρση. Στην πλειοψηφία, πλέον, των χωρών της Αφρικής εγκαθιδρύθηκαν στυγνές δικτατορίες προκειμένου να εφαρμοστεί αδιάλειπτα το πλιάτσικο των ιμπεριαλιστών.

Όλο αυτό το διάστημα, οι ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις αμερικάνικων, βρετανικών, γαλλικών, βελγικών και πολυεθνικών στρατευμάτων – με τη μορφή είτε των «ανθρωπιστικών» επεμβάσεων, είτε της «υπεράσπισης της δημοκρατίας» (δηλαδή του δικτάτορα μαριονέτα τους), είτε του «πολέμου κατά της τρομοκρατίας» με ή χωρίς τη στήριξη του ΟΗΕ – δεν σταμάτησαν ούτε στιγμή. Η κάτω από την κοινωνική κατακραυγή αναγκαστική αποχώρηση του πολυεθνικού στρατού – και ελληνικού – από τη Σομαλία το 1995 έχει σήμερα δώσει τη θέση της στην στρατιωτική επιτήρηση των ακτών της ανατολικής Αφρικής από τον πολυεθνικό

– και ελληνικό – στόλο στον κόλπο του Αντεν.

Το κίνημα στην αντιέθεση

Οι επιθέσεις του ΔΝΤ και της αγοράς δεν έμειναν αναπάντητες. Οι αρχές της δεκαετίας του '90 έφεραν μια νέα ανάπτυξη των κινήματων και νίκες – με πρώτη και προφανή την κατάρρευση του Απαρτχάιντ στη Ν. Αφρική. Όμως σε μια σειρά από χώρες αναπτύχθηκαν κινήματα με αίτημα την δημοκρατία και το τέλος της λεηλασίας του εταιριών και των διεφθαρμένων κυβερνήσεων.

Σε ολόκληρη τη δεκαετία του '80 στις χώρες της υποσαχάριας Αφρικής καταγράφονταν ετησίως 20 μόλις περιπτώσεις πολιτικής αναταραχής. Μόνο τη χρονιά του 1991, ο αριθμός αυτός πενταπλασιάστηκε με μεγάλου βεληνεκούς πολιτικά κινήματα να αναπτύσσονται σε 30 χώρες, ανάμεσά τους στη Νιγηρία, τη Σενεγάλη, το Κογκό, την Ακτή Ελεφαντοστού, την Κένυα, το Ζαΐρ, το Μάλι κ.α. Το 1992 έγιναν δημοκρατικές εκλογές σε 14 συνολικά χώρες – σε πολλές από αυτές οι πρώτες μετά από χρόνια. Από το 1990 μέχρι το 1994 είχαν ανατραπεί από τα κάτω συνολικά 34 δικτατορικά ή ημι-δικτατορικά καθεστώτα σε ολόκληρη την υποσαχάρια Αφρική.

Η Νιγηρία, η πολυπληθέστερη χώρα της Αφρικής, είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα. Ηδη, το 1983, τα συνδικάτα και συγκεκριμένα το NLC, το «Εργατικό Κογκρέσο της Νιγηρίας» είχε 700.000-1.000.000 μέλη. Στην διακήρυξή του για τον εορτασμό της Πρωτομαγιάς το 1980, ο πρόεδρος του διακήρυξε: «Στόχος μας είναι να οβηίσουμε από το χάρτη τις τάξεις και την ιδιοκτησία μια για πάντα. Στο τέλος αυτής της διαδρομής, δεν θα

υπάρχει ιδιοκτησία γιατί δεν θα υπάρχει καπιταλισμός».

Το Νοέμβριο του 1993 μια τεράστια γενική απεργία καλεσμένη από το NLC παρέλυσε τη χώρα απαντώντας στο πραξικόπημα ενός στρατηγού, του Αμπάτσα. Η απεργία σταμάτησε από τη ρεφορμιστική ηγεσία του NLC, όταν ο Αμπάτσα παραχώρησε αυξήσεις και έριξε τις τιμές του πετρελαίου.

Το 1994 ξέσπασε μια από τις πιο σκληρές απεργίες στην ιστορία της Νιγηρίας. Ξεκίνησε από τα συνδικάτα στις πετρελαιοπηγές, απλώθηκε στους δημόσιους υπαλλήλους και στη συνέχεια σε ολόκληρη την εργατική τάξη της χώρας, ξεκινώντας από οικονομικά αιτήματα και καταλήγοντας να κηρύξει παράνομη την κυβέρνηση όταν αυτή πήγε να κηρύξει παράνομη την απεργία. Οι απεργίες συνεχίστηκαν και το 1998 μετά από δεκαπέντε ολόκληρα χρόνια αλληπάλληλων πραξικοπημάτων, η Νιγηρία απέκτησε εκλεγμένο πρόεδρο.

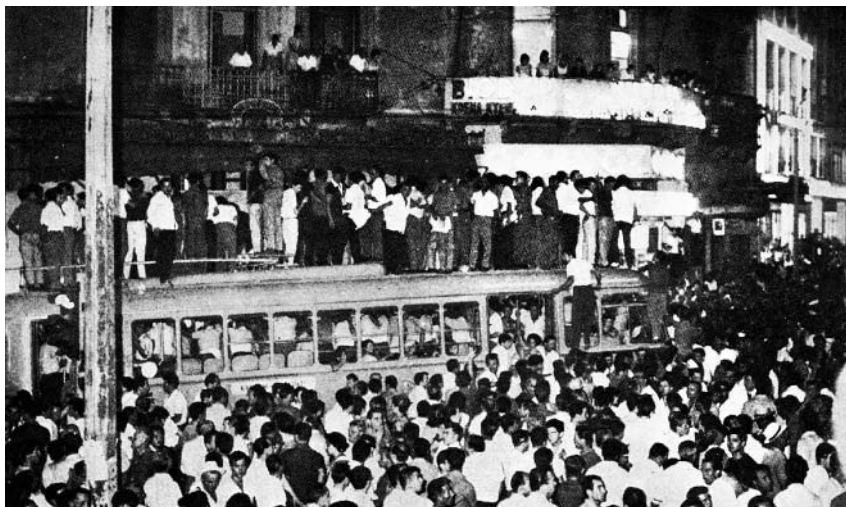
Μια νέα προοπτική

Οι απεργίες που συγκλόνισαν το Μουμπάρακ στην Αίγυπτο πριν από δύο χρόνια, οι απεργίες που ξέσπασαν, ακόμα και κατά τη διάρκεια του Μουντιάλ στη Ν. Αφρική ενάντια στην αποκορύφωση της ευθυγράμμισης του Κογκρέσου με τις επιταγές της αγοράς και του παγκόσμιου καπιταλισμού είναι παραδείγματα της ταξικής πόλωσης που εντείνεται στην Αφρική από άκρη σε άκρη.

Τη δεκαετία του 2000, το αντικαπιταλιστικό κίνημα στις ΗΠΑ και την Ευρώπη βάζοντας στο στόχαστρο τον ΠΟΕ, το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα, απαιτώντας τη Διαγραφή του Χρέους, άνοιξε ξανά τις γέφυρες με αυτά τα κινήματα στην ίδια την Αφρική. Σήμερα, που το ΔΝΤ δείχνει τα δόντια του στην ίδια την Ευρώπη, οι συνδέσεις αρχίζουν να γίνονται ακόμα πιο προφανείς: είτε στην Αφρική, είτε στην Ευρώπη, το πρόβλημα είναι ένα, ο καπιταλισμός. Η ανάπτυξη μετά από χρόνια, απαλλαγμένων από τις σταλινικές στρεβλώσεις, αντικαπιταλιστικών οργανώσεων στη Ν. Αφρική, τη Ζιμπάμπουε, τη Νιγηρία, την Γκάνα, τη Μποτσουάνα, την Αίγυπτο, είναι ένα ενθαρρυντικό σημάδι για το μέλλον και την προοπτική του εργατικού κινήματος στις σκληρές μάχες που έρχονται, όχι μόνο στην Αφρική, αλλά σε ολόκληρο τον κόσμο. ■

Ο Δημήτρης
Λιβιεράτος στον
Μαρξισμό 2010 μας
μίλησε για την ιστορία
μιας μεγάλης εξέγερσης
τον Ιούλη του 1965

Ιουλιανά

Οι διαδηλωτές έχουν ανέβει πάνω στο τρόλεϋ και φωνάζουν συνθήματα.

Πριν μπούμε στα ίδια τα γεγονότα θα πρέπει να γνωρίζουμε πως η περίοδος εκείνη ήταν μια περίοδος ανόδου του ελληνικού καπιταλισμού. Η περίοδος από το '60 και μετά. Μια περίοδος ανόδου των εισοδημάτων των καπιταλιστών που δεν συνοδεύεται όμως από την ανάλογη αύξηση ημερομισθίων και μισθών. Επομένως είναι μια περίοδος αυτή, από το '60 και μετά, που έχουμε συνεχείς αγώνες. Κατά ευτυχή σύμπτωση, εκείνη την εποχή, δημιουργείται και μια συνδικαλιστική παρατάξη μακριά από τις παραδοσιακές παρατάξεις και εκτός του συνδικαλιστικού κινήματος, που ελεγχόταν από το ΚΚΕ. Με επικεφαλής τα 115 σωματεία τα οποία έφτασαν να είναι μέχρι και 770, γίνεται και η πάλη, όχι μόνο ενάντια στους χαφιέδες των "Μακρήδων" που έλεγχαν την ΓΣΕΕ και τα Εργατικά Κέντρα, αλλά γίνεται και η γενικότερη πάλη των εργαζόμενων για να προλάβουν να ανεβάσουν τους μισθούς τους σύμφωνα με την άνοδο του εθνικού εισοδήματος και την πρόοδο που είχε η οικονομία της Ελλάδας. Εκείνη την εποχή έχουμε και πολλές αναταράξεις μέσα στην ίδια την αστική τάξη όπως δείχνουν οι εκλογές της "βίας και νοθείας" το 1961. Τότε τα ανάκτορα και η ΕΡΕ, η πρόγονη της Ν.Δ., κάνουν εκλογές με την υπηρεσιακή κυβέρνηση του Δόβα.

Το όργιο που έγινε σε εκείνες τις εκλογές ήταν κάτι το ασύλληπτο. Όταν άρχισαν οι έρευνες για το τι έγινε σε εκείνες τις εκλογές, ανακαλύψανε οικοπέδα που ήταν γραμμένοι 270 άνθρωποι. Ήταν άλλοι που είχαν ψηφίσει 30 φορές!

Οι σφύρες του ίδιου του Καραμανλή ψήφισαν από 40 φορές ο καθένας γιατί είχαν και αυτοκίνητο. Η Ένωση Κέντρου άρχισε τον "ανένδοτο αγώνα" για να ακυρωθούν οι εκλογές και να προχωρήσουν σε καινούριες εκλογές. Η ΕΡΕ είχε την υποστήριξη των Αμερικάνων και όλου του μηχανισμού των ανακτόρων. Τα

ανάκτορα δεν ήταν απλώς βασιλιάδες εκείνη την εποχή, ήταν και επικεφαλής ενός ολόκληρου μηχανισμού ο οποίος μαζί με τους Αμερικάνους έλεγχε και την παραμικρή κίνηση σε ολόκληρο τον κρατικό μηχανισμό της Ελλάδας. Να φανταστείτε ότι είχαν φτάσει σε σημείο ώστε ακόμα και ο προβιβασιμός στο βαθμό του λοχαγού έπρεπε να περάσει από την αμερικάνικη αποστολή ή έπρεπε να περάσει από τις βασιλικές μαφίες που κινούνταν γύρω από τα ανάκτορα.

Το Μάη του 1963 δολοφονείται ο Γρηγόρης Λαμπράκης. Ο Λαμπράκης ήταν βουλευτής της αριστεράς συνεργαζόμενος με την ΕΔΑ. Ήταν ένα μεγάλο όνομα. Πάλιός αγωνιστής, παλιός αθλητής, γιατρός διάσημος, "ο γιατρός των φτωχών" όπως τον φώναζαν στον Πειραιά. Γι' αυτό και ηγείται ενός κινήματος στο πλάι της ΕΔΑ, στο κίνημα της ειρήνης.

Αν θα δούμε σε παλιές φωτογραφίες υπάρχει εκείνη η συμβολική εικόνα που κατεβαίνει από τον Μαραθώνα. Η δολοφονία του Λαμπράκη έγινε στις 24 Μάη του 1963.

Ήταν τόσο μεγάλος ο ξεσηκωμός που στην κηδεία του ήταν εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι. Κανένας δεν μπόρεσε να δώσει έναν ακριβή αριθμό, άλλοι μιλάνε για 300 χιλιάδες, άλλοι για 400 και ακόμα παραπάνω. Σε μια Αθήνα που ήταν

τότε μια πόλη των 2 εκατομμυρίων.

Γίνονται εκλογές το Νοέμβριο του 1963 και το Κέντρο παίρνει 42% όμως δεν είναι απόλυτη πλειοψηφία ώστε να κυριαρχεί και ξανακάνει εκλογές στις 16 Φεβρουαρίου 1964, μετά από τρεις μήνες και παίρνει 53%. Επομένως είναι μια κυρίαρχη κυβέρνηση, σπάνια για τα κοινοβουλευτικά χρονικά.

Σύγκρουση με τα ανάκτορα

Ουσιαστικά δεν έχει την έγκριση των ανακτόρων. Αναγκάζονται να τον κάνουν πρωθυπουργό να τον αποδεχτούν σαν πρωθυπουργό. Οι συγκρούσεις είναι συνεχείς και φτάνουμε στο 1965 όπου με επικεφαλής τα ανάκτορα αλλά με τις πλάτες των Αμερικάνων ασκούν πίεση για να διώξουν τον Παπανδρέου.

Υπάρχει και ένας άλλος λόγος, τον οποίο δεν τον ήξερα όταν έγραφα το βιβλίο και τον έμαθα εκ των υστέρων, υπήρχε ένα βασικό οικονομικό θέμα. Όταν στα χρόνια της φτώχειας είχαν κάνει τις διάφορες συμφωνίες με τους Αμερικάνους, και είχαν υπογράψει, υπήρχε και μια συμφωνία που έλεγε ότι αν σε κάποιο από τα επιδοτούμενα προϊόντα υπάρξει πλεόνασμα το οποίο πρέπει να εξαχθεί από την Ελλάδα, πρέπει να πάρει την άδεια της αμερικάνικης αποστολής. Και αυτό συνέβη το 1964.

Διαδηλωτές ενάντια στα ανάκτορα και τη διορισμένη κυβέρνηση.

Έκπληκτη η κυβέρνηση Παπανδρέου βλέπει ότι έχει μια σοδειά πρωτοφανή. Έχουν γεμίσει όλες οι αποθήκες και δεν ξέρουν τι να κάνουν το στάρι. Εν τω μεταξύ πλησιάζει και η σοδειά του 1965, που είναι εξίσου πάρα πολύ καλή, και βλέπουν ότι θα αναγκαστούν να πετάξουν τόσο μεγάλη παραγωγή. Ζητάνε από τους Αμερικάνους να τους δώσουν άδεια να εξάγουν το περισσευούμενο στάρι. Οι Αμερικάνοι αρνούνται. Τότε ο Παπανδρέου βάζει πρόταση στο υπουργικό συμβούλιο, όπως μαθαίνεται εκ των υστέρων, ότι προκειμένου να αποφύγουμε αυτή την κρίση με όλη την αγροτική τάξη της Ελλάδας, μπορούμε να παραιτηθούμε από την αμερικάνικη βοήθεια και τις συμφωνίες που έχουμε κάνει – δηλαδή για την χρηματοδότηση των 50 εκατομμυρίων δολαρίων ετησίως – και να κάνουμε πλέον τη δική μας οικονομική πολιτική. Όμως οι Αμερικάνοι δεν θα μπορούσαν να δεχτούν τέτοιο πράγμα. Είναι η εποχή του Βιετνάμ, είναι η εποχή του Δόγματος Τζόνσον για μια παγκόσμια κινητοποίηση ενάντια στον κομμουνισμό. Εάν ένα βασικό στέλεχος της συμμαχίας σαν την Ελλάδα αποχωρούσε θα ήταν ένα μεγάλο χτύπημα για τους Αμερικάνους.

Επομένως προτίμησαν να πετάξουν τον Παπανδρέου, αντί να υποχωρήσουν στις απαιτήσεις του, με το πρόσχημα ότι δεν δεχόταν τον υπουργό Εθνικής Άμυνας, τον Γαρουφαλιά, που πρότειναν τα ανάκτορα. Ήθελαν να φέρουν μια άλλη

κυβερνητική συμμαχία, από την ΕΡΕ και ένα μέρος της Ένωσης Κέντρου το οποίο θα διεσπάτο για να δημιουργήσει την νέα κυβέρνηση.

Να πούμε εκ των προτέρων, πως μόλις άρχισαν τα γεγονότα του Ιουλίου με τις τρομερές κινητοποιήσεις, οι Αμερικάνοι υποχώρησαν. Υπέγραψαν την παραιτήσή τους από την συμφωνία στο 15νήμερο της κυβέρνησης Τσιρομώκου. Τότε ούτε που γράφτηκε στις εφημερίδες αυτή η ιστορία και είναι και ένας λόγος που δεν το ξέραμε κιόλας.

Έτσι μπαίνουμε στα γεγονότα του '65. Κατ' αρχήν ο κόσμος αμφισβητεί τον Υπουργό Εθνικής Άμυνας, ο οποίος είναι υπουργός της κυβέρνησης Παπανδρέου. Ο Παπανδρέου θέλει να τον αποβάλει από την κυβέρνηση και να αναλάβει ο ίδιος το Υπουργείο, διότι είναι μια εμφανής φροξία εναντίον του. Ζητάει ακρόαση από τα ανάκτορα, την καθυστερούν. Την Πέμπτη 15 Ιουλίου ο βασιλιάς δέχεται να δει τον Παπανδρέου και η ακρόαση τελειώνει σε 10 λεπτά. Ο Παπανδρέου έχει παραιτηθεί. Τα ανάκτορα αρνούνται διαρρηδην οποιαδήποτε συζήτηση επί του θέματος. Αναγκαστικά ο Παπανδρέου παραιτείται.

Εκείνο το βράδυ αμέσως οι πρώτοι που το μαθαίνουν από το ραδιόφωνο είναι μερικοί φοιτητές. Γίνονται άμεσα μερικές κινητοποιήσεις στους δρόμους της Αθήνας. Η αστυνομία χτυπάει άγρια, για να σβήσει τη φωτιά τη στιγμή που ανάβει. Όμως δεν ήταν δυνατόν. Την Παρα-

σκευή κατεβαίνουν πλέον πολλές χιλιάδες φοιτητών. Γίνονται μεγάλες συγκεντρώσεις.

Το Σάββατο αναλαμβάνει η Γενική Συνομοσπονδία που έχει περάσει πλέον στα χέρια των 115. Ζητάει συγκέντρωση. Με την πίεση που ασκείται, οι αρχές δέχονται να γίνει συγκέντρωση σε κλειστό χώρο, και ως τέτοιο θεωρούν το γήπεδο του Παναθηναϊκού. Ο κόσμος που μαζεύεται είναι απίθανος. Από νωρίς δεκάδες χιλιάδες, είναι και Σάββατο, ανεβαίνουν προς τον Παναθηναϊκό. Αυτό που θεωρείται κλειστός χώρος γεμίζει στα γρήγορα και ο κόσμος πλημμυρίζει την λεωφόρο Αλεξάνδρας. Οι ηγέτες των 115 καταγγέλλουν το πραξικόπημα και οι χιλιάδες συγκεντρωμένοι φωνάζουν συνθήματα και ζητάνε να κατέβουν στο κέντρο της Αθήνας με πορεία. Η ηγεσία της ΕΔΑ αναλαμβάνει να διαλύσει τη συγκέντρωση.

Τα στελέχη της ΕΔΑ κάνουν αλυσίδα έξω από τον Παναθηναϊκό και προσπαθούν να διαλύσουν την συγκέντρωση. “Εντάξει παιδιά, τελειώσαμε τώρα. Δείξαμε τι μπορούμε να κάνουμε και τώρα πηγαίνετε σπίτι σας”. Εκεί έγινε η πρώτη έκρηξη. Τους κάνανε στην άκρη, και η διαδήλωση αυτή, μια τεράστια διαδήλωση δεκάδων χιλιάδων ανθρώπων, φτάνει μέχρι το Σύνταγμα. Ήταν η μεγάλη αρχή των γεγονότων του '65, τα οποία θα επρόκειτο να κρατήσουν περίπου 70 μέρες.

Ο ρόλος της ΕΔΑ

Η ΕΔΑ σε καμιά περίπτωση δεν ήθελε την σύγκρουση. Ήθελε μια συμμαχία με το Κέντρο και ένα συμβιβασμό με τα ανάκτορα. Γι' αυτό θα δούμε σε όλη την διάρκεια των Ιουλιανών γεγονότων, εάν πάει κάποιος μελετητής να διαβάσει την Αυγή για να γράψει για τα γεγονότα του 65, ούτε μία φορά δεν αναφέρεται η λέξη δημοψήφισμα. Ούτε μία φορά δεν αναφέρεται “ο στρατός με το λαό” ή το “παρ' τη μάνα σου και μπρος”, τα συνθήματα δηλαδή που κυριαρχούσαν αυτές τις μέρες κάτω στο δρόμο.

Θα πω ορισμένες χαρακτηριστικές ημερομηνίες. Στις 21 Ιουλίου, οι φοιτητές συγκεντρώνονται στα Προπύλαια και προχωράνε προς την Σταδίου. Ακριβώς στη γωνία Εδουάρδου Λω και Σταδίου, δολοφονείται ο φοιτητής της ΑΣΟΕΕ Σωτήρης Πέτρουλας. Είπανε ότι έπασχε από άσθμα και πέθανε από τις αναθυμιάσεις των καπνογόνων. Δεν είναι έτσι.

Δεν έγινε ποτέ νεκροψία ή αυτοψία. Στην ουσία ήταν δολοφονία που προσπαθήσαν να την καλύψουν.

Είναι σημάδια ότι είναι κοντά – 30, 40 μέτρα απόσταση – στο σημείο που κάρκιν οι τρεις της Marfin, ένα σύγχρονο έγκλημα. Η δολοφονία του Πέτρουλα βάζει φωτιά, ακόμα περισσότερο, στις καθημερινές συγκεντρώσεις και διαδηλώσεις. Η κηδεία γίνεται μετά από δυο μέρες στις 23 του μηνός και είναι μια κηδεία σαν του Λαμπράκη. Τεράστια. Πάλι τα στελέχη της ΕΔΑ προσπαθούν να μην οξύνουν τα πράγματα. “Παιδιά, σιγά. Κάναμε το καθήκον μας. Τα είπαμε. Δείξαμε ποιοι είμαστε. Να πάμε στα σπίτια μας”.

Αρχίζουν και τους φωνάζουν πως είναι “νοβαλτζίνες”, ένα καταπραϊντικό φάρμακο της εποχής σαν την ασπιρίνη, αλλά συνδυάζεται και με το όνομα του Νόβα, που ήταν ο πρωθυπουργός των ανακτόρων. “Έξω οι Νοβαλτζίνες”, και για μια φορά ακόμα τους κάρκιν στην άκρη. Η κηδεία γίνεται θρίαμβος.

Συνεχίζονται οι διαδηλώσεις και στις 4 Αυγούστου παραιτείται η πρώτη κυβέρνηση Νόβα. Αυτοί δηλαδή που ήταν οι αποστάτες από την Ένωση Κέντρου. Ο Νόβας, ο Κωστόπουλος, ο Τούντας, ο Μησοτάκης, οι οποίοι σχημάτισαν αυτή την προσωρινή κυβέρνηση των ανακτόρων. Πέφτει ο Νόβας αρχίζουν οι διάφορες μανούβρες των ανακτόρων.

Όμως έχει προηγηθεί κάτι άλλο. Στις 27 Ιουλίου, δηλαδή τέσσερις μέρες μετά την κηδεία του Πέτρουλα, η ΓΣΕΕ με επικεφαλής τα 115 σωματεία κηρύσσει Γενική Απεργία. Το θυμάμαι, ήταν μια μέρα πάρα πολύ ζεστή, γίνεται η συγκέντρωση στη Δημαρχία. Πάει μεσημέρι και οι ομιλίες έχουν κουράσει πολύ τον κόσμο που θέλει να ακούσει το τι θα γίνει. Νομίζοντας οι ηγεσίες – και κυρίως η ηγεσία της ΕΔΑ – πως μπορούν να ελέγξουν όλο αυτό το κίνημα, βγαίνουν στην Ομόνοια κάνουν αλυσίδες λέγοντας ότι τώρα τελειώσαμε. Δεν χρειάζεται τίποτα παραπάνω, δείξαμε πόσο είμαστε (εκατοντάδες χιλιάδες), δεν υπάρχει κανένας λόγος να διαδηλώσουμε. Όμως η διαδήλωση, παρόλο τη φοβερή ζέση, τους κάνει στην άκρη και προχωράει προς το Σύνταγμα. Η απεργία γενικεύεται. Ποτέ δεν είχε υπάρξει τέτοια Γενική Απεργία. Κλείνουν μέχρι και τα περίπτερα. Και βέβαια όλες αυτές οι εκδηλώσεις έχουν απήχηση και στην επαρχία. Γίνονται μεγάλες διαδηλώσεις και στην Θεσσαλονίκη και σε άλλες επαρχιακές πό-

λεις. Με τα ίδια συνθήματα, κατά των αποστατών και κατά των ανακτόρων.

Τα ανάκτορα στις 16 Αυγούστου καταφέρνουν να αποσπάσουν άλλη μια ομάδα από την Ένωση Κέντρου και να φτιάξουν την κυβέρνηση Τσιριμώκου.

Όταν ακούστηκε ότι σχηματίστηκε η κυβέρνηση Τσιριμώκου φάνηκε τελείως απίθανο. Πώς από τον σοσιαλισμό αυτός πήδησε στον ανακτορισμό; Αναρωτιόταν όλοι. Ήταν ένα φοβερό άλμα για την εποχή.

Και βέβαια ύστερα από την πρώτη σύγκυση άρχισαν οι διαδηλώσεις. Ο Τσιριμώκος μάλιστα ήταν αρκετά ηλίθιος για να νομίζει ότι επειδή ο ίδιος είχε παρελθόν αντιστασιακό και σοσιαλιστικό κόμμα θα ήταν δυνατόν να επιβληθεί και να χρησιμοποιήσει καλύτερα την αστυνομία και τα τανκς από την προηγούμενη κυβέρνηση. Υστερα από συνεχείς διαδηλώσεις πέφτει και ο Τσιριμώκος στις 28 Αυγούστου.

Δέκα μέρες μετά, στις 8 Σεπτέμβρη, καταφέρνουν να σπάσουν άλλο ένα κομμάτι της Ένωσης Κέντρου, επωφελομένοι και από τη συμβιβαστική τακτική του Γεωργίου Παπανδρέου. Η τρίτη απόπειρα για να δημιουργηθεί κυβέρνηση με επικεφαλής το Στεφανόπουλο παίρνει 152 ψήφους στη Βουλή.

Υποτίθεται δηλαδή ότι είχε πλειοψηφία. Σιγά σιγά τελειώνει και το ενεργό μέρος των Ιουλιανών που είχε κρατήσει 70 μέρες και ήταν τρομερό.

Οι πολιτικές συνέπειες

Όμως τεράστια σημασία δεν έχει μόνο το ιστορικό κομμάτι των Ιουλιανών, αλλά και το πολιτικό. Μετά τα Ιουλιανά τίποτα δεν είναι ίδιο στην Ελλάδα. Βέβαια θα περάσουμε το τραγικό διάλειμμα της επταετούς δικτατορίας. Και μπορεί για την ιστορία επτά έτη να είναι απλά ένα διάλειμμα, αλλά για τις ζωές εκατομμυρίων ανθρώπων και την ταλαιπωρία που τράβηξαν εκατοντάδες χιλιάδες, ήταν πραγματικά τραγική εμπειρία.

Ήταν ένα ιντερμέτζο, ένα ενδιάμεσο στην τεράστια αλλαγή που γίνεται στην πολιτική της Ελλάδας. Μετά την δικτατορία, από το '73 στην ουσία και μετά, όλα έχουν αλλάξει στην πολιτική σκηνή της Ελλάδας. Τα ανάκτορα είναι ήδη καταδικασμένα. Στο Δημοψήφισμα που γίνεται το 1974 αυτοί που ψηφίζουν τη συνέχεια της βασιλείας είναι μόνο το 30%. Ο Καραμανλής δημιουργεί τη Νέα Δημοκρατία η οποία δεν είναι ανακτορική

πια. Στο Κέντρο, έχει πεθάνει ο Γεώργιος Παπανδρέου, και στον χώρο αυτό την Ένωση Κέντρου την αντικαθιστά το αριστερότερο ΠΑΣΟΚ, το οποίο εμφανίζεται με μια σοσιαλιστική ιδεολογία. Το Κέντρο σιγά σιγά διαλύεται.

Εκείνο που είναι σημαντικό είναι οι αλλαγές στην αριστερά.

Όταν αρχίζει το '74, η αριστερά πλέον δεν είναι ίδια. Το 1968 έχει γίνει η μεγάλη διάσπαση. Το εσωτερικό με το εξωτερικό έχουν γίνει δυο κόμματα, που από τότε δεν θα ξαναενωθούν. Έχουμε δηλαδή την αρχική και μεγάλη κατάρρευση του μηχανισμού του Κομμουνιστικού Κόμματος. Βέβαια μετά το '74, μαζικοποιούνται οι οργανώσεις της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς τροτσκιστικές, μαοϊκές ή ακόμα και οι αναρχικοί.

Το τι έχει συμβεί μετά το '74, δεν έχει καμιά σχέση με το τι συνέβαινε πριν. Από το '74 και μετά έχουμε αυτό που λέμε αστική δημοκρατία. Πριν από την δικτατορία τα χρόνια του '60, δεν θα ήταν δυνατόν να καθόμαστε εδώ και να μιλάμε για Μαρξισμό. Ούτε θα ήταν καν δυνατόν να κάνουμε εύκολα συνδικαλιστικές συγκεντρώσεις. Ανοίγει δηλαδή μια καινούρια περίοδος στην Ελλάδα. Με τα δικά της προβλήματα, με μια νέα κατάσταση, αλλά και με έναν καπιταλισμό ο οποίος έχει κερδίσει πάρα πολλά κατά την διάρκεια της δικτατορίας. Δεν είναι πια ο μικρός ελληνικός καπιταλισμός, αλλά ένας καινούριος ιμπεριαλιστικός καπιταλισμός ο οποίος σιγά σιγά, όπως τον είδαμε και μετά την πτώση των καθεστώτων, αναπτύσσεται σε πολλές χώρες και έτσι έχουμε σήμερα μια διαφορετική, καινούρια κατάσταση. Όμως έχουμε τον ίδιο λαό. Και αυτό δεν πρέπει να το ξεχνάμε ποτέ.

Αυτά που γίνονται αυτές τις μέρες, δηλαδή και οι μεγάλες συγκεντρώσεις της 5ης και της 20ής Μάη, μοιάζουν λιγάκι με τα γεγονότα του '65. Ανατρέπουν καταστάσεις δηλαδή. Και εδώ θα πρέπει να προσεξούμε. Είναι από αυτές τις κινήσεις των εκατοντάδων χιλιάδων μαζών που δεν φεύγουν άσφαιρα. Και βρισκόμαστε ακριβώς σε αυτή την περίοδο. Ίσως εάν προχωρήσουν τα γεγονότα και έχουμε μεγαλύτερες κινητοποιήσεις, κινητοποιείται ολόκληρη η εργατική τάξη και σε πολύ μεγαλύτερη κλίμακα, πάλι ίσως περάσουμε σε μιαν άλλη περίοδο που δεν θα είναι η ίδια όπως πριν από το 2010. Γι' αυτό το λόγο διαβάζοντας και μελετώντας την ιστορία, να προετοιμαζόμαστε για την επόμενη περίοδο. ■

Βιβλιοκριτική

Κρίσιμη μάχη για την επανάσταση

Τόνι Κλιφ

Τρότσκι 1923-1927 Η πάλη ενάντια στην ανερχόμενη σταλινική γραφειοκρατία

Τιμή 15€, 400 σελίδες

Εκδόσεις: Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο

Οι ζωές των μεγάλων επαναστατών, συχνά χαρακτηρίζονται από μια συνύφανση ηρωικών και τραγικών στοιχείων. Μια τέτοια περίοδος στη ζωή του Τρότσκι ήταν τα μέσα της δεκαετίας του 1920. Ο τρίτος τόμος της βιογραφίας του από τον Τόνι Κλιφ «Τρότσκι 1923-1927: Η πάλη ενάντια στην ανερχόμενη σταλινική γραφειοκρατία», που κυκλοφόρησε το Μάη από το Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, περιγράφει και αναλύει τα χρόνια που ο Τρότσκι ξεκίνησε τη σύγκρουσή του με τον Στάλιν, μια σύγκρουση που σημάδεψε όλη την υπόλοιπη ζωή του μέχρι τη δολοφονία του το 1940.

Ο ηρωισμός του Τρότσκι έγκειται στις ακαταπόνητες προσπάθειές του να υπερασπιστεί τις αρχές και την παράδοση της Οκτωβριανής Επανάστασης – την εργατική εξουσία, την εργατική δημοκρατία, τον διεθνισμό. Ένας στόχος «τεράστιας ιστορικής σημασίας», όπως γράφει ο Κλιφ. Η τραγική πλευρά αυτής της προσπάθειας ήταν ότι ο Τρότσκι, αντιμέτωπος με τις μεγαλύτερες δυσκολίες, δεν διέθετε παρά ελάχιστες δυνάμεις σε αυτή την πολιτική σύγκρουση και δεν μπόρεσε να αλλάξει την πορεία των γεγονότων που οδήγησαν στην ανατροπή των κατακτήσεων του

Οκτώβρη και τη νίκη της σταλινικής γραφειοκρατίας.

Συχνά υποστηρίζεται πως ο Τρότσκι κι ο Στάλιν αποτελούν τις δυο πλευρές του ίδιου νομίσματος. Πως, όποιος κι αν είχε επικρατήσει, η πορεία της Ρωσίας θα ήταν η ίδια. Στον τρίτο τόμο της βιογραφίας ο Κλιφ αποδεικνύει πόσο ανόητες και ανιστορικές είναι τέτοιες απόψεις. Αξιοποιώντας μια πληθώρα ιστορικών στοιχείων δείχνει ότι η εξέλιξη στη Ρωσία ήταν αποτέλεσμα όχι μόνο «αντικειμενικών» συνθηκών, αλλά και της έκβασης μιας γιγαντιαίας πολιτικής μάχης.

Στις αρχές της δεκαετίας του '20, η επαναστατική παλίρροια που σάρωνε την Ευρώπη τα προηγούμενα χρόνια, υποχωρούσε αφήνοντας απομονωμένο το εργατικό κράτος στη Ρωσία. Μέσα στην ίδια τη Ρωσία αναπτυσσόταν μια γραφειοκρατία που κυβερνούσε στο όνομα μιας εργατικής τάξης κατεστραμμένης από τον εμφύλιο πόλεμο, την πείνα και τις αρρώστιες – μιας τάξης που δεν ήταν σε θέση να κυβερνήσει η ίδια την κοινωνία για τον εαυτό της. Μέσα στο ίδιο το Κομμουνιστικό Κόμμα ο εκφυλισμός είχε ήδη κάνει τα πρώτα του,

πολύ γρήγορα, βήματα.

Το Δεκέμβρη του 1923, ένα μήνα μετά το χάσιμο της τρίτης και μεγαλύτερης επαναστατικής ευκαιρίας στη Γερμανία, ο Τρότσκι ξεκίνησε την πρώτη ανοικτή κριτική του ενάντια στην γραφειοκρατία που επικεφαλής είχε την «Τρόικα» των Στάλιν, Ζινόβιεφ και Κάμενεφ. Υποστήριξε ότι ο «γραφειοκρατικός εκφυλισμός» δεν ήταν ούτε τυχαίος, ούτε αναπόφευκτος. Σκιαγράφησε το πώς θα μπορούσε να ξεπεραστεί: μέσα στο κόμμα αυτό που χρειαζόταν ήταν η πάλη για δημοκρατία – εκλογές αντί για διορισμούς και ζωντανή συζήτηση αντί για διαταγές. Στη χώρα έπρεπε να ξεκινήσει μια προσπάθεια για να ξεπεραστεί η οικονομική καθυστέρηση – ενίσχυση του κρατικού σχεδιασμού για την ανάπτυξη της βιομηχανία με στόχο την αναβίωση της εργατικής τάξης και των σοβιέτ, υποστήριξη των φτωχών αγροτών και των αγρεργατών και σύγκρουση με τους πλούσιους αγρότες, τους κουλάκους. Και – το σημαντικότερο – ο Τρότσκι επέμεινε πως η επανάσταση θα μπορούσε να διατηρηθεί μόνο αν εξαπλωνόταν διεθνώς (όπως εξηγούσε με τη θεωρία της διαρκούς επανάστασης).

Η αντίδραση του Στάλιν και της γραφειοκρατίας γύρω του ήταν ακαριαία και χωρίς έλεος. Έχοντας τον πλήρη οργανωτικό έλεγχο του κόμματος τσάκισε κάθε φωνή αντιπολίτευσης. Εφηύρε τον «τροτσκιισμό», ένα ιδεολόγημα που συνίστατο στη διαστρέβλωση όλων των απόψεων του Τρότσκι. Συνέχισε την πολιτική που ενίσχυε τους πλούσιους αγρότες και απόρριψε κάθε σχεδιασμό στη βιομηχανία. Επινόησε τη στρατηγική του «σοσιαλισμού σε μια μόνο χώρα» που σαν πρακτική συνέπεια είχε το ξεπούλημα κάθε επαναστατικής ευκαιρίας στο εξωτερικό για χάρη των συμμαχιών με «προοδευτικές» πτέρυ-

γες αστικών κομμάτων και αρχουσών τάξεων.

Ο Κλιφ παρακολουθεί βήμα προς βήμα όλη την ιστορική πορεία και τις πολιτικές μάχες, αλλά αξίζει να τονίσουμε την έμφαση που δίνει στα κεφάλαια για τη χαμένη επαναστατική ευκαιρία στη Γερμανία τον Οκτώβρη 1923, τη γενική απεργία στην Αγγλία το 1926 και την επανάσταση στην Κίνα το 1925-27 (όπου η πολιτική συμβιβασμών με το εθνικιστικό κόμμα Κουομιντάγκ την οποία ο Στάλιν επέβαλε στο Κομμουνιστικό Κόμμα Κίνας, κατέληξε στη σφαγή 30.000 εργατών στην Σαγκάη).

Ο Τρότσκι προέβλεψε τις καταστροφικές συνέπειες μιας τέτοιας πολιτικής στο διεθνές κίνημα, εκθέτοντας συγκεκριμένα τις αντιρρήσεις του σε άρθρα και βιβλία που σπανίως έβλεπαν το φως της δημοσιότητας στον ελεγχόμενο από τη γραφειοκρατία ρωσικό τύπο. Οι ήττες στην Βρετανία και πάνω απ' όλα στην Κίνα, αλλά και η οικονομική πολιτική της γραφειοκρατίας στο εσωτερικό, δημιούργησαν χάος μέσα στην ίδια τη Ρωσία. Αλλά, την ίδια ώρα αυτές οι ήττες απομόνωναν ακόμα περισσότερο την Αντιπολίτευση. Η εξάπλωση της επανάστασης έμοιαζε πιο δύσκολη από ποτέ άλλοτε και το να προβλέψεις τις ήττες δεν αρκούσε για να συσπειρώσει κανείς μια εργατική τάξη χτυπημένη και κουρασμένη – πολύ περισσότερο αφού ο μηχανισμός καταστολής εμπόδιζε κάθε επαφή του Τρότσκι με τα απλά μέλη και τους εργάτες. Όπως γράφει ο Κλιφ στην εισαγωγή του βιβλίου: «Για να νικήσει ο Τρότσκι δεν αρκούσε η απλή υποστήριξη μιας μειοψηφίας της εργατικής τάξης. Αυτό που χρειαζόταν ήταν η ενεργητική και συνειδητή συμμετοχή της πλειοψηφίας στη μάχη που έδινε. Αντίθετα, στον Στάλιν αρκούσε η υποστήριξη μιας μειοψηφίας, στο βαθμό που η πλειοψηφία παρέμενε παθητική και ενδοτική».

Από πολλές πλευρές το βιβλίο του Κλιφ είναι πολύ περισσότερο κριτικό απέναντι στον Τρότσκι σε σύγκριση με αντίστοιχες βιογραφίες άλλων συγγραφέων που έχουν αναφορά στην τροτσκιστική παράδοση. Ένα από τα σημεία στα οποία ο Κλιφ επανέρχεται συχνά με διάφορες

αφορμές είναι η κριτική που ασκεί στον Τρότσκι για «διστακτικότητα» και «τάσεις συμφιλίωσης» σε διάφορες κρίσιμες στιγμές της μεγάλης σύγκρουσης που εξελισσόταν ανάμεσα στο 1923 και το 1927 στη Ρωσία. (Όπως, για παράδειγμα, η άρνησή του να ακολουθήσει τις οδηγίες του Λένιν και να συγκρουστεί με τον Στάλιν από πολύ νωρίς στο 12ο Συνέδριο του κόμματος ή οι συμβιβασμοί του απέναντι στους Ζινόβιεφ-Κάμενεφ, όταν αυτοί ήλθαν σε ρήξη με τον Στάλιν και συγκρότησαν μαζί με τον Τρότσκι την Ενωμένη Αντιπολίτευση το 1926). Όμως, στην πραγματικότητα, μια ουσιαστική μαρξιστική ανάλυση των αδυναμιών του Τρότσκι αποκάλυπτει ακόμα πιο ξεκάθαρα τη δύναμη των ιδεών και της δράσης του μεγάλου αυτού επαναστάτη. Όπως γράφει ο Κλιφ: «Στο τέλος του 1927 ο Τρότσκι... αποκάλυψε τον Στάλιν “νεκροθάφτη της επανάστασης”. Από και πέρα τήρησε μια απόλυτα ασυμβίβαστη στάση».

Ο Λέον Τρότσκι έδωσε μια τιτάνια μάχη τη δεκαετία του '20: ήταν αυτός που μπόρεσε να διατηρήσει ζωντανή την επαναστατική παράδοση του 1917, την παράδοση του Λένιν και των μπολσεβίκων. Αυτή τη μάχη τη συνέχισε – κάτω από ακόμα πιο δύσκολες συνθήκες – τη δεκαετία του 1930, μέχρι το τέλος της ζωής του. Αυτό θα είναι το περιεχόμενο του τέταρτου και τελευταίου τόμου της βιο-

γραφίας του που θα κυκλοφορήσει το φθινόπωρο.

Κώστας Πίττας

Βιβλίο αποκάλυψη

Δημήτρης Ψαρράς

«Το κρυφό χέρι του Καρατζαφέρη – Η τηλεοπτική αναγέννηση της ελληνικής Ακροδεξιάς»

Τιμή 18€, 280 σελίδες

Εκδόσεις: Αλεξάνδρεια

Ο Δημήτρης Ψαρράς είναι μέλος της δημοσιογραφικής ομάδας του «Ιού» της Ελευθεροτυπίας. Η δράση και οι ρατσιστικές ακροδεξιές απόψεις των Καρατζαφέρηδων έχουν αποτελέσει επί μακρόν αντικείμενο της έρευνας και των αποκαλύψεων αυτής της ομάδας. Το συγκεκριμένο βιβλίο είναι ταυτόχρονα μια παρουσίαση της πορείας του Καρατζαφέρη από τη μεταπολίτευση μέχρι τις μέρες μας και μια ανάλυση της στρατηγικής του. Ο τίτλος του αναφέρεται σε ένα ξεχασμένο πια «τραγουδάκι» των προεκλογικών εκστρατειών του Καρατζαφέρη στις εκλογές του 1993 και 1996, το αμίμητο «Χέρι-χέρι με τον Καρατζαφέρη...»

Ο Καρατζαφέρης ξεκίνησε την πολιτική του σταδιοδρομία σαν ενεργός υποστηρικτής της μοναρχίας (της «βασιλευσμένης δημοκρατίας») στο δημοψήφισμα του 1974, για να αναριχηθεί κατόπιν στην Νέα Δημοκρατία. Κρίσιμο ρόλο σε αυτή την ανέλιξη έπαιξαν οι εκδοτικές-δημοσιογραφικές του δραστηριότητες, πρώτα με το TV-Press και αργότερα με το Tele City/Τηλεάστυ. Στη δεκαετία του '90 ποντάρει στο άλογο της εθνικιστικής και ρατσιστικής υστερίας και οι σχέσεις του με την «παραδοσιακή» ακροδεξιά αποδεικνύονται χρήσιμες. Ουσιαστικά συγκροτεί το δικό του ρεύμα μέσα στη ΝΔ με όπλο το κανάλι του.

Είναι η εποχή που ο Καρατζαφέρης

ξεσπαθώνει κατά των Εβραίων, ειρωνεύεται το «μύθο του Πολυτεχνείου», δίνει εκπομπή στον ναζί Κ. Πλεύρη (πατέρα του βουλευτή του ΛΑΟΣ), προσφέρει υφυπουργεία στους Χρυσασυγίτες, κλπ, κλπ. Μετά από την σύγκρουσή του με τον Καραμανλή για τον Αρη Σπηλιωτόπουλο (οι δηλώσεις του περί Σαλώμης, κλπ) τον Μάη του 2000 διαγράφεται από την ΝΔ. Τον Δεκέμβρη του 2001 συγκροτείται η πρώτη Διοικούσα Επιτροπή του ΛΑΟΣ. Και μόνο τις αντισημιτικές εκρήξεις του, διανθισμένες με υστερικό ρατσισμό κατά των μεταναστών, στο Α' Συνέδριο του ΛΑΟΣ να διαβάσει κανείς, καταλαβαίνει τι είδους κόμμα είναι το ΛΑΟΣ.

Όλα αυτά και πολλά «επεισόδια» της σταδιοδρομίας του μας τα θυμίζει με λεπτομέρεια ο Δ. Ψαρράς. Πολλές φορές, πολύς κόσμος έχει φριξει με τις προκλητικές δηλώσεις του «αρχηγού» και των στελεχών του, αλλά επειδή οι περισσότερες γίνονταν και γίνονται στις μαραθώνιες εκπομπές του φασιστο-κάναλου του, είναι δύσκολο να τις εντοπίσει κάποιος επακριβώς.

Ο Δ. Ψαρράς το κάνει, και αυτό συμβάλλει στην ανάλυση της στρατηγικής του Καρατζαφέρη και του ΛΑΟΣ συνολικότερα. Σε όσους κάνει εντύπωση η επιφανειακή μεταστροφή του Καρατζαφέρη σε «υπεύθυνο» πολιτικό που καλεί σε «οικουμενικές κυβερνήσεις» για την εκτόνωση των «εντάσεων» στην κοινωνία, θα πρέπει να λάβουν υπόψη την ανάλυση του Ψαρρά για την πολιτική του Δούρειου Ιππου που ακολουθεί συνειδητά ο Καρατζαφέρης (η ίδια η αναφορά στον Δούρειο Ιππο είναι δικιά του). Οπως αναφέρει ο συγγραφέας ήδη από τον πρόλογο του βιβλίου:

«Πρόκειται για μια ιδανική εφαρμογή της 'διπλής στρατηγικής' που ακολουθούν από καιρό τα μεγαλύτερα ακροδεξιά κόμματα της Ευρώπης. Αν μάλιστα ήθελε κανείς να βρει το πρότυπο αυτής της στρατηγικής, ίσως πρέπει να μελετήσει το πρότυπο της ιταλικής Εθνικής Συμμαχίας (Alleanza Nazionale) του Τζιανφράνκο Φίνι, η οποία παρουσιάζει άλλο επικοινωνιακό προφίλ 'στους απ' έξω' και άλλο 'στους μέσα'. Στους ευρισκόμενους εκτός κόμματος τονίζει πόσο έχει αλ-

λάξει σε σχέση με το ανοιχτά φασιστικό MSI ενώ 'στους μέσα' τονίζει τα στοιχεία της συνέχειας μ' αυτό».

Κατ' αναλογία:

«Οι βουλευτές του ΛΑΟΣ κρατούν στην Βουλή και τα τηλεοπτικά παράθυρα των μεγάλων καναλιών μια στάση μέσου συντηρητικού πολιτικού, ενώ φυλάνε για τις εκπομπές του Τηλεάστου την ανάπτυξη όλης της ακροδεξιάς ατζέντας και την χρήση των γνωστών, ρατσιστικών, αντισημιτικών ακόμα και εθνικοσοσιαλιστικών προτύπων». (σελ. 12-13)

Ο Δ. Ψαρράς ασκεί δίκαια έντονη κριτική σε όσους είχαν υποτιμήσει την τηλεοπτική προβολή του ΛΑΟΣ και του Καρατζαφέρη. Σε ανύποπτο χρόνο, ο Θ. Αναστασιάδης – η «μαύρη τρύπα» της Ελευθεροτυπίας και του Βήματος παλιότερα, πριν γίνει εκδότης – περιγελούσε όσους προειδοποιούσαν για τον κίνδυνο που αντιπροσώπευε ο «χέρι-χέρι», υποστηρίζοντας ότι μόνο τον ...Μητσοκώστα μπορεί να ανταγωνιστεί. Τώρα, ο Αναστασιάδης κι ο Περρής καλούν τον Καρατζαφέρη στο «Όλα» του Αντ1 για να ανταλλάξουν «πνευματώδη» σχόλια με ντεκόρ λικνιζόμενες «μοντέλες». Αρα όταν ο «μπουμπούκος» Αδάμης Γεωργιάδης μετά της τηλεπερσόνας συζύγου του εμφανίζεται σε όλα τα «πρωινάδικα» και «μεσημεριανά» κουτσομπολίστικα σοου, δεν είναι για γέλια. Είναι για εμετό. Και από πλευράς του, ένα συστηματικό πολιτικό παιχνίδι.

Από αυτή την άποψη, το βιβλίο του Δ. Ψαρρά είναι πολύ χρήσιμο: δεν δίνει μόνο στοιχεία, αλλά παίρνει και θέση ενάντια στην υποτίμηση του κινδύνου που εκπροσωπεί το ΛΑΟΣ και ενάντια στην προβολή του ως ακόμα ένα κόμμα ίδιο με τα άλλα.

Όμως, το ΛΑΟΣ δεν είναι «ηλεκόμμα», ένας χαρακτηρισμός του Λαζόπουλου που σπεύδει να υιοθετήσει ο Ψαρράς. Τα στελέχη του δεν έχουν καταφέρει απλά «να λειτουργούν σε δυο διαφορετικούς τηλεοπτικούς κόσμους». Λειτουργούν σε πραγματικούς κόσμους: στον Αγ. Παντελεήμονα της Αχαρνών για παράδειγμα. Μπορεί η τηλεόραση να έπαιξε σημαντικό ρόλο στη συγκρότηση του ΛΑΟΣ και στη διαμόρφωση της «διπλής στρατηγικής» του, όμως, λόγω του

χαρακτήρα τους, τέτοια κόμματα μοιραία πρέπει να αναζητήσουν διέξοδο στους δρόμους. Μόνο έτσι μπορούν να προσπαθήσουν να εκφράσουν την αγανάκτηση των κοινωνικών στρωμάτων την έκφραση των οποίων διεκδικούν.

Βλέπουμε λοιπόν το ΛΑΟΣ ή τις οργανώσεις του να λειτουργούν σαν τον άξονα που γύρω του πλέκονται οι νεοναζιστικές συμμορίες στυλ Χρυσής Αυγής, «τοπικοί παράγοντες» της ΝΔ σε κρίση, αλλά, και το πιο επικίνδυνο, κόσμος που νιώθει να τον εγκαταλείπουν και να τον φτύνουν οι πάντες κατά πρόσωπο, καταδικάζοντάς τον να ζει στη φτώχεια σε γειτονίες με διαλυμένες υποδομές.

Ο ρατσισμός κατά των μεταναστών και ιδιαίτερα των μουσουλμάνων, κι όχι τόσο ο αντισημιτισμός είναι η αιχμή αυτών των δυνάμεων. Ο Δ. Ψαρράς δεν αγνοεί τη μετατόπιση της ιδεολογικής αιχμής της ευρωπαϊκής ακροδεξιάς προς την ισλαμοφοβία (σελ. 136-137) αλλά δεν αντιλαμβάνεται το ειδικό της βάρος και δεν μπορεί να την εντάξει στο συνολικό σχήμα του.

Όμως, μια στρατηγική αντιμετώπισης του ΛΑΟΣ, που θα απομονώνει το φασιστικό του πυρήνα από τον κόσμο που παρασύρει, δεν μπορεί να είναι «τηλεοπτική». Το πεδίο της είναι οι ίδιες γειτονιές, τα ίδια σχολεία, οι ίδιες πλατείες που διεκδικούν οι φασίστες. Μια στρατηγική που θα έχει ξεκάθαρο ότι πρέπει να τους διώξουμε από τους δρόμους, να στερήσουμε κάθε βήμα, αλλά και ταυτόχρονα θα οργανώνει τον αγώνα ενάντια σε όλα αυτά που καταστρέφουν τη ζωή μας. Θα δίνει την επαναστατική ελπίδα ενάντια στην αντεπαναστατική απελπισία. Η πάλη ενάντια στην ισλαμοφοβία και τον ρατσισμό είναι συστατικό στοιχείο αυτής της στρατηγικής. Μ' αυτό τον τρόπο θα μπορέσουμε να οδηγήσουμε στην κρίση και την απομόνωση ένα κόμμα με έναν υπερπλούσιο αρχηγό, που ψηφίζει υπέρ του μνημονίου με την «τρόικα» για να στηρίξει τους τραπεζίτες ενώ ταυτόχρονα στρέφεται ενάντια στο πιο φτωχό κομμάτι της τάξης μας.

Λεάνδρος Μπόλαρης

Επισκόπηση

Στο τιμόνι των περιοδικών εκδόσεων που κυκλοφόρησαν το τελευταίο δίμηνο βρίσκεται η ελληνική ιστορία.

Το **Αρχειοτάξιο** (τεύχος 12, Ιούνιος 2010), το περιοδικό των Αρχείων Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας (ΑΣΚΙ) που κυκλοφορεί κάθε χρόνο, είναι αφιερωμένο στη δεκαετία 1957-1967. Μέσα από τις σελίδες του, βασισμένες στο πλούσιο αρχειακό υλικό των ΑΣΚΙ, αναβιώνει η ιστορία της Αριστεράς και του εργατικού κινήματος της εποχής.

Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει στην εργασία του **Λεωνίδα Καλλιβρετάκη** με τίτλο «**Το «σαμποτάζ» του Έβρου Χωρίς Ζάχαρη**». Την άνοιξη του 1965, λίγες βδομάδες πριν το πραξικόπημα των Ανακτόρων και την έκρηξη των Ιουλιανών, το στρατιωτικό παρακράτος στήνει μια από τις – μετέπειτα – πιο διάσημες προβοκάτσιες. Πρόκειται για το σαμποτάζ των μηχανοκίνητων οχημάτων της 117 Μοίρας Πεδινού Πυροβολικού, που ο διοικητής του στρατοπέδου (άσημος τότε) Γεώργιος Παπαδόπουλος αποδίδει σε «συνωμοσία των κομμουνιστών». Αυτό που στη συνέχεια θα αποκαλυφθεί είναι μια μεθοδευμένη προβοκάτσια του Παπαδόπουλου σε βάρος ενός αριστερού φαντάρου της Μοίρας, που αναγκάστηκε στη συνέχεια υπό την πίεση φριχτών βασανιστηρίων να «ομολογήσει» την υποτιθέμενη συνωμοσία. Ο Καλλιβρετάκης ανασυνθέτει με επιτυχία την σκοτεινή αυτή ιστορία (που έχει λαθεμένα μείνει γνωστή ως το «σαμποτάζ με τη ζάχαρη»). Περιγράφει το ξεσκέπασμα της σκευωρίας, αλλά και το κουκούλωμά και την αθώωση των υπευθύνων από πλευράς Κράτους και Δικαιοσύνης, με την ανοχή της κυβέρνησης του Κέντρου. Δύο χρόνια μετά, ο άσημος Συνταγματάρχης Παπαδόπουλος θα ενορχήστρωνε το Απριλιανό Πραξικόπημα.

Το περιοδικό **Διάπλους** (τεύχος 32) περιέχει ένα αφιέρωμα με τίτλο «**1940-1950: Η κρίσιμη δεκαετία**». Ανάμεσα στα άλλα άρθρα, ξεχωρίζουν οι παρεμβάσεις της **Τασούλας**

Βερβενιώτη για τους έγκλειστους ανηλίκους του Εμφυλίου, της **Δήμητρας Λαμπροπούλου** για τους πολιτικούς κρατούμενους και του **Δημήτρη Λιβιεράτου** (υπό μορφή συνέντευξης) για το εργατικό κίνημα τα μέσα της δεκαετίας του 1940.

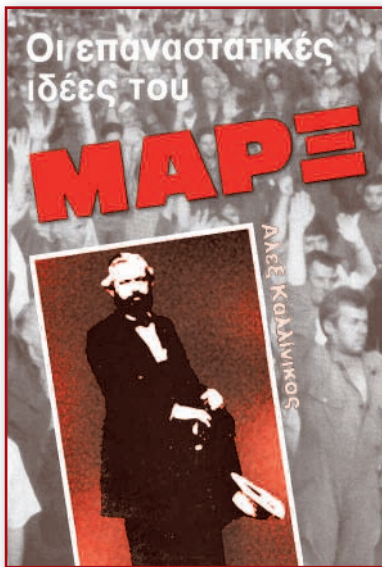
Το περιοδικό **Τα Ιστορικά** (27ος τόμος, τεύχος 52, Ιούνιος 2010) κυκλοφορεί με πολλές ενδιαφέρουσες μελέτες από τις οποίες θα αναφερθούμε ειδικά σε δύο. Η πρώτη είναι της **Ελένης Κυραμαργιού** με θέμα «**Οι μετονομασίες των οικισμών της Ελλάδας**», που πραγματεύεται τη συγκεκριμένη πτυχή του εξελληνισμού της ελλαδικής επαρχίας τα πρώτα τριάντα χρόνια του 20ού αιώνα. Η δεύτερη είναι του **Παρασκευά Μουρατίδη** με τίτλο «**Τα Ιουλιανά στις εμπορικές θεατρικές/κινηματογραφικές κωμωδίες**». Ο παλιός ελληνικός κινηματογράφος σπάνια αναφέρεται ρητά στη δράση της Αριστεράς και του κινήματος, γεγονός που έχει αναμφισβήτητη σχέση με τις απαγορεύσεις και την καταστολή του μετεμφυλιακού κράτους της Δεξιάς. Κι όμως υπάρχουν έργα στα οποία η πολιτική συγκυρία καταφέρνει να βρει το δρόμο της στη σκηνή. Ο Μουρατίδης εντοπίζει αυτές τις ταινίες και τις θεατρικές παραστάσεις με κέντρο αναφοράς τα Ιουλιανά του 1965.

Το φετινό καλοκαίρι κύλισε σε ρυθμούς ταξικής πάλης, αλλά και σε ρυθμούς Μουντιάλ. Το περιοδικό **Monthly Review** (τεύχος 65, Μάιος 2010) κυκλοφορεί με θέμα την «**Γεωπολιτική του Αθλητισμού**». Στα άρθρα του εξετάζεται πώς επηρέασαν τον αθλητισμό (και όταν μιλάμε για αθλητισμό εννοούμε κατά κύριο λόγο τους Ολυμπιακούς Αγώνες και το ποδόσφαιρο) οι ιμπεριαλιστικές ισορροπίες, η ανάδυση των εθνικοαπελευθερωτικών κινήσεων μετά τον Πόλεμο και το ξαναμοίρασμα της γεωπολιτικής τράπουλας την τελευταία εικοσαετία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η επιλογή του Ρίο της Βραζιλίας (αντί του Σικάγο των ΗΠΑ) ως τόπου διεξαγωγής των Ολυμπιακών Αγώνων

του 2016, επιλογή που για πολλούς αναλυτές αντιστοιχεί με την αυξανόμενη επιρροή των περιφερειακών δυνάμεων εκτός του κύκλου των G7. Το άρθρο του **Αντόνιο Μισσιρόλι** με τίτλο «**Οι ευρωπαϊκές ποδοσφαιρικές κουλτούρες και η ενοποίησή τους: ο «σύντομος» εικοστός αιώνας**» περιέχει πολλές ενδιαφέρουσες πληροφορίες για την ιστορία του ποδοσφαίρου είτε είναι κανείς φίλος του αθλήματος είτε όχι.

Για όσες και όσους διαβάζουν αγγλικά, να θυμίσουμε ότι κυκλοφόρησε το νέο τεύχος του **International Socialism Journal** (τεύχος 127), του θεωρητικού περιοδικού του αγγλικού Socialist Workers Party (SWP). Ξεχωρίζουμε το κείμενο της **Judith Orr** με τίτλο «**Marxism and Feminism Today**» και τη συνέχεια της εργασίας του **John Newsinger** για το εργατικό κίνημα στις ΗΠΑ τη δεκαετία του '30 με τίτλο «**1937: the year of the sit-down**». Τέλος, το άρθρο του **Gonzalo Pozo** με τίτλο «**Reassessing the permanent arms economy**»: η θεωρία της διαρκούς οικονομίας των όπλων μαζί με αυτή του χαρακτηρισμού των σταλινικών καθεστώτων ως καθεστώτων κρατικού καπιταλισμού προσέφεραν τα απαραίτητα εργαλεία για τον ορθό προσανατολισμό των επαναστατών μαρξιστών στη διάρκεια του 20ού αιώνα. Ο Pozo πραγματεύεται τα βασικά σημεία της θεωρίας όπως αυτή διατυπώθηκε κυρίως από τον **Τόνι Κιφ** και τον **Εντ Σαρντ**, την επαναθεμελίωσή της από τον **Μάικ Κίντρον** και τον **Κρις Χάρμαν**, αλλά και τις μετέπειτα κριτικές. Το τεύχος κλείνει όπως πάντα με ένα πλούσιο τμήμα βιβλιοκριτικής της πιο πρόσφατης εκδοτικής παραγωγής.

Θανάσης Καμπαγιάννης

Οι επαναστατικές ιδέες του Κ. Μαρξ

Ο Αλεξ Καλλίνικος παρουσιάζει τη ζωή και το έργο του Μαρξ. Η καλύτερη εισαγωγή στις ιδέες του μεγάλου επαναστάτη.

Ιμπεριαλισμός και Παγκόσμια Οικονομία

Το κλασικό έργο της μαρξιστικής ανάλυσης του ιμπεριαλισμού, γραμμένο το 1915 απ' τον Ν. Μπουχάριν. Η εισαγωγή του Κρις Χάρμαν συνδέει την ανάλυση του Μπουχάριν με τις αλλαγές που γνώρισε το σύστημα τις επόμενες δεκαετίες.

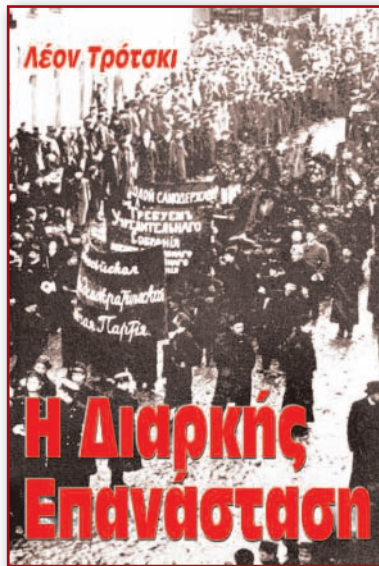
ΛΕΝΙΝ – Τα χρόνια της συγκρότησης των μπολσεβίκων

Ο πρώτος τόμος της τρίτομης βιογραφίας του Λένιν απ' τον Τόνι Κλιφ. Οι στροφές και οι μάχες μέσα στις οποίες συγκροτήθηκε το κόμμα που οδήγησε τους εργάτες στην νίκη το 1917.

Δημοκρατική ή Σοσιαλιστική Επανάσταση στην Ελλάδα;

Η καλύτερη ανάλυση του ελληνικού καπιταλισμού του Μεσοπολέμου, απ' τον σημαντικότερο μαρξιστή επαναστάτη Παντελή Πουλιόπουλο. Η εγκατάλειψη της στρατηγικής της σοσιαλιστικής επανάστασης απ' το σταλινικό ΚΚΕ οδήγησε το κίνημα στην συντριβή τη δεκαετία του '40.

Διαρκής Επανάσταση

Η μεγαλύτερη συμβολή του Λ. Τρότσκι στην ανάπτυξη του μαρξισμού. Γραμμένο το 1928 εξηγεί γιατί η εργατική τάξη δεν πρέπει να «αυτοπεριορίζει» τον ορίζοντα των αγώνων της.

Μπορείτε να βρείτε αυτά τα βιβλία στο Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο

Φειδίου 14 - 16, (Πίσω από το Τιτάνια-Rex) τηλ. 210 5247584